

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Ócsvár Géza (1908-1977): **FAHÍD a patak felett** – (21 x 30 cm, akvarell, papíron)

Egykori rajztanárunk alkotásaiból kiállítást tervez unokaöccse, Vízy László festőművész a budai Szent Imre ciszterci gimnáziumban

A TARTALOMBÓL

Ki festette a Szent Bernát templom főoltárán
elhelyezett Mária képet?
70 év után visszatekintve...*Beszélgetés*
Póta Györggyel a diákidőkről

Diákszínjátás a XX. század első felében – I.
Károly Imre Asztrik tanár úr Békéscsabán
Zircen őrzött, ismeretlen ciszterci atya mellszobra
Egy igaz barátság szép emlékei
hírek...hírek...hírek...

Ki festette a Szent Bernát templom főoltárán elhelyezett Mária képet ?

A könnyező (Fekete) Mária képről, melyet templomunk főoltárán, a szentségtartó fölött láthatunk, több alkalommal is írtunk újságunkban.

A templom szentélyének restaurálása szükségessé tette a főoltár szétbontását, lekerült helyéről a Könnyező Mária képe, melyet keretéből kiemeltek. Így közelebből is megtekinthető volt, a képalatti írás teljes szövegei olvashatók lett, de eredetére nézve nem voltak adataink.

Krauss Antal János készítette egyedülállóan szép rokokó főoltárra helyezett Mária kép a környezettől egy kicsit idegen, későbbben kerülhetett ide. A templomunk művészeti leírásaiban nem is említik. Heves megye műemlékei II. c. könyv 543. oldalán olvasható egy rövid mondat: „A tabernákulum fölött gazdagon aranyozott ezüst és faragott, kagylós pajzzsal koronázott keretben aranyozott hátterű kegykép: az ún. Fekete Mária. 1770 körül.”

* * *

Iskolánk 1855/56 évi Értesítőjében, – a hatodik évébe lépő nyolc osztályos (nagy)-gimnáziumunk évkönyvét akkoriban még „évi program”-nak nevezték – a 22. lapon a következőket olvashatjuk:

„[1855] Decemb. 8-kán lélek és szív emelő ünnepély volt a gymn. növendékség templomában. A keresztény ifjúság édes Anyja, Mária iránti tisztelet emelésére Őt, a Szeplőtelen Szűzet, ábrázoló, s mintegy 4' magas és 2' széles* pompás kép helyezettetett a főoltár szentségtára fölé. Fénytengerben úszott e nap a virágfüzérekkel is ékesített főoltár; az igazgató [Juhász Norbert] teljes segédlettel mutatta be a vérnélküli áldozatot Isten dicsőségére s a szeplőtelen Szűz tiszteletére, kinek dicséretét alkalomszerű kenetdus szónoklatban hirdette Szalay Alfréd cist. r. áld. és tanár; ifjaink pedig négyes karban gyönyörűen zengedeztek a szeplőtelen sz. Szűzet dicsőítő énekeket. A díszes kép **Kovács Mihály** kitűnő jelességű festészünk remeke, melynek kiállításához t. Losan Ferencz nyugalmazott cs. k. táborigazgató úr, Mária hű tisztelője s az ifjúság barátja, 100 pengő forinttal volt szives járulni. Nyilvános köszönet a nemes érzületű s vallásos buzgalmú férfinak!”

*4' magas és 2' széles = 4 láb x 2 láb; (1 bécsi láb = 0,32 m), tehát a kép mérete **126 x 63 cm**

Az 1856/57. tanévi értesítőben is utalást olvashatunk a képre vonatkozóan.

„[1856.] Dec. 19-kén költözött el tőlünk az örök jutalmak honába Losán Ferenc nyugalmazott cs. k. hadi főorvos. ... Különös vonzalom és részvétellel viselkedék a kisdedek, s a serdülő ifjúság iránt, miért is, hogy annak főjavát eszközölje, s benne, mi azt egykor főleg boldogíthatja, a vallásos áhítatot emelje, a gymnasium templomát 1855-ben a szeplőtlenül fogantatott Boldogságos Szűz gyönyörű olajképével ajándékozta meg.”

Az 1856/57 évi iskolai Értesítőben olvasható szöveg cáfolni látszik a keletkezésére utaló „1770 körül” évszámot. El kell fogadnunk az értesítőben olvasható utalást a kép alkotójára, Kovács Mihály festőre s a kép keletkezését 1855, vagy ehhez közeli évre kell tennünk. A képen levő felirat (latin nyelven), melynek

fordítása: 1708. július 5-én és augusztus 10. és 11. napján Magyarországon, a nagyszombati katedrálisban könnyező és verítékező Boldogságos Szűz Mária [képének] valódi hasonmása – csak arra utal, hogy ez egy másolat. A másoló neve nincs feltüntetve.

Elhelyezésének időpontja, Szeplőtelen Fogantatás ünnepe akkoriban különösen kiemelt jelentőségű Mária-ünnep volt, IX. Pius pápa egy évvel korábban, 1854. december 8-án hirdette ki ennek dogmáját.

* * *

Ki volt ez a szövegben említett „kitűnő jelességű festészünk”?

Kovács Mihály (Abádszalók, 1818. júl. 25.— Bp., 1892. aug. 3.) festő, Pesten, Bécsben, Rómában tanult. Oltárképeket, arc- és történelmi képeket festett. Külföldi képtárakban olasz, spanyol, németalföldi mesterek alkotásairól számos másolatot készített. Megismerkedett Tárkányi Béla egri papköltővel, aki mint érseki titkár számos oltárkép-megrendeléshez juttatta az egyházmegyében. Leghíresebb történelmi festménye, (Egerben készült) Árpád pajzsra emeltetése a II. világháborúban megsemmisült. Hagyatékát, 128 festményét felesége az egri Érseki Líceum képtárának ajándékozta; ma az egri Dobó István Múzeumban található. Számos műve van a Nemzet Galériában.

Kéziratos naplója jellegzetes kordokumentum, mely 1992-ben a Heves Megyei Múzeumi Szervezet kiadásában jelent meg *Kovács Mihály önéletrajza* címmel.

E könyv előszavából, melyet *Fodorné dr. Ludányi Gabriella*, a festő szakírója, életrajzának feldolgozója írt, idézünk Kovács Mihály Egerhez kötődő munkásságáról:

„Ahogy memoárjában is kiemeli, 1849 nyara, egri látogatása, megismerkedése a város vezető szellemi köreivel, elsősorban Tárkányi Béla érseki titkárral, a „szellemdús költővel” fordulópontot jelentett életében és művészetében. Rövidesen letelepedett a városban, s noha közben gyakran töltött hosszabb-rövidebb időt Bécsben vagy másutt, majd tíz évig Eger nyújtott otthont, biztos megélhetési alapot a festőnek – egyben tovább formálta művészetét a maga képére és hasonlatosságára.

Tárkányi befolyásával és szellemi mentorságával (Kovács református vallású volt) a művész csakhamar az egri egyházmegye legtöbbet foglalkoztatott egyházi festője lett. Mintegy 50 kisebb nagyobb méretű oltárképéről, számos vallásos tárgyú művéről, sok vázlatáról tudunk, ezek zömmel 1849–63 között készültek.”

Még néhány adat, mely a ciszterciek és Kovács Mihály festő kapcsolatára utal:

1861. május 26-án volt az iskola „ujonkésült zászlójának szentelése. ... a képek festésével pedig megbízott honunk és megyénk derék fia, Kovács Mihály úr, a kitűnő jelességű festész, ki azokat, melyek egyike sz. Alajost, másika a bold. szűz Máriának országunk koronáját felajánló szent István királyt ábrázolja, remekül, s az ifjúság iránti vonzalmából, a jól érdemelt díj feleért szíveskedett kiállítani.” – olvashatjuk az iskola 1860/61 tanévi értesítőjében.

1869-ben elkészítette Rezutsek Antal ciszterci apát térképét. – Rezutsek előzetesen, az 1829–53 közötti években az egri iskola igazgatója volt.

1885-ben festette meg Szvorényi József író, cisztercita főgymnázium igazgatója mellképét.

Kovács Mihály Naplójában ír Szvorényiről is, amikor Tárkányi Béla temetésére – 1886. február 18. – jött Egerbe: *„Mindenek fölött pedig leginkább megvolt hatva a nagy veszteség által Szvorényi József, az egri Cistercita főgymnasiumnak a ifjúság nevelése körül 46 év alatt nagy érdemeket szerzett igazgatója, kitűnő magyar classicus író, kinek nyelvtanát minden művelt magyar ember ismeri, tiszta erkölcs finom és magas műveltségű, igaz magyar hazafi, a legrokonszenvesebb egyének egyike (kit valaha ismertem).”*

Egy másik helyen: [1889] *„Ezen év Húsvétját Egerben töltém a derék és művelt Cisterciták Igazgatójánál Szvorényi József régi barátomnál, mely alkalomból Samassa József egri Érsek ő Extiájának is meghívott vendége voltam.”*

Kovács Mihály festő élete és munkássága szorosan kapcsolódott Egerhez, ismerhette templomunkat, iskolánkat, jó kapcsolatban volt tanáraival, Juhász Norberttel, Szvorényi Józseffel. Elfogadható tehát, hogy a Könnyező Mária képének másolatát ő készítette.

O. Gy.

KÁROLY IMRE ASZTRIK TANÁR ÚR BÉKÉSCSABÁN

1950 szeptemberétől, a szétszórás után, tanáraink közül többen keresték megélhetésüket a pedagógusi pályán: *Kádár Antal* Miskolcon, a Földes Ferenc gimnáziumban, *Kerekes Károly*, miután orosz tanári képesítést szerzett, Adonyban (és Beloianiszban), majd Szomolyán, *Ágoston Julián* Biatorbágyon, a torbágyi általános iskolában 1963-tól haláláig, magyartanár volt.

Károly Asztrik 1951-től Békéscsabán tanított. Erről egy 1953. április 1-jén kelt önéletrajzában olvashatunk:

„Az iskolák államosításakor tanári működésem megszakadt, mert 1948 júniusában, mint ciszterci szerzetes-tanár rendi előjáróm óhajára – akinek fogadalmamnál fogva feltétlen engedelmességgel tartoztam – az állami tanárrá való kinevezést nem fogadhattam el s ezért a lelkipásztori működést választottam. Az 1948/49 – 1950/51. években Egerben egyrészt mint kisegítő lelkész, másrészt mint kisszemináriumi tanár működtem. Az állam és egyház között létrejött megegyezés után megszűnt annak az akadálya, hogy állami szolgálatba lépjek, s ezért – mivel mindig szerettem a tanári pályát – 1951 augusztusában a KM-től állami tanári alkalmaztatásomat kértem. Beosztást nyertem Békés megyében, a megyei oktatási osztályon a II. sz. általános iskolába. Mivel a békéscsabai Mélyépítő-ipari technikumban hiány volt matematikus-tanárban, a Közlekedési Minisztérium átvett ebbe az Iskolába, ahol jelenleg is működöm.”

* * *

2014 júliusában *Kiss Sándor* egykori békéscsabai diák levélben kereste meg újságunkat. Interneten, az Egri Fehér/Fekete újságban rábukkant Károly tanár úr nevére, aki őt is tanította 1954–58-as időkben. „Békéscsabára minden érettségi találkozóra elmegyek – írta levelében. – Volt tanáraink közül Kruchió Gábor tanár úrral beszélgetve szóba került tanártársa, Károly tanár úr is. Ha módjukban állna Kruchió tanár úrral riportot készíteni Károly tanár úrról, az szerintem örömet jelentene minden volt és jelenlegi ciszterci diáknak. Érdekes, színes, nagyon szeretett egyéniség volt, ezzel is tisztelnénk előtte.”

Kruchió Gábor tanár úr és felesége Katika

Aztán sikerült a kapcsolatot felvenni Kruchió tanár úrral, aki nagy örömmel vállalta, hogy elmondja emlékeit „Imre bácsiról” – a mi Károly Asztrik tanárunkról.

Kruchió tanár úr már nyugdíjban él Békéscsabán. Pályakezdő fiatal matematika tanárként a Békéscsabai Híd- és Vízműépítési Technikumban kezdett tanítani 1954 szeptemberében, majd 25 éven át – 1967-től nyugdíjazásáig, 1992-ig – Rózsa Ferenc Gimnázium és Szakközépiskolának volt az igazgatója.

Ez év márciusában tanár úr hívására békéscsabai otthonában beszélgettünk, felidézve a 60 év előtti emlékeit. Ebben segített kedves felesége, Katika, aki négy éven át tanítványa volt Károly tanárúrnak.

Milyen múlttal jöttél ide Csabára?

Békés megyében, Gyomán születtem, a gimnáziumot Szeghalmon, a református Péter András gimnáziumban végeztem. A harmadik osztályt kezdtem, amikor az orosz csapatok bejöttek. 1944 októberében édesapámat, aki Szeghalmon kántortanító volt, elvitték, többé nem láthattam. Édesanyám pedig novemberben meghalt, így rokoni támogatással és saját magamra támaszkodva folytattam a gimnáziumot. Érettségi után a szegedi egyetemen szereztem meg a matematika-fizika szakos tanári oklevelet. A felajánlott munkahelyek közül a csabai technikumot választottam. Akkoriban már nagyon kedveltem a repülést, vitorlázó repülő segédoktató voltam és Békéscsabán volt repülőtér működő repülőklubbal.

Hogyan indult tanári pályád?

Mikor 1954-ben Békéscsabára kerültem, itt senkit sem ismertem. Az iskolában Imre bácsi mellé kerültem, ő már 1951 óta itt tanított. Az egyetemen tanultunk módszertani ismereteket, a gyakorló iskolában szerezünk egy kis tapasztalatot is, de egy kezdő tanár nagyon sok problémával találja magát szemben. A fizikai szertárban Imre bácsival egymás mellett volt az íróasztalunk (lásd a következő képen!), így a tanári munkámat folyamatosan figyelemmel kísérhette. Nem is kellett kérdeznem. – No, hol tartotok? – Ezt hogyan muta-

to be? – ő kérdezett. Számos apró tanácsa volt. Ez különösen nagy segítség volt számomra. Mint fiatal házas, minden alkalmat megragadva a kereset növelésére túlórákat vállaltam, elég nagy volt az óraszámom. Sokszor nem tudtam a kívánt mértékben felkészülni, s a segítségének sokat köszönhettem.

Íróasztalánál a fizikaszertárban

pesztette a lábát, mutatva az egyenlő szárú háromszöget, majd erősen terpesztve, hangjával is kimutatva erőlködését, mutatta be az egyenlő oldalú háromszöget. Ezt minden tanuló egyszer s mindenkorra megjegyezte.

Kedves egyéniségét szeretettel vették körül a tanítványai a tízperces szünetekben. Néha magához intette egyiket másikat, a zsebére mutatva kis cukorkát kaptak tőle. Mikor Imre bácsi dolgozatot íratott a katedrán ült, olvasva egy széjjelnyitott újságot. Aztán kiderült, hogy azon volt egy kis lyuk is, így figyelemmel kísérte a tanulóit, akik csodálkozással hallották, mikor rá-rá szólt a puszkázni akaró diákra.

Hogyan vették figyelembe, hogy ő pap volt?

Az iskolának sorsa érdekesen alakult, '54-ben, mikor én oda kerültem, egy kiemelt munkaskáder – egy endrődi ácsmester, Miklós bácsi volt az igazgató. Akkoriban ez nem volt meglepő, nekem 1950-ben az érettségi elnököm – a szeghalmi gimnáziumban érettségiztem – a Békés megyei Tanács Oktatási osztályának vezetője volt, civilben cipésmester.

Egyszer sem hallottam, hogy Imre bácsira valamilyen megjegyzést tett volna. Lehet, hogy voltak kellemetlenségei, de erről soha sem beszélt sem ő sem Miklós bácsi.

Mélyen vallásos élete ismert volt mindenki előtt, szinte rá volt írva az arcára. Ha megszólalt, hallani, érezni lehetett a környezetében. Ebéd után – az iskola menzáján ebédeltünk – bejött a szertárba, leült az íróasztalához, kihúzta annak a fiókját, abban volt nyitva a breviáriuma, abból imádkozott.

A nyáron mindig elutazott Csabáról. Mi úgy tudtuk Egerbe ment, talán találkozott az Egerben élő rendtársaival.

(Az ötvenes évek elején még több tanárunk élt Egerben: Hegyi Kapisztrán, Rássy Paulin, Révész Amadé, akik tanártársai voltak.)

Az iskolán kívül is volt kapcsolatokat?

Volt neki egy SHB kismotor-kerékpárja. Én repülő voltam, majd minden vasárnapot a repülőtéren töltöttem. Imre bácsi gyakran járt kis motorjával repülőtérré gombát gyűjteni. Akkoriban két, egymás mellett fekvő repülőtér is volt Csabán, ezek eredetileg városi legelők voltak. Amikor az egyik reptéren gyakoroltunk, Imre bácsi a másik repülőtér területén gombászott, máskor meg cseréltünk. Itt gyakran találkoztunk. Nagy gombagyűjtő volt. Jól ismerte a gomba fajtákat.

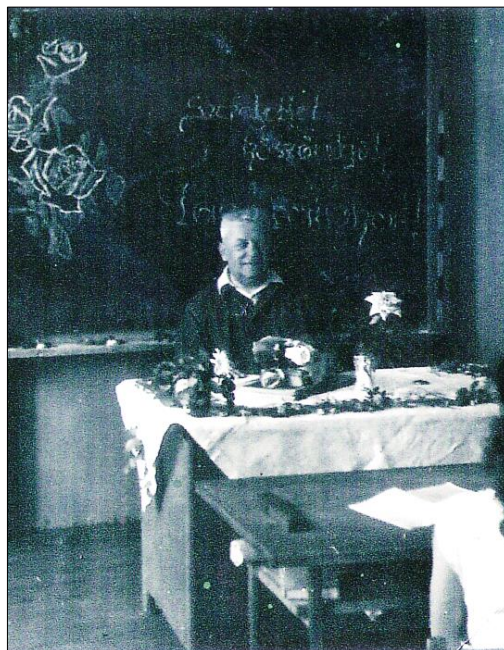
Atyai barátom volt. Az '54-'57-es években figyelte, hogy nézek a lányokra.

A lánykollégium igazgatója – Margit néni – is „gondját viselte” a fiatal tanároknak, ami a pár választást illeti. Igyekezett megnősíteni, és ajánlott...

Példát jelentett számomra az ő tanári munkája. Remek óravázlatokat készített, szinte a tanóra minden percét kidőgozta. Halála után hozzám is került néhány ilyen óravázlata. Valahol a régi holmik között ma is megvan.

Katika, Gábor felesége, aki négy éven át jeles tanítványa volt (majd mat. tanárként nyugdíjazásáig ebben az iskolában tanított), még ma is jól emlékszik Imre bácsi egy-két magyarázatára.

Például, hogyan vezette rá a gyerekeket az egyenlő oldalú és egyenlő szárú háromszög fogalmának jó megértésére: Odaállt a padok elé, szétter-

Imre bácsi egyik osztályában Pedagógus Napon

Imre bácsi egyesektől óvva intett. Aztán egyszer ő hívta a figyelmet Mucsi Katalinra, egyik tanítványára, aki aztán a feleségem lett. 1957 júliusában volt az esküvőnk, a lakodalomra is az ő közvetítésével szereztük be a bort Abasárról.

Viszonylag fiatalon, 63 éves korában érte a halál.

Imre bácsi halálának körülményeiről (1958. június 12-én volt), annyit tudhatunk, hogy szívinfarktus következtében a lakásán halt meg.

Nagy futball drukker volt. Az 1958-as stockholmi világbajnokságon történeteket is érdeklődéssel figyelte. Június 12-én a svédek elleni mérkőzés közvetítését lakásán egyedül hallgatta. A 2:1-es vereségünk izgalmi árthattak meg szívének. A mérkőzés után lakásadója a rádió mellett találta, foteljában ült, de már halott volt. Másnap nagyon megdöbbenette az iskolát szeretett tanártársunk halálhíre.

Feleségemmel és egy kartársammal hárman mentünk el Egerbe a temetésére. Már nem tudom, hogy a Rend részéről ki szervezhette, mindenesetre minket nagy szeretettel fogadtak, szállást, és teljes ellátást biztosítva. Életemben akkor voltam először Egerben.

Akkoriban még több rendtársa élt Egerben, köztük Hegyi Kapisztrán is, aki szemináriumban lakott. Bizonyára ő szervezhette meg Károly tanár úr temetését, aki a Fájdalmas Szűz (Hatvani) temetőben, a Ciszterci-ek sírboltjában nyugszik.

* * *

A békéscsabai diákok, akik 1951–58 között voltak tanítványai, bizonyára ma is őrzik szívükben tanáruk emlékét, aki „civilként” is szívvel-lélekkel tanította és nevelte tanítványait, sugározta a ciszterci családiasság szellemiségét.

Halála utáni tanévben készült tabló

Köszönetet mondunk Kruchió Gábornak és kedves feleségének Katikának, hogy olyan meleg szeretettel fogadtak, 60 év után is őrizték kedves tanárunk, Károly Imre Asztrik atya emlékét és szíves szavakkal idézték fel számunkra.

DIÁKSZÍNHÁTSZÁS ISKOLÁNKBAN

a XX. század első felében – I.

80 éve annak, hogy 1937. márc. 14- és 15-én az egri ciszterci gimnázium ifjúsága vasárnap és hétfőn délután előadta a Hunyadiak című három felvonásos zenés történelmi színjátékot, amely 1912 márciusában már színre került a gimnázium akkor még sokkal primitívebb színpadán – olvashatjuk a korabeli Eger–Gyöngyösi Újságban. A „zenés színjáték” három képből állt, mindegyikben kórus is: – a színlap szerint dalmondók, kobzosok ill. vitézek, solymászok alakjában. Ebben a kórusban kis első osztályosként, mint az énekkar szoprán szólamának egyik tagja én is szerepeltem.

Erre emlékezve – a korabeli Értesítők és a helyi újságok híradásai alapján – szeretném felvázolni, milyen volt az iskolai színjátszás intézetünkben a 20. század első felében – bővebben szólva a számomra felejthetetlen „Hunyadiak”-ról.

Előzmények

Intézetünk jezsuita-időszakának iskolai színjátszásáról alapvető kutatást folytatott diáktársunk dr. Kilián István emeritus egyetemi tanár. Erről lapunk 2014. húsvéti számában is olvashattunk „Az egri jezsuita iskola színjátszásáról” címen. A nyolcvan évre terjedő 1692–1772 közti időszakban, több mint 250 drámát adtak elő az intézet diákjai. Ebben a korban az iskoladrámák az oktatás egyik jellegzetes formáját jelentették, így az előadások többek között a történelemben való tájékozódásukat is szolgálták. Iskolánkban 1754-től az újonnan épült, mai Dobó István gimnázium épületének második emeletén alakították ki az akkoriban igen korszerű színháztermet.

A jezsuita rendet 1773-ban eltörölték. Ezután eléggé zavaros időszakok következtek iskolánk történetében. Végül is többszöri megszakítással ciszterciek kerültek a katedrara, végeredményben a jezsuiták oktatás-hagyományait nélkülöző új feladatkörben.

A jezsuiták idejében divatos iskolai ünnepek – nyilvános szavatervek, költői és szónoki versenyek, akadémiai, színi előadások – melyek a közönségnek az iskola iránt való érdeklődését nagyban előmozdították, megszűntek az egri gimnáziumban.

Valamiféle hagyománya azonban maradhatott a színjátszásnak, mert mint dr. Nagy Béni Az egri főgimnázium története c. 1914-ben, az iskola Értesítőjében megjelent tanulmányában olvashatjuk: „1794-ben eltiltják az iskolai színelőadásokat. Ezek az ifjúságban felkeltik a színházak után való vágyódást, megzavarják a tanulmányok menetét, haszontalan költségeket okoznak a szülőknek és különböző kihágásokra adnak alkalmat. Helyesek azonban a szokásos deklamációk” – ez volt Török Lajos gróf, kassai főigazgató leiratában.

Ezek a deklamációk – iskolai ünnepélyek: énekkel, szavatervekkel – a 19. sz. első felében is szüneteltek. Pyrker érseksége – 1826–1847 – idején az iskolai év, mint az előtt, egész csendben, minden ünnepség nélkül végződött. Bartakovics érseksége alatt csakhamar kedvező fordulat állott be. Juhász igazgató úgy látta, hogy az iskolai évet, mielőtt az ifjúság énekkara annyira halad, hogy nagyobb közönség előtt is becsülettel felléphet, nyilvános ünnepel fogja bezárni. Az 1855/6-iki első nyilvános évszáró ünnep mutatkozott erre legalkalmasabbnak. Várakozáson felül népes volt ez első iskolai ünnep.

Újság volt a tanuló ifjúság nyilvános szereplése, mindenki hallani akarta az énekkart és a szép szabatossággal előadott dalokért a hosszúra nyúlt szavaterveket is — öt nyelven tizenhat darabot — szívesen elhallgatták.

Az évszáró ünnep ettől fogva el nem maradhatott többé; a közönség évről-évre fokozódó érdeklődéssel várta.

Az 1856/57 tanév záróünnepélyének a műsorát a korabeli értesítő is közölte:

PROGRAMMJA

az egri kath. nagy-gymnasium 185⁶ |₇-ik tanévi aug. 1-jén tartandó

ZÁRÜNNEPÉLYNEK.

Reggeli 8 órakor a ciszterciek templomában ünnepélyes hálaadó istentisztelet tartatik, mely alatt a gyminek vegyes- és férfi-négyeshangokban zengi az illető miseénekeket. Ájtatosság végével az összes tagság a ciszterci kolostor földszinti nagyobb termébe vonul, hol kettős ünnepe következő renddel kezdődik és folyt le:

I.

1. Az ifjúság 80 tagból álló énekkara üdvözlő-dallal fogadja a belépő t. c. vendégeket, kikhez a tanári kar is csatlakozik. Erre
2. Következik KEGYELMES ÉRSEKÜNK Ő NAGYMÉLTÓSÁGA által az intézet Igazgatójának, nt. JUHÁSZ NORBERT urnak, Ő cs. apost. kir. FÖLSÉGE legmagasabb kegyelméből nyert koronás arany-érdemkereszttel földiszittetése.
3. Az ünnepélyes tényre vonatkozó üdvözlő-ének, négyes vegyeskarban.
4. Az Igazgató beszéde.
5. A „Néphymnus” az összes kar által.
6. Örömszózat a földiszített Igazgatóhoz, a tanári-kar nevében.
7. Zár-dal az előünnepélyhez, négy férfi-hangra.

II.

Az ifjúság előadásai:

1. Scholae publicae instituta benefica sunt discere volentibus, non autem coactis. (A nyilvános iskolák csak azokra nézve jótékony intézetek, kik szívesen, nem pedig kényszerülve tanulnak). Latin beszéd, szavalja Vincze Alajos, 6-ik oszt. növendék.
2. Hymnus scholaris: Gaudeamus igitur etc. Dal, négy férfi-hangra.
3. A szent korona. Ballada, Garay Jánostól. Szavalja Geréb Kálmán, 3-ik oszt. növendék.
4. „Die Morgenstunde hat Gold im Munde”. Párbeszéd Weingartból. Előadják Horváczky István 6-ik és Hanák Jenő 3-ik oszt. növendékek.
5. Magyar népdalok. Négy vegyes- és férfihangra.
6. A növények vándorlása. Értekező beszéd. Előadja Dóbbé Zsigmond 5-ik oszt. növendék.
7. Az özvegy és fia. Románc, Mindszentytől. Négy vegyeshangra.
8. L' étude de la langue française (A francia nyelv tanulásáról). Párbeszéd. Előadják Csekó Gábor 5-ik és Sággy Gyula 4-ik oszt. növendékek.
9. Katona-állítás. Költ. Vörösmartytól. Szavalja Ebnet János 3-ik oszt. növendék.
10. Ὀδυσσεὺς Κυκλωπεία καθ (Odysseus kalandja a Cykloppsal), Homer után. Előadja Palczer Kálmán 7-ik oszt. növendék.
11. Búcszó. Dal, Pájtértől. Négy vegyes- és férfihangra.
12. A rákok héj-változtatása. Értekező beszéd. Előadja Steiger Dezső 6-ik oszt. növendék.
13. Die Bürgschaft. Költ. Schillertől. Szavalja Pácz Flóri 6-ik oszt. növendék.
14. Ifjak búcsúdala, Mindszentytől. Négy vegyeshangra.
15. A nagygymnasiumi ifjúság helyzetsora s az új díjasak és jutalmazottak neveinek kihirdetése.
16. Búcsú-beszéd. Szavalja Kacskovics Gyula 8-ik oszt. növendék.
17. Hála-ének. Tárkányitól. Vegyeskarra.

Mely iskolai ünnepélyre a t. c. közönséget szíves tisztelettel hívja meg
Egerben, jul. 28. 1857.

a tanári kar.

* * *

Az diákszínpadi előadások a 20. század elején jelentek meg ismét az iskola programjában. Hogy ez újból megjelenhetett az iskola lelkes tanárai tették lehetővé.

Az énektanítás magas színvonala hozta létre az ifjúsági énekes színelőadásokat – írja dr. Nagy Béni. Ennek a „magas színvonalnak” a megteremtője az iskola fiatal tanára, **Küzdí Aurél** (1866–1951) volt. Matematika-fizika szakos kezdő tanárként 1891-ben helyezte apátja Egerbe. Néhány év után fokozatosan átvette tanártársától, Saád Henriktől a „műének” rendkívüli tárgy tanítását – vagyis az iskolai énekkar vezetését.

„Az egri gimnáziumnak úgy az egyházi, mint a világi énektanítás terén régi hírneve volt. Ezt a hírnevét Saád Henrik ciszterci tanár növelte. 1893/94-től kezdve még a hétköznapi szentmiséken is négyes karban énekeltek. Az ének igazi művészetté fejlődött Küzdí Aurél ciszterci tanár vezetése alatt (1898/99—1909/10). Elsősorban maga használt fel minden alkalmat tanulmányainak mélyítésére. Részt vett a Strassburgban tartott nemzetközi zene- és énekkongresszuson. A nagyszünetet, mikor tehetette, Regensburgban vagy Lipcsében töltötte, hogy neves mesterektől a hangképzés és az énektanítás műfogásait elsajátítsa. Az ifjúsági énekkar számos hangversenyen szerepelt, nemcsak az iskolai ünnepélyeken.

Küzdí az kezdetben zenedrámából vett jeleneteket rendezett, majd a sikeres előadás arra ösztönözte, hogy teljes drámai műnek előadásával lépjenek a közönség elé, ennek szövegét és a zenéjét is átdolgozva.

Majd már „házi szerzőink” is voltak:

Madarász Flóris dr. OCist (1872–1915) magyar–földrajz tanár, 1904–1915 között tanított iskolánkban, fiatalon vitte el a halál. Lelkes munkatársául szegődik annak a kis gárdának, mely az ifjúsági színelőadásokat újra megteremti s virágzásra indítja – írja nekrológjában tanártársa Tordai Ányos. Komoly irodalmi munkássága mellett színdarabokat is írt, könyv alakban is megjelent a *A tékozló fiú* 4 felvonásos bibliai tárgyú színjátéka 1905-ben. *Hajótörés* három felvonásos színművét 1912-ben a Franklin-társulat adta ki. Előtte Gárdonyi Gézának is bemutatta. Kilián István írta Gárdonyi és a Ciszterciek c. értekezésében „... nyilván szerény hangnemű kísérő levéllel együtt elküldte Eger híres írójának, aki a fenti választ küldte Madarász Flórisnak: » ...Mért ne állíthatná ön azt a nemes fantáziával megírt drámát a mai színpadra? Mért ne szorítsuk ki virággal a dudvát? Hiszen, ha csak egy estét foglal is el a színműve a műsorban, az is térhódítás: leszorítása egy estéről a népmulattató léhaságoknak.

Hogy pap és tanár? Nem írtak-e valamikor a jezsuiták is színműveket? Bár volna a papok és tanárok között sok olyan költői tollú ember, mint ön, akkor bizonyára kevesebb trikót száritának a színház udvarán.«”

A Hajótörést 1912 júniusában az egri Városi Színházban is játszották.

Az iskolánkban *A tékozló fiú*, *Zrínyi a költő*, *Rákóczi Egerben* c. darabját adták elő a diákok.

Tordai Ányos dr. OCist (1878–1938) magyar-latin szakos tanár, 1913–1924 között tanított iskolánkban. Széleskörű irodalmi munkássága mellett számos vallásos, történelmi és irodalomtörténeti tárgyú ifjúsági színjáték szerzője: A *Tinódi* címűt 1912-ben a bajai iskola tanulói mutatták be először. *A vén honvéd álma* (1916.), *Mikes Kelemen* (1921.), *A magyarság jussa* (1922.), *Margit királylány* (1922.), *Egri hangok* (1922.) – könyv alakban is megjelentek.

Margit királylány c. darabját az egri angolkisasszonyok iskoláiban több alkalommal is játszották.

Az iskolánkban *Tinódi*, *A vén honvéd álma*, *Mikes*, *Egri hangok* c. darabjait adták elő.

Kovács Pius dr. OCist (1880–?) hittanár, 1904–1917 között tanított iskolánkban. Három színdarabját ismerjük: *Zrínyi a költő*, melyet 1906-ban, *Szent Imre herceg*, melyet 1908-ban és *Hunyadiak*, melyet 1912- és 1937-ben adtak elő az intézet diákjai. Művei könyv alakban nem jelentek meg. A *Hunyadiak* c. zenés színjátékának kéziratát iskolánk őrzi.

Kovács Piust 1917-ben apátja a bajai gimnáziumba helyezte. A bajai III. Béla-főgimnáziumának a hosszú szerb megszállás után az 1918/19–1921/22. iskolai évekről kiadott Értesítőjében olvashatjuk, hogy „1919. nov. 13-án, a hitehagyott Kovács Pius dr. pótlására Szabó Tihamérnak, az innsbrucki egyetem végzett és felszentelt hittudományi hallgatójának sikerült a megszálló hatalom figyelmének kikerülésével ... testületünkbe lépnie.”

Baja volt szülővárosa. További sorsát nem ismerjük.

Evetovics Kunó dr. OCist (1898–1971) hittanár, 1925–1931 között tanított iskolánkban. *A kereszt diadala* c. zenés színjátéka 1928-ban jelent meg.

Ezt a művét 1928-ban játszották el az iskolánk diákjai az zászlószentelés ünnepe alkalmából.

Balassa Brúnó dr. OCist (1896 –1979), 1921–1925 között hittanár volt iskolánkban. A 213. sz. Koháry István cserkészesapat alapítója, majd tanker. igazgató, VKM pedagógia főosztályának vezetője. *Imre királyfi* c. zenés színdarabját 1924. ápr. 5. és 6 én adták elő iskolánk tanuló.

1903 és 1948 között előadott színdarabok, jelentek között számos énekes, zenés darab is szerepel. Többnek a zenéjét **Kalovits Alajos dr.** szerezte.

Kalovits Alajos (1872–1959) iskolánkban mint magántanuló 1904-ben érettségizett. 1910-ben vette át az énekkar vezetését Küzdi Auréltól és 1919-ig volt annak vezetője, de már 1906-tól közreműködött a színelőadások és iskolai ünnepélyek körüli munkában. 1924–39 években pedig az iskola szimfonikus zenekarát vezette. *Hunyadiak*, *A kereszt diadala*, *Szent Imre látomása* c. ifjúsági színdarabok énekes, zenés betéteinek szerzője. Az ifjúsági színdarabok előadásán a zenekart – korábbi években az egri cs. és kir. 5. gyalogezred zenekarát, majd az iskola szimfonikus zenekarát – vezényelte.

* * *

Közre játszott az iskolai színjátszás 20. század eleji újraindulásában, hogy 1900–01-ben az intézményt teljesen átépítették, új rendház, az iskolai épület teljes felújítása mellett egy új, 220 négyzetméteres tornaterem is épült. 1902. évben, mint az *Értesítőben* olvashatjuk: „egyéb ünnepekhez is használható díszes színpadot rendeztetek be a tornaterem számára”. A teremben kb. 180–200 db. széket lehetett elhelyezni. Később ezt a színpadot kicserélték, kb. 1–1,2 m. magasságú építményre, melyet az ünnepélyek idején mindig összeszereltek, majd az események után szétbontották. Innen is lehetett megközelíteni az „öltözőt” – a spelunkát –, mely lényegében a domboldalba vájt pincehelyiség volt.

1916-ban, mivel a tornateremben kórház volt, az előadást az Uránia moziban tartották

Az 1903-tól folyamatosan rendezett színdarabokhoz díszletek is készültek, első alkalommal a budapesti népszínház díszletfestője, Linhart Vilmos, 1908-ban a *Szent Imre herceg* c. darabhoz Burghard és Kéri budapesti díszletfestő készített díszleteket, a pogány magyarok és szerzetesek új ruhái Szabó Sándor helybeli szabómester műhelyéből kerültek ki. 1912. évi *Hunyadiak* előadáshoz korhoz illő ruhákat a szerző, Kovács Pius tervezte s Zsigmondi B. egri mester készítette.

Későbbi időben Ócsvár Géza, aki 1932-től az államosításig volt az iskola rajztanára, több színdarabhoz és iskolai ünnepélyekhez készítette a díszleteket.

A színpadi felszereléseket, ruhákat az iskola második emeletén a templom kápolnája fölött elhelyezkedő, befalazott empóriumából kialakított szertárban őrizték. Erről első alkalommal az 1937/38. tanévi *Értesítőben* olvashatunk: „*Színpadi szertár*. Megkezdtük az ifjúsági színelőadásokkal kapcsolatban hosszú évek óta beszerzett és készített ruhák, felszerelések díszletek leltározását.” A következő évben már a leltározás eredménye is szerepel: állománya 831 tételszám. Ennyi volt 1944-ben is. A háború utáni időkből már nincsen adat.

* * *

Az iskolánk újból elindult diákszínjátszásának első húsz évét – 1903–1923 – dr. Tordai Ányosnak az *Egri Újság* 1924. április 10-én megjelent írásával – némi kiegészítéssel, ill. a szereplők nevének elhagyásával – ismertetjük.

„Nincs szándékom e rövid cikk keretében arról értekezni: milyen szerepet töltöttek be a régi és újabb iskolai drámák a tanítás, főképp a nevelés terén; sem arról, mennyire erősítették a főgimnázium színjátékai a kapcsolatot az intézet és a város közönsége között az újabb időkben. Nincs módom emlékezni a meghatottság könnyeiről sem, amelyek egy-egy öreg diák szemében csillogtak, mikor a fiát látta most azon a színpadon, ahol valamikor az ő hangja csengett; azokban a ruhákban, amelyek valamikor az ő vékony termetén feszültek. ... Csak egyszerű krónikása akarok lenni az egri főgimnázium színdarabjainak. Az apáknak akarom emlékezetembe időzni életük egy-egy boldog óráját. Fiaik elé akarom tárni az apák s az elődök buzdító példáit, mivel ha nem szerényebbek jubileumot ülhethének az idén a gimnazisták.

1903. március 2-án ünnepelte a főgimnázium XIII. Leó pápa uralkodásának 25 éves jubileumát. Vajda Ödön apátur, megértve és méltányolva a tanári kar buzgó törekvését, engedélyt adott színpad, díszletek, ruhák megszerzésére. Az ünnep legemlékezetesebb része volt Kienzl „*A bibliás ember*” című zenedrámájából

a II. felvonás I. részének az a jelenete, amelyben a bibliás ember az utcán játszadozó gyermekeket ájtatos énekével magához édesgeti és énekelni tanítja. A játék szervezője, rendezője Küzdi Aurél tanár.

E kísérletnek fényes sikere ösztönözte a tanári kart, első sorban a kezdeményezőt, hogy ezentúl ne csak egy jelenetnek, hanem teljes drámai műnek előadásával lépjenek a közönség elé. 1904. április 20-án adja elő a főgimnázium az első teljes ifjúsági színjátékot, a „*József Egyiptomban*” c. három felvonásos énekes drámát. A szöveget is, a zenét is Küzdi Aurél dolgozta át Mehul bibliai tárgyú operájából. Az énekszámokat ismét katonazenekar kíséri. A színpad újabb díszletekkel bővül; a ruhatár is gyarapodik.

Étienne Nicolas Méhul (Givet, 1763.– Párizs, 1817.) francia klasszicista zeneszerző, aki elsősorban mint operaszerző alkotott maradandót és kiemelkedőt. Korának egyik legkiemelkedőbb operaszerzője volt, de művei mára visszaszorultak az operaszínpadokról. Méhul közel negyven operát komponált, a zenetörténet elsősorban mint operaszerzőt tartja számon.

Legfontosabb és egyben legmaradandóbb alkotása azonban a *József Egyiptomban* című opera volt (Joseph 1807). Ez olykor még ma is színpadra kerül. A cselekmény vallási és erkölcsi aspektusainak kiemelése érdekében a librettó lemondott a szerelmi szájról. A zenéje egyszerűségével Gluckot követi. A kórusok és az együttesek dominálnak, a szólószámok dalszerűek.

1905. április 1-én és 2-án kerül színre *Madarász Flóris dr. A tékozló fiú c.* négy felvonásos bibliai játék. Zenéjét Auber hasonló című operájából Küzdi Aurél állította össze. A zenét ismét az 5. gyalogezred zenekara adja. »A szerző, mondja az Értésítő, az ismeretes szép evangéliumi példázatot dolgozta fel oly módon, hogy teljesen a régi iskoladramák vallás-erkölcsi célzatát szolgálva, lehetőleg kielégítse azokat a követelményeket is, melyeket a modernebb ízlés a színpadi termékekkel szemben támaszt.«

Erről az előadásról a Budapesti Hírlap is beszámolt az 1905. április 4-i számában:

... A darab komoly tartalma. a szereplők ügyes játéka, az ének és zene finom összhangja igazi lelki gyönyörűséggel töltötte el a nagy közönséget, melyben ott volt Eger városának színe-java. Az előadáson mindkét nap jelen volt Vajda Ödön zirci apát is.

1906. március 3-án és 4-én adják elő diákjaink az első magyar tárgyú színjátékot *Kovács Pius: Zrínyi a költő* című három felvonásos művét. Zenéjét ismét Küzdi Aurél állítja össze Erkel Ferencnek Hunyadi László és Bánk Bán c. operáiból.

Előjáték és két felvonás keretében a szerző először mint a csáktornyai várnép példáján lelkesülő, dicsőség után sóvárgó gyermeket, majd mint Olaszországot megjárt művelt lelkű, magasatos eszmékért lelkesülő ifjút, s végül mint hazafias törekvéseinek meghiusultán kesergő, de királyához mindig hű férfiút mutatja be a nagy Zrínyi Miklóst.

Az előadásból 100 korona tiszta jövedelem marad a Dobó-szobor alapjára.

A következő évben 1907. március 9–10-én ismét *Madarász*-darab következik: *Rákóczi Egerben* c. két felvonásos történeti kép. Tárgya az a történeti esemény, mikor 1704-ben Rákóczi Ferencet szeretettel fogadta Telekessy István püspök székvárosának falai között. A zenei részét megint Küzdi Aurél állította össze részben a kuruc kor termékeiből, részben Zichy Géza *Némo* c. operájából. Új háttér és díszletek (Kalovits Alajos festései) gyarapítják újra a szertárt.

Az 1908. március 21–22-én Vajda Ödön apátúrnak félszázados papi jubileumát ünnepelte az intézet. Színre került *Kovács Pius: Szent Imre herceg* c. színjátéka, zenéjét a legnagyobb mesterek világhírű műveiből Küzdi Aurél állította össze. A kísérletet újra a katonazenekar szolgáltatja. Alkalmas volt a darab Szent Imre születése kilencszázadik évfordulójának ünneplésére is.

1910. április 30-án s május 1-jén a Szvorényi emlékűnnep alkalmával megismétlik: Küzdi Aurél *József Egyiptomban* c. bibliai színjátékát. Az énektanár már Kalovits Alajos dr. s a kísérő zenét a 60. gyalogezred zenekara adja Linké Vilmos karmester vezetésével.

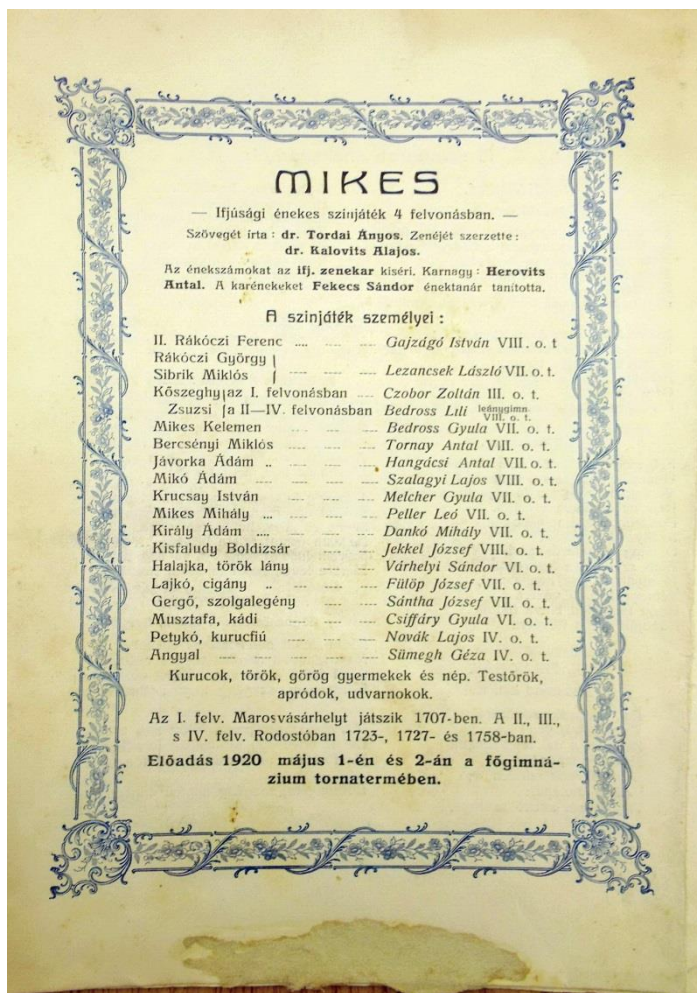
A következő színdarabbal fokozódik az eredetiség mértéke. Szövegírója is zeneírója is az intézet tanári karából kerül ki: amaz *Kovács Pius dr.*, emez *Kalovits Alajos dr.* énektanár. De a zenekar még mindég idegen vendég, a 60. gy. ezredé. 1912. áprilisi 20-án s 21-én kerül színre a *Hunyadiak* c. három képből álló történelmi zenés színjáték. A korhoz illő ruhákat a szerző tervezte s Zsigmondi B. egri mester készítette. Első darab, amelynek lány szereplője is volt.

1914. március 21. s 22 én Kassuba Domokos c. főigazgató s főgimn. igazgató negyvenéves tanárságát *dr. Tordai Ányos Tinódi* c. három felvonásos ifj. színjátékával ünnepelte meg. A darab új zenéjét Kalovits A. dr. az intézet énektanára szerzette, de még mindig a katona zenekar adta elő. A darab mintegy a háborús idők megsejtésével azt hirdeti: mindenkinek úgy kell szolgálni a hazát, ahogy tudja; ki karddal, ki tollal, ki ésszel, ki kézzel köteles iránta leróni tartozását.

A helyi újság – EGER *hetenkint szerdán és szombaton megjelenő politikai és társadalmi lap* – mindig figyelemmel kísérte és hosszú, elemző cikkekben számolt be a gimnázium színi előadásairól. Az 1914. márc. 25-i számában, Tinódi előadásáról szóló cikkében kiemelten foglalkozott a zeneszerzővel:

... a tárgyhoz a más sorsra érdemes Kalovits Alajos dr., állami el. iskolai tanító írt igen értékes, hatásos zenét. Nemcsak a melódiákat alkotta ő maga, hanem a nehéz és művészi hangszerelés is az ő munkája s ugyanő dirigálta nyugodt és határozott stílusban az egész előadást. A darab zenéjében Tinódi régi szép melódiái csendülnek fel s a piccicato pompás kifejezője lesz a lantpengetésnek. Az eredeti dallamok régies szépségével mesteri módon fonódnak össze Kalovits dr. alkotásai, színesen, de mindamellert nagy erőteljességgel visszhangozva a kor váltakozó hangulatát, melyet már a maradandó értékű Nyitány is hüen tolmácsol.

A háborús időben egyetlen színdarabot mutatott be az intézet: *Tordai Ányos A vén honvéd álma* c. verses színjátékát. Az előadás, mivel az intézet tornaterme kórházzá volt alakítva, az Urániában folyt le Deákfalva javára. De jó pénz volt még akkor az az 500 korona, amit e célra a jövedelemből félretettünk! A színdarab katonanótáit az intézet saját vonós zenekara kísérte.

A nagy leromlás után, 1920. május 1-én és 2-án, a nemzeti újra buzdulás napjaiban került színre *Tordai Ányos* négy felvonásos énekes játéka: *Mikes*. Zenéjét Kalovits Alajos dr. szerzette, az énekszámokat Herovits Antal kárnagy vezetésével az intézet saját zenekara kísérte, a karéneket Fekecs Sándor énektanár tanította.

1922. április 29-én s 30-án az intézet hősi halottjainak emlékére színre került *Radványi Kálmán* jeles ifjúsági írónak *A gelenczei fényjelek* c. színjátéka.

1923. március 15-én *Tordai Ányos* egy felvonásos játékaival, az *Egri hangokkal*, ünnepelte az intézet Petőfit.

Jelenet Petőfi életéből – a magyar irodalomtörténet egy darabkája játszódik le előttünk, az egri szeminárium öreg falai között. A kispapok »Magyar Társaságá«-nak tagjai között láthatjuk Tárkányi Bélát és Zalár Józsefet – számol be erről a darabról a korabeli újság.

És húsz év alatt ez a tizenkettedik színdarab (nem is számítva az első próbát és a Mária-Kongregáció s újabban a cserkészek ünnepélyén bemutatott egyes jeleneteket).

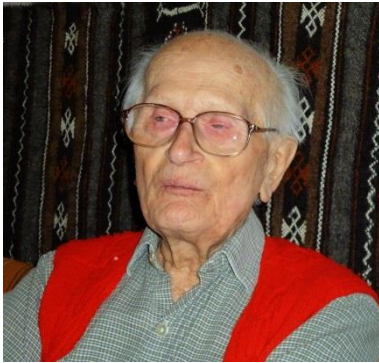
Húsz év munkája sok dicsőséget hozott az intézetre. A következő évek hozzanak még többet, még szebbet.”– fejezte be az visszatekintését Tordai Ányos dr., aki a következő 1924/25. tanévben mára bajai III. Béla ciszterci gimnázium igazgatója.

(Folyt. köv.)

70 ÉV UTÁN VISSZATEKINTVE...

Beszélgetés Póta Györggyel a diákidőről

Minden évben számba vesszük a jubiláns osztályainkat, próbáljuk összegyűjteni a még élő tagjaikat. A múlt évi Veni Sancte-i számunkban a 70 éve, 1946-ban érettségizettekről szoltunk.

Már akkoriban elhatároztuk, Póta Gyurkával, az osztály ma is élő tagjával, hogy erről a 70 év előtti időről majd egy alkalmas időpontban elbeszélgetünk. Osztályuk a két világháború közötti rövid békeidőszak végén, 1938-ban kezdte el a középiskolát, 60-an voltak. A nagy világegést átvészelve 1946-ban 41-en ültek a zöld asztal mellett az érettségi vizsgán, az értesítő szerint 39-en végeztek eredményesen.

A diákéveket felidéző beszélgetésre ez év márciusában került sor. Gyurka közismerten ma is kiváló memóriával rendelkezik, felvillantva egy-egy emlékképet, sok mindent megismerhettünk diákéletüknek és iskolánknak ebből a zivataros éveiből.

Te hogyan lettél ciszterci diák.

Édesapám vezetőjegyző volt Andornaktályán és természetes volt, hogy amikor én a gimnazista korba kerültem, Egerbe, a ciszterciekhez járok középiskolába. Szállásra a Foglárba vagy a Jegyző-internátusba mehetem volna, Édesanyám azonban úgy látta jónak, hogy odahaza maradjak és vonattal járjak be az iskolába. Ezt a gimnázium igazgatója, Palos Bernardin ellenezte. Akkor elment az állami gimnáziumba, ott elfogadták volna ezt a formát, de édesanyámnak valahogy nem tetszettek az ottani körülmények. Nem nyugodott, s a miskolci tankerületi főigazgatóságon próbált engedélyt kapni, hogy vonattal bejáró lehessenek. Miskolcon aztán megadták az engedélyt, s így bejáróként iratkozhattam be az első osztályba.

Megnéztem a korabeli 1938/39 tanévi értesítőt. Az iskolánkba 480 diák járt ebben a tanévben, ebből Eger környékéről 11 bejáró volt.

Első osztály az 1938/39. tanév végén

Osztályfőnökök Varga Bennó, egyik legkedveltebb tanáregyéniség volt.

Varga Bennó lett az osztályfőnökünk, akit nagyon megszerettünk. Magatartása nem tanáros volt, hanem atyai. Közvetlen volt, gondolatainkat megkérdezte, nem kikérdezett, hanem elbeszélgetett velünk. Mindenki rajongott érte. Rengeteget mesélt az édesanyjáról, aki akkoriban még Egerben élt.

És milyen volt ez a bejáró-élet?

Ha öt óránk volt, akkor el kellett mennem a líceumig, a Mórász cukrászdához, ott vártuk meg a buszt. A cukrászda épületében lakott osztálytársam, Keszthelyi Feri, akinek édesapja ebben az épületben volt házmester, cipésműhelye az udvar hátsó részében volt. Alsós korunkban, az ötödik óra után Keszthelyi Feri összefogott három-négyünket és náluk az udvaron meg a pincében vad hadijátékot játszottunk. Innét a Veres néniék busza vitt ki bennünket az állomásra. Ha hat óránk volt, akkor az iskola melletti megállóban vártuk meg a buszunkat.

A vonatban a 3. osztályon külön diákvagon volt, a 2. osztályon külön diák-fülke. Itt csak diákok ülhettek.

Ennek az iskolaévnak nagy eseménye volt 1938. nov. 2-án a Felvidék egy részének visszacsatolása. A tanév májusában már egy nagy kirándulást is szervezett az iskola a Felvidékre. Mint kis elsős, te is részt vettél ebben. Milyen emlékeket őrzöl?

Emlékszem május elsejéhez közeli napokban indultunk a négy napos útra, a falunkban még sok májusfa volt kirakva.

Két busszal mentünk, az egyik egy „modern külsejű áramvonalas” volt, ebben utaztak a felsősök, Palos Bernardin igazgató és Ágoston Julián. A másik akkoriban szokásos busz, ebben ültek az alsósok, én a busz vége felé. Velünk utazott Varga Bennó osztályfőnökünk és Falubíró Győző, aki első osztályban éneket tanított.

Emlékeim szerint először Kassán álltunk meg, ahol a premontrei internátusban volt szállásunk, a diákokat hétvégére hazaengedték. Ez ott volt a dóm közelében. Még állt itt az az emelvény, melyen Horthy Miklós köszöntötte a visszatért Kassát.

Ungváron felmentünk a várba. Onnan jövet összetalálkoztunk görög katolikus papokkal, köztük a munkácsi görög katolikus püspökkel. Csoportunkat látva üdvözöltek bennünket, tanárainkkal beszédbe álltak. Mi körülállva hallgattuk őket, ma is emlékszem az elhangzottakra. A főpap pár hónapja lezajlott kormányzói kihallgatás történetét mondta el.

A görög katolikus egyház számára nagyon kívánatos lett volna, ha Kárpátalja egyesül a visszatért felvidéki területekkel. Ennek érdekében kérték és várták a kormányzó segítségét. Küldöttségüket márciusban a várban déli órákban fogadta Horthy. Amikor a déli harangszó hallatszott, Horthy órájára nézve mondta: Örülök, hogy én közölhetem először kegyelmes urammal: a magyar honvédség előőrsei ebben a pillanatban lépték át Ruténföld határát. – Ez a történet feledhetetlenül megmaradt bennem.

Az Uzsoki hágónál is voltunk, akkor itt volt a lengyel-magyar határ. Éles kanyarodókkal épített szerpentinút vitt fölfelé. A határnál egy közönséges sorompó volt az úton keresztbe. Elmentünk a határon mentén húzódó, szépen rendbe tartott magyar katonai temetőbe ahol elhelyeztük koszorúnkat, elénekeltük a himnuszt.

Hazafelé a Hortobágyon keresztül jöttünk. Tiszafüreden a Czakó (Hvizdos) család – fiuk, Kálmán akkor hatodikos volt – vendégelt meg bennünket.

Minden tanévben egyre közelebb jött a háború, az iskolai élet is egyre „katonásabb” lett.

Annak idején a negyedik osztály elvégzése után, 1942-ben én is hadapródiskolába akartam menni, Marosvásárhelyre. Többször láttam, hogy a falunkon páncélosok vonultak végig, rövid bőrkabátban, tábori sapkában, imponált nekem.

A jelentkezéshez először komoly egészségügyi vizsgálaton kellett átmenni. Miskolcon, a katonai kórházban voltam orvosi vizsgán, amin megfeleltem. Minden íratott kitöltöttem, meg voltam győződve, hogy postára adták, s vártam az eredményt. Édesapám, mint utólag kiderült főleg édesanyám kívánságára, nem adta postára a jelentkezést.

Egy kicsit sajnálom, nagyon sok hadapród-iskolás évfolyamtársam volt a Műegyetemen, sógorom is Marosvásárhelyen végzett.

Ötödikben választani lehetett, harmadik nyelvként mit tanulunk, franciát vagy görögöt? A ti osztálytok volt az utolsó, ahol még voltak „görögösök”. Te is ezt választottad?

Vagy 10-en voltunk, nem többen. vitéz Rédey Gerőt, aki másodikas korunktól tanította a latint, kedveltem s imponált is nekem, amikor ünnepeken kivonuláskor, kitüntetésekkel a mellén megjelent. Azt hiszem

minket tanított utoljára. 1945 márciusában halt meg. Hetedik második félévében Révész Amadé tanár úr vette át a tárgyat. Nála is érettségiztem görögéből.

1942-ben részt vettél az öt gimnázium ciszterci cserkészeinek jubileumi táborán, Szentgotthárdon. De mint említetted a következő években is volt közös tábora az öt gimnázium ifjú-vezetőinek, Eger mellett a bervai cserkészparkban.

1943 júliusában két hetes levante ifjúvezető-képző táborban voltam, Palos Bernardin, akkor már pécsi tankerületi kir. főigazgató volt a táborparancsnok. Azért szervezhette meg ezt a táborozást a Rend, hogy az ifjúság ciszterci szellemiségű nevelését erősítse az egyre fokozódó német hatást ellensúlyozva. Az öt iskola diákjai a táborban közelebb kerülhetnek egymáshoz.

1944 augusztusában is találkozott az öt gimnázium százharminc diákja a Bervában. Akkoriban már meglehetősen háborús állapotok voltak, a táborban az éjszakai őrseget éles fegyverrel látták el. Nekem feladatomból volt, hogy minden este, a parancsnoki szobában, mely a bervai cserkészház első emeletén egy kis szoba volt, itt aludt Palos úr és Ágoston Julián, egy golyószórót felállítani a az ablak előtti asztalra.

A kiképzés ún. forgószinpad rendszerben folyt, de nem hiányzott a cserkésztáborok esti hangulata sem.

A nemrégiben kinevezett egri érsek, Czapi Gyula is meglátogatta táborunkat.

Aztán Egert is elérte a háború. Hogyan vészelted át ezt az időszakot?

A tanítás még beindult 1944. szept. 8-án Veni Sancte-val. Iskolánkba német altiszti iskola költözött. A tanítást a Liceumban folyt délutánonként. Én továbbra is bejáró voltam. Andornaktályára hozzánk november 19-én jöttek be az oroszok, az egész falu felköltözött a hegyoldalba, a borospincékbe, mi három hónapig télen ott laktunk.

A „bejáró” állapotod 1945/46 tanévtől megszűnt.

A 1945/46. tanévben az iskolában szervezett Ciszterci Diákotthonban laktam, mint VIII. osztályos tanuló. A Diákotthonnak ez volt az első működési éve. Azért létesítették, hogy a háború utáni élelmiszerhiányos időben biztosítsák a szerzetes tanárok ételmezését. Két diák ételmezzel (liszt, burgonya, zsír stb.) annyit fizetett, hogy abból a sajátjukon kívül egy tanár ellátása is biztosítva legyen. Az én szüleim nem gazdálkodtak, földünk nem volt, ezért az én tartásdíjamat a faluban megvásárolható borral egyenlítették ki. A bort aztán a Rendház gazdasági vezetője a Tisza környéki falvakban ételmezzre cserélte.

A Diákotthon elsősorban a Csiky utcai régi szárnyban, az ott működött kiegészítő termék felhasználásával létesült. Stúdiumtermünk a rajzterem lett. Ebédlőként a rendházban levő tanári ebédlőt kaptuk meg, a tanárok pedig elköltöztek – úgy emlékszem az apáti lakosztályba.

Hálom hálótermünk volt: a görögterem, az énekerem, és a zeneterem. A hálószobákban fehér vaságyak voltak, amiket az egyik laktanyából kaptuk. Valószínűleg valamelyik felszámolt hadikórház berendezéséből származott. Fürdőszoba nem volt. A szobákban mosakodtunk, lócákon tartott lavórokban. Annyi lavór volt, ahány ágy. Fürödni egyszer elmentünk közösen a „Láng közfürdő”-be.

Osztálytársaid közül többen nem jöttek vissza?

A hatodik osztályt 47-en fejeztük be 1944 kora tavaszán, háború után a hetedik osztályba 11-en végleg kimaradtak, máshová mentek.

Volt, akit a háború sodort hozzánk. Hegyi igazgató úr hozott egy fiatalembert, bemutatta nekünk „öregnek”, budai ciszterci diákvolt, szülei nélkül menekült nyugatra. Hazajött, senkije sem volt, s Hegyi Kapisztránt, aki Budán osztályfőnöke volt, kereste meg. Az igazgató bennünket kért, hogy törődjünk vele. Én vasárnap kivittem, hozzánk ebédelni, Hegyi Kapisztrán egy reverendából fehér ruhát csináltatott neki, még nyáron is hordta. Csakurda Ottónk hívták. Később vissza mehetett Budapestre.

A Pro Patria emléktáblán is szerepel egy osztálytársad – Zoltai István – , aki a háború halottja volt.

1944. november elején, otthon voltam Andornaktályán, Mezökövesd felől folyamatosan jöttek a menekülők szekereken. Egyik szekérről Zoltai Pista integetett. Meglátva engem leszállt, gyalog elkísértem a falu végéig. Annyit tudunk róla, hogy Losonc bombázásánál halt meg. Hargitai Emil osztálytársunk, aki mint nyugdíjas az Országos Levéltárnál a hősi halottak felkutatásával foglalkozott, egy alkalommal Losoncon járva megtalálta Zoltai István sírját.

Osztályotoknak több jeles tagja is volt: két püspök, egy miniszter...

Keszthelyi Feri, a későbbi váci püspök, már kisdíák korom óta játszótársam volt, felsős korában nagyban szervezte a bábszínészetet, Egerben számos helyen lépett fel csapatával. Érettségi után jelentkezett a ciszterci rendbe. Később is tartottuk a kapcsolatot, közvetlen barát volt. Váci püspök korában szívesen látott vendégei voltak az egri ciszterci öregdiákok.

Kovács Bandi, a későbbi egri segédpüspök szintén „jegyzőgyerek” volt. Ő a jegyzőinternátusban lakott, s így kevésbé vett részt az iskola utáni diákéletben. Érettségi után ő is jelentkezett a Rendbe. Osztálytársaival később is jó kapcsolatban maradt.

Kulcsár Kálmánra, a későbbi igazságügyi miniszterre, inkább felsős koromból emlékszem. Óraközi szünetekben a primuszon voltunk, ő mindig a falat támasztotta, egyedül ácsorgott egész szünetben. Érettségi után jogásznak ment, aztán, mint végzett jogász a hadbírószágon volt.

Osztálytársunk, Pók Tibi mesélte, hogy mint tényleges katona a katonaidő végén raktáros volt. Leszereléskor nem tudott bizonyos dolgokkal elszámolni és a hadbírószágra került. Ő elismerte a hiányokat, de a tárgyalás során Kulcsár Kálmán, mint hadbíró meglehetősen rosszindulatúan kezelte. Találkozókon sem álltak egymással szóba.

Kulcsár Kálmán 1989 májusában, iskolánk alapításának 300. éves jubileumán, mint igazságügyi miniszter az ünnepség „diszvendége” volt. Ott mondott beszédében alma materének szellemiségét jó szívvel méltatta: „... Ebben a szellemben nem volt türelmetlenség, diszkrimináció, itt a véleményeit, az eltérő véleményeket is meghallgatták és megbeszélték, nem középiskolai tanár– diák viszonylatban, hanem idősebb és fiatalabb ember kapcsolatában és azt hiszem, hogy ez az, ami legnagyobb értéként maradt meg azóta is bennem, és amiért hálával gondolok vissza erre az iskolára.”

A 70 éve érettségizett osztályunknak még négy élő tagjáról tudok.

Hogyan folyt aztán további életed?

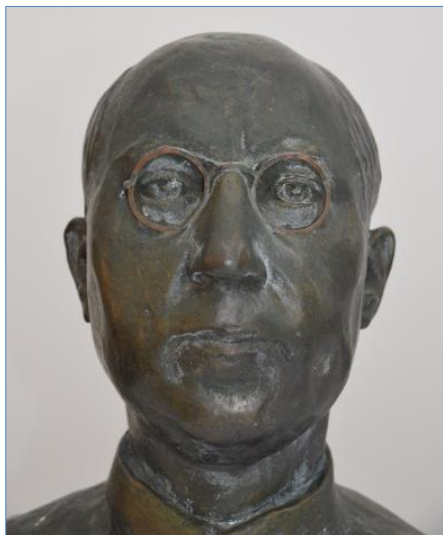
Érettségi után a Műegyetemre, a mérnök-karra iratkoztam be, 51-ben a víztagozaton végeztem. Siófokra, a kikötő-felügyelőséghez helyeztek. Itt egy félév után két hónapot katonának kellett bevonulnom. Ekkortájt szervezték meg az akkori a Bányauági Minisztériumban a vízgazdálkodási osztályt, ahová összegyűjtötték az ország különböző helyein dolgozó fiatal „vizeseket” és itt folytattam a munkámat, majd az újonnan megalakult az Országos Vízügyi Főigazgatóságon. Innen, mint vízügyes-összekötő, az élelmiszeripari Minisztériumba kerültem, '57-ben az Élelmiszeripari tervezőhöz mentem, az élelmiszeripar vízellátásával foglalkoztam. (Egy cukorgyárnak annyi a friss-víz igénye, mint egy 30 ezer lakosú városnak.) Innen azután a Mélyéptervhez kerültem, ahol nyugdíjazásig, 1988-ig dolgoztam. Utána az utódintézményben, melyet a tervezőintézet felszámolása után létesítettek, 15 évig mint szakértőként dolgoztam.

Kedves Gyurka köszönjük, sok kedves és emlékezetes képet vázoltál fel számunkra diákkorodból. Jó egészséget kívánunk, őrizd továbbra is szép emlékeidet.

Zircen őrzött, ismeretlen ciszterci atya mellszobra

Égi Konrád ciszterci atya, aki az iskolánk újraindulásakor két esztendő az egri rendházban töltött, ismerősként hívott fel telefonon ez év januárjában. Kérte, hogy az újságunkban, az Egri Fehér Feketében közöljük a Zircen őrzött ismeretlen ciszterci atya mellszobrának képét, remélve, hogy a fénykép alapján lesz olyan öregdiák, aki útbaigazítást tud adni, kit ábrázol. Említette, hogy erre kérte a budaiak újságját is.

A mellszobor több oldalról is készített fényképét is mellékelte, tájékoztatásul a mellszobron látható kézjegy fényképét is.

Az érdekes feladat! Először is próbáltam kiolvasni a szobron található kézjegyet: „Monely”, „Honely”, végül „Hanely” névre egy ismert festőre vonatkozó adatok jelentek meg.. Kiderült, hogy Hanély *Antal* (1824–1911), aki a stájerországi Sankt Lorenzben született. 1836-ban a család Pozsonyba költözött, ahol a gimnáziumot, majd Bécsben műegyetemet és 1844–48 között az Akademie der Bildende Kunst -ot végezte. 1964-ben Pápán mint ismert fényképész „fényírdát” nyitott és a bencés algimnáziumban, az 1864/65–65/66 tanévben hetenként 2 órában rajzot is tanított mint „*akadémiai festész*”. 1867 után Kőszegen tevékenykedett mint festő és rajztanár.

Végül is rábukkantam keresett adataira:

című hetilap 1938. január 1-jei számában megjelent egy cikk, mely a keresett mellszobor alkotójáról adott hírt:

Hanély László szobrászművész sikere. Szentmiklósi Hanély László szobrászművész, aki a múlt év nyarán távozott Kőszegről Budapestre, ahol szobrászműtermet nyitott, megmintázza Várkonyi Fidél dr. egyetemi lelkész az Adalbertinum igazgatóját, aki szintén kőszegi származású. A szobrot a Foederatio Americana „Adalbertinum” menzájának volt hálás tagjai készítették el Hanély Lászlóval, aki az

Adalbertinum volt tagja. A művészi kivitelű bronzból készített mellszobor fényes és megható ünnepség keretében előkelő közönség jelenlétében leplezték le az elmúlt héten Budapesten a Kongregációs Otthon nagy termében. Az ünnepség védnöke Térfy Béla nyug. miniszter volt. Ebből az alkalomból a Nemzeti Ujság első oldalán közölte szentmiklósi Hanély szobrászművész arcképét.

A következő lépéseket már a Széchényi könyvtárban lehetett megtenni. Itt megtaláltam a hivatkozott újságcikket, egy képmelléklettel:

NEMZETI UJSÁG XIX. évfolyam 289. szám Budapest 1937. december 21. 10. o.

Leleplezték dr. Várkonyi Fidél mellszobrát. A Foederatio Emericana „Adalbertinum” menzájának volt tagjai hálájuk és szeretetük jeléül elkészítették dr. Várkonyi Fidél egyetemi lelkész, az „Adalbertinum” igazgatójának mellszobrát és ennek leleplezése ünnepélyes külsőségek között zajlott le a Kongregációs Otthon nagytermében. Az ünnepségen nagyszámú előkelő közönség jelent meg, képviseltette magát az Emericana, a fővárosi és megyei hatóságok, itt volt *Térfi Gyuláné*, a menzai hölgybizottságnak vezetője, *Tower Vilmos* pápai prelátus és eljöttek a régi menzások százai. A dobogón bársonnyal letakart emelvényen ott állt dr. Várkonyi Fidél bronzszobra, amely *szentmiklósi Hanély László* fiatal szobrászművész kitűnő művészi munkája. Alatta babérkoszorú a pápai és nemzeti színekkel. A Hiszekegy elhangzása után *Térfi Béla* nyitotta meg az ünnepséget, majd *Király Sándor* menzás énekszámmal ünnepelt. Az avatóbeszédet *Kőhegyi Lajos* okleveles gépészmérnök, fővárosi hivatalnok mondotta. Markáns, szép beszédében szólt a *kötelességteljesítés, engedelmesség és áldozat szelleméről*, amely a menzáról kikerült ifjakat eltölti. Az „Adalbertinum” menza nem csak enni adott, hanem bizonyos adalbertista lelkületet is kifejlesztett azokban, akik itt voltak. Mindez dr. Várkonyi Fidél érdeme, aki már tizenhárom esztendeje áll a menza élén. Ezután *Urbányi Tibor* inspector átvette a szobrot, majd Várkonyi Fidél igazgató köszönte meg meghatottan az ünnepeltetést. Beszédéből kitűnt, hogy a menzának tizennégy év alatt összesen 4760 tagja volt, 980 000 ebédet adtak, ebből 350 000 ingyenebéd volt és a menza rezsije elérte a 490 000 Pengőt. Dübörgő taps zúgott fel, amikor elhangzottak az igazgató szavai és a pápai Himnusszal végződött a szép ünnepély. Utána a menza Erkel utcai helységében volt az ünnepi ebéd, amelyen dr. Várkonyi Fidél és Tower Vilmos szólt az ifjakhoz, majd a meghívott vendégek meglátogatták az Adalbertinum Lónyay utca 9. szám alatti kollégiumot, ahol 66 egyetemista kap meleg otthont és gondoskodást.

Hanély László szobrászművész készítette el Várkonyi Fidélnek, a Mensa Adalbertinum igazgatójának portréját

* * *

Még egy másik korabeli lap is közölte ezt a hírt:

PESTI HIRLAP 1937. dec. 22. szerda 8. o.

Dr. Várkonyi Fidél ünneplése Az Emericana egyetemi menzájának, az Adalbertinumnak régi tagjai elkészítették az intézményt tizenhárom éve vezető dr. Várkonyi Fidélnek, Pázmány Péter tudományegyetemi lelkésznek a mellszobrát, *Hanély László* szobrászművész alkotását, amelyet vasárnap délelőtt avattak fel bensőséges ünnepség keretében. Az avató beszédet *Kőhegyi Lajos* okl. gépészmérnök tartotta, majd *Urbányi Zoltán* menzaispektor vette át az ajándékot. Dr. Várkonyi Fidél meghatódva köszönte meg a régi menztagok háláját és ragaszkodását.

* * *

Konrád atyával közölve a fenti adatokat, elküldte *dr. Várkonyi Jenő Fidél* ciszterci atya képét.

Életrajzát olvasva kiderült, hogy Fidél atya, mint „kisciszter” a középiskola VII–VIII. osztályát az egri ciszterci róm. kath. főgimnáziumban végezte 1905–07 években. Itt érettségizett jeles eredménnyel. A neve akkor *Perkovits Jenő Fidél* volt.

Mint a mellszobrának alkotója ő is Kőszegen született 1888. júl. 24-én. Középiskoláját Kőszegen, majd Sopronban végezte. 1904-ben, a hatodik osztály elvégzése után jelentkezett a Ciszterci Rendbe. Egy év noviciátus után került Egerbe.

Az egyetemet Bécsben végezte. 1911-ben szentelték pappá. 1911–13-ban Innsbruckban képezte tovább magát, ahol teológiai doktorátust nyert. 1913-tól a székesfehérvári reálgimnázium hittanára, 1914-től a Ciszterci Hittudományi és Tanárképző Intézet tanára, spirituális. Egyéb megbízatások után 1925–41 között az Emericana egyetemi menzáinak (Adalbertinum) igazgatója. Németországban, Ausztriában, Hollandiában, Belgiumban, Párizsban és Lengyelországban nyaranként rendi és egyházi viszonyokat tanulmányozta.

1941-től Zircen teológia tanár, majd 1946-tól Szentgotthárdon perjel volt, ahonnan 1950 júniusában többedmagával Kunszentmártonba hurcolták.

1958 májusában kerül a Pannonhalmi Szociális Otthonba, ahol 1959 júniusában hunyt el.

Hagyatékát a szombathelyi Vas megyei Levéltár őrzi.

Vajon hogyan vészelte át a mellszobor az 50 esztendő?

* * *

Ki ez a **Szentmiklósi–Hanély László** (1904–1970) szobrászművész.

Kis mozaik-adatokból összeállítható volt életének története.

Kőszegen született (a *Kőszeg és Vidéke* 1938. január 1-jén megjelent cikk utal erre). 1904-es születési évére a pápai elemi iskolai tanulmányainak kezdeti évére: 1910. alapján következtethetünk. Ezt az adat más forrásból származóan megerősítést nyert.

Nagyapja volt – erre egy további adat utalt – Hanély *Antal* (1824–1911) ismert festő, aki a stájerországi Sankt Lorenzben született. 1836-ban a család Pozsonyba költözött, ahol a gimnáziumot, majd Bécsben műegytemet és 1844–48 között az Akademie der Bildende Kunst -ot végezte. 1864-ben Pápán mint ismert fényképész „fényirdát” nyitott és a bencés algimnáziumban, az 1864/65–65/66 tanévben hetenként 2 órában rajzot is tanított mint „akadémiai festész”. 1867 után Kőszegen tevékenykedett mint festő és rajztanár.

Ennek a hírnek nyomán kerestem Pápán is adatokat és az ifjú *Hanély László* nevét a pápai róm. kath. hitközség elemi iskoláinak értesítőjében találtam meg. Ebben az iskolában végezte az elemi iskola I–IV. osztályát az 1910/11–1913/14 tanévekben.

Hanély László középiskolai tanulmányait már Kőszegen végezte, 1915/16 tanévben járt az iskola első osztályába, majd folyamatosan végezte a gimnázium II–IV. osztályát, mint arról a „Pannonhalmi Szentbenedekrend Kőszegi Ferenc József Kath. Főgimnáziuma”-nak Értesítői tanúskodnak. Az 1919/20 tanévben, mint V. osztályos tanuló ismétlésre volt utasítva. További adat nem található az iskola Értesítőiben.

Egy kis kitérő:

A Pápai róm. kath hitközség elemi iskolájának értesítőjében Rássy Gyula nevére is rábukkantam. Az elemi iskola I-IV. osztályát ebben az iskolában végezte az 1889/90– 1892/93 években.

* * *

Egy másik hír a **Pápa és Vidéke** Szépirodalmi, közgazdasági és társadalmi hetilap 1907. júl. 14-i számából:

Primícia. *Rássy Gyula* Paulin a kiváltságos cisztercita rend tagja, kit a veszprémi megyéspüspök ez év június 27-én szentelt fel áldozópappá, e hó 7-én tartotta új miséjét a helybeli plebániatemplomban. Délelőtt 9 órakor kezdődött a szép ünnepély, midőn is az ujmisés tanár, oldalán *Kriszt Jenő* esperessel, mint manuduktorral az oltár elé lépett, hogy bemutassa az Urnak a legelső szentmise áldozatot. Dr. *Jankovich* és *Maár* káplánok továbbá 2 világi és 3 cisztercita kispap segítségével celebrálta a misét, melyet a hívők szokatlanul nagy tömege nem minden meg-hatottság nélkül hallgatott végig.

Megjegyezzük, hogy *Rássy* tanár a szünidőt városunkban tölti s csak augusztus végével megy Fehérvárra, hogy megkezdje új pályáját, melynek szerencsés befutásához a magunk részéről is minden jót kívánunk. Itt említjük meg, hogy az ujmisés ezuton is köszöni mindazoknak a szives közreműködését, kik a primícia fényének emeléséhez hozzájárultak, nevezetesen a segédkező papságnak, Szentgyörgyi karnagynak és az énekeseknek.

Hanély László Kőszegen első osztályos korában az Országos Vasutas Szövetség árvaház, majd II. osztályos korától a Kelcz-Adelffy-féle árvaház növendéke volt a korabeli Értesítők adatai szerint. Feltételezhetjük, hogy a szülők még Pápán lakhattak.

További sorsáról talált adat: Országos Magyar Kir. Iparművészeti Iskola – a mai Moholy-Nagy Művészeti Egyetem elődje – Évkönyve 1880–1930 c. kiadványban szerepel neve: Hanély László 1928-ban szobrászati szakon volt az iskola tanítványa.

A harmincas években Kőszegen él, mint szobrász, – néhány hírben szerepel a neve a város vasárnaponként megjelenő Kőszeg és Vidéke c. lapjában.

E lap 1938. jan. 1-jei számából, melyben hírt adnak dr. Várkonyi Fidélről készült mellszobrának Budapesten történő leleplezéséről, tudhatjuk meg, hogy Hanély László 1937 nyarán távozott Kőszegről Budapestre, s ott szobrászműtermet nyitott.

A '45 utáni időszakban már nem „szobráskodott”.

Munkásságára vonatkozó néhány adatot az internetről ismerhetünk.

Ezek szerint több helyen végzett restaurációs munkát: – részt vett 1959-ben a Kőszegi városháza homlokzatának, 1963-ban Budapesten a Köröndi Máv-ház homlokzatának, 1967–69-ben Vörösberényben, a római katolikus templomnak restaurálásában.

Szülővárosához való kötődésére utal, hogy nevét megtalálhatjuk a Jurisics Miklós Vármúzeumban őrzött *Szőlő Jövésnek Könyvében*. Ebben az albumban 1740 óta folyamatosan, 1868-tól kizárólag színes képekben, főleg vízfestményekben, megörökítik a kőszegi szőlővidéken Szent György napján levágott, friss szőlővesszőket. 1962–1968 években ezeket a rajzokat Hanély László készítette.

A Szőlő Jövésnek Könyvéről olvasva kerültem kapcsolatba *Németh János* kőszegi festőművész tanár úrral. Már hosszú évek – 1991-óta – ő készíti a kőszegi borvidéken termő Szent György-napjára kinyílt szőlő-ág rajzát ebben a nevezetes könyvben. Tanár úr jól ismerte a Hanély család Kőszegen élő leszármazottjait. Megígérte, hogy Hanély László kőszegi múltjáról is próbál adatokat gyűjteni. Utóbb közölte, hogy levéltári adatok szerint Hanély Lászlót bízták meg még a harmincas évek elején Kőszeg körül ölelő Gyöngyospatak hídjain levő szobrok restaurálásával, melyet megfelelő díjazásért el is végzett. – Ennyivel egészült ki képünk Hanély fiatalkori munkásságáról.

Rátaláltam Hanély László Budapest környékén élő lányára is, ő azonban elzárkózott apjára vonatkozó adatok közléséről.

Hanély László 1970-ben halt meg.

hírek...hírek...hírek...

- **DEBRECZENI SIXTUSRA** emlékeztek Egerben 2017. február 26-án a Széchenyi utcai márványtáblánál. Koós Ede atya, a Szent Bernát templom igazgatójának bevezető szavai után az Egri Lokálpatrióta Egylet valamint a Fertálmesteri testület képviselői helyezték el koszorúikat. Befejezésül Ede atya olvasta fel Sixtus atya paptestvéreinek halála idején, 1954-ben írt versét, A lánypás kialudt címmel.

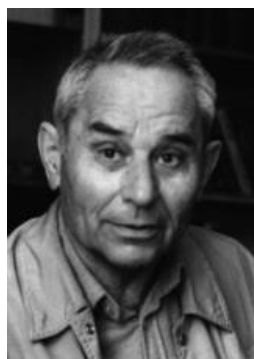
Emlékezés a Széchenyi utcai emléktáblánál

A templomunk előtt Csák György tanár úr emlékezik

A templomban a 10 órás szentmise homíliájában Koós Ede atya emlékezett meg a mártír ciszterci atyáról. A szentmise után a templom előterében levő emléktáblát koszorúzza meg a gimnáziumi ifjúság képviselője. Sixtus atyára Csák György az iskola nyugdíjas tanára emlékezett.

- **DR. FARKAS ANDRÁS** 1938-ban érettségizett diáktársunkra emlékeztek január 31-én halálának 20. évfordulóján az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban. A műsoros estét Radó István szervezte, aki öt atyai barátjának tekintette, egykori nyomdájában készült a Hevesi Napló és Farkas András számos könyve. Pályatársai dr. Szalay Zoltán és Szilvás István újságíró idézték fel alakját, beszéltek munkásságáról. Termékeny szerző volt, hitt benne, hogy halála után is előveszik majd műveit. Gyermekei, Farkas Éva és ifj. Farkas András az emlékesten bejelentették, létrehoznak egy alapítványt, mely megtalálja majd az utat, hogy támogassa a város kulturális életét. Ungvári P. Tamás és Patkós Attila előadóművészek Farkas András verseiből olvastak részletet. Az estét a Vocalissimo Énekegyüttes dalai kísérték.

Mi a Ciszterci Diákszövetség újraindulásában, az iskolánk 300 éves jubileumának előkészítésében végzett munkát köszönjük meg neki. Ő volt az 1989 májusában, Nagyvenyimben újra induló Ciszterci Diákszövetség első elnöke.

„Hosszas imával” című versének néhány sorával emlékezünk rá:

*Belül kiáltom, mások meg ne hallják,
Hogy mennyi-mennyi küszködésem
Irányít-vonszol-épít, mint a balgát,
Elbuktat minden számvetésben,
Mint gyermekembert.*

*És nem és nem! És mégse hagyom abba,
Ezt a rendet magasra tartom,
S ha minden más erő is megtagadja,
Feladat van, végzem kítartón.
Hosszas imával*

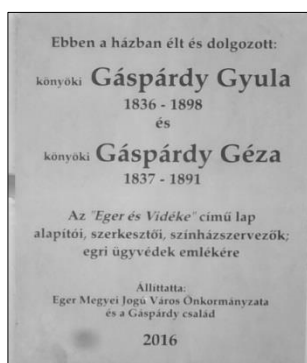
- **ÓCSVÁR GÉZA** egykori rajztanárunk alkotásaiból tervez kiállítást a budai Szent Imre ciszterci gimnáziumban unokaöccse, Vízny László festő, építész várhatóan ez év tavaszán vagy őszén. Mintegy 20–25 rajz és kép bemutatását tervezi. A kiállítás megnyitójára meghívót küldünk a Budapesten élő egri öregdiákoknak.
- **RINGELHANN BÉLÁRÓL** emlékezik dr. Szecskó Károly az Egri Magazinban születésének 100. évfordulóján. Ringelmann Béla 1934-ben érettségizett a Szent Bernát gimnáziumban. Orvosi diplomát szerzett a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen 1941-ben. Friss diplomával zsebében mindjárt a harctérre küldik. Megjárta a Don-kanyart. A háborút súlyos sebesüléssel fejezte be. 1950-től került az egri

kórházba, ahol az '56-os forradalom idején folyamatosan dolgozott. A december 11–12-én oktalan és céltalan sortűz áldozatait többedmagával kezelve jutottak arra az elhatározásra, hogy tiltakoztak az orosz parancsnokságon és a Heves Megyei Tanácsnál. Nem tartóztatták le őket, de az Egri Pártbizottság megakadályozta, hogy a következő években külföldre mehessen orvosi tanulmányútra, vagy ott előadást tarthasson. 1964–1971 között a nyugat afrikai Ghánában az ottani Tudományos Akadémia Kutatóintézetében dolgozott, aktívan részt vállalt az első ghánai orvosi egyetem megalapításában. Hazatérése után a Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. Belgyógyászati Klinikája laboratóriumának vezetője lett.

Diákszövetségünknek újraindulása óta igen aktív tagja volt. Különösen fontosnak tartotta, hogy iskolánk újból a Ciszterci Rend tulajdonába kerüljön és ennek érdekében igen aktívan működött közre szülővárosában. A Ciszterci Rend tagjaival minden időben közvetlen segítő kapcsolatot tartott. Szoros szálak fűzték dr. Pataki Vidor osztályfőnökéhez. A ciszterci öregdiákok budapesti összejövetelein, mint a Szövetségünk egyik szeniorja rendszeresen részt vett, itt mindnyájan tiszteltük és szerettük kedves egyéniségét.

1999. április 15-én életének nyolcvanharmadik évében, Egerben hunyt el.

- **GÁSPÁRDY GYULA ÉS GÉZA** – két ciszterci diák – emlékére a Széchenyi utca 12. sz. ház falán elhelyezett emléktábla 2016. október 8-i felavató ünnepségről a múlt számunkban szóló beszámolóhoz közöljük *Dékányné, dr. Ferenczy Judit* kiegészítését:

Az emléktábla avatásán megtiszteltek jelenlétükkel: *Tóth Éva* Hevesvezekény polgármestere, *Balogh Sándorné és Fenyves László* Hevesvezekény korábbi polgármesterei, *dr. Rubovszky György* KDNP országgyűlési képviselő, *Habis László* Eger megyei jogú város polgármestere, az Egri Lokálpatrióta Egyesület elnöke, *Dr. Nyitrai Zsolt* miniszterelnöki megbízott, Heves megye 1. sz. választókerület elnöke, Fidesz országgyűlési képviselő, *Tózsér Istvánné Géczy Andrea*, a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár vezetője.

Dr. Gáspárdy László megszervezte testvérével *dr. Gáspárdy András*sal az emlékünnepeket, ismertette Gáspárdy Gyula és Gáspárdy Géza életútját, szerepüket Eger városának életében. A *Farkas Ferenc Zeneiskola* fiatal növendékei fellépésükkel hangulatossá tették az ünnepséget.

Dékányné dr. Ferenczy Judit – Gáspárdy Géza egyenes ági leszármazottja – beszámolt az ünnepséget megelőző 10 hónapos szervezői munkáról, a Polgármesteri Hivatallal váltott terjedelmes levelezéséről és az Emléktábla tervezésének és kivitelezésének munkájáról.

- **BESTIARIUM ZICENSE** címmel az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában jelent meg egy kis könyvecske, mely a zirci könyvtárban található Bestiarium utolsó 16 oldalának faksimile kiadása. Kézzel írt és illusztrált lapjait oroszlánok, szirének, galambok, kígyók, emlősök, madarak, hüllők – valós és képzeletbeli lények rajzai népesítik be. Bár a képek nem képzett művész alkotásai, számunkra mégis érdekesek: esetlegességükben és esetlenségükben egy régmúlt világ könyv-kultúrájának mindennapjait keltik életre.

A könyv bevezetőjében összefoglalást olvashatunk a zirci Ciszterci Műemlékkönyvtár sorsáról, melyet a kommunista időszakban teljes mértékben be akartak olvasztani az ún. „országos elosztóközpontokba”. Ma az OSZK védelem és szakmai felügyelete alatt áll, de már eredeti tulajdonosának birtokában.

- **CISZTERCI TANÚSÁGTÉTEL A KOMMUNISTA DIKTATÚRÁBAN** c. *Ciszterci Diák és Cserkész Alapítvány* kiadásában jelenik meg könyv, mely a ciszterci atyák és volt diákok – 87 szerző, köztük több egri ciszterci diák – visszaemlékezéseit tartalmazza. A könyvbemutató **2017. április 28. 18** órakor lesz a budai Szent Imre ciszterci gimnázium dísztermében, melyre az egri ciszterci öregdiákokat is szeretettel várja a rendezőség.

A könyvbemutatón részt vesz *dr. Rétvári Bence* államtitkár és *Dékány Á. Sixtus* zirci apát.

Itt még két ciszterci könyv kerül bemutatásra: *Cúthné Gyóni Eszter* könyve, amelynek címe: „*Nem harcolunk, de nem is búcsúozunk...*” – A Ciszterci Rend Zirci Apátságának története a második világháború végétől Endrédi Vendel apát haláláig és *Marton Bernát* dallasi ciszterci szerzetes korábban megjelent *Mezsgyekövek és Határvövek* c. könyvének angol változata, amelynek címe: *Landmarks & Pathways*.

A könyvbemutató regisztrációhoz kötött. Kérjük, hogy részvételi szándékukat jelezzék e-mailben (pestyagi@gmail.com) vagy telefonon (Pesty Ágnes 06208289000)

- **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!!** *Szpolesnyik Sándor* (é. 1947) Moldava n/Bodv (Szlovákia) – 50 euró; *Fluck Gusztáv* (é. 1936) Glenunga, (Australia) és *Fluck Ottó* (é. 1947) McLean, (Virginia USA) – 40 000 Ft; *Komár László* (é. 1939.) Ózd – 10 000 Ft; *Bartha István* (é. 1951.) Eger – 20 000 Ft; *Dr. Hibay Györgyné* Eger – 20 000 Ft; *Dr. Székely György* (é. 1944) Debrecen – 10 000 Ft; *Kalapos József* (é. 1944)

Noszvaj – 30 000 Ft; **Mohi Sándor** (é. 1946.) Schweinfurt (Németország) – 50 euró; **Dr. Balázs Lászlóné** Budapest – 10 000 Ft.

- **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója. **dr. Kaibás Gábor Márk**, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

HALOTTAINK

Kovács Jenő diáktársunk, 2017. január 10-én 86 éves korában hunyt el. Egerben. 1941–48 között a Szent Bernát gimnázium diákja volt. Az államosítás után 1949-ben érettségizett a Gárdonyi Géza gimnáziumban.

A Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának elvégzése után, 1954-től teljes pályafutása az EGERERDŐ Zrt. jogelődjeihez kötődött. Dolgozott Szilvásváradon, Bélapátfalván műszaki vezetőként, erdészvezetőként, majd 1960-ban Egerbe került előbb főmérnökként, majd 1978-tól igazgató és 1983-tól nyugdíjba vonulásáig vezérigazgató volt Munkája mellett folyamatosan képezte magát és több tudományos fokozatot szerzett. 1968-ban műszaki doktor, 1983-ban kandidátus, majd 1994-ben a mezőgazdasági tudományok doktora címet kapta meg. A szakmai felsőoktatásba is bekapcsolódott, 1973–83 között a korábbi alma materének a címzetes egyetemi docense, majd címzetes egyetemi tanára volt.

Diákszövetségünknek újraindulása óta volt tagja, alakuló közgyűlésünk számára rendelkezésre bocsátotta vállalatának tanácstermét is. Szövetségünknek 2005 májusától 2007 júliusáig volt az ügyvezető elnöke.

Elhunyt **v. Szemző Gyula István**, aki diákszövetségünknek 2007 óta volt titkára. 1937–1942 között volt a Szent Bernát gimnázium diákja, majd tanulmányait a budapesti piaristáknál folytatta. Sorsa azonban úgy hozta, nyolcadikos gimnazista korában katonának vitték Németországba, 1945 májusában pedig szovjet hadifogságba, a Volgán túlra, a régi-új nevén Szamarába került. Innen jött haza négy év „kalandozás” után, az egri ciszterciek államosított gimnáziumában 1949-ben érettségizett.

Mielőtt az Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki karán egyetemi tanulmányait befejezte, '56-ban kihelyezték gépállomásra. A forradalmi események után, miután az elmenekült kommunista vezetők helyett tovább irányította a gazdaságot, letartóztatták, majd 3 évi börtönbüntetéssel díjazták tevékenységét, melyet egy évre mérsékeltek.

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Fluck Gusztáv (é. 1936) – Glenunga, (Australia)

Fluck Ottó (é. 1947) – McLean, (Virginia USA)

Kovács Antal (é. 1947) – USA

Székely György (é. 1949) – Budapest

Dr. Kovács Jenő (é. 1949) – Eger

Sági Lajos (é. 1944) – München, (Németország)

Solymosi Ferenc (é. 1945) – Budapest

Szemző Gyula (é. 1946) – Eger

Sziklai Ákos István – (Eger)

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: **Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A**
tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu

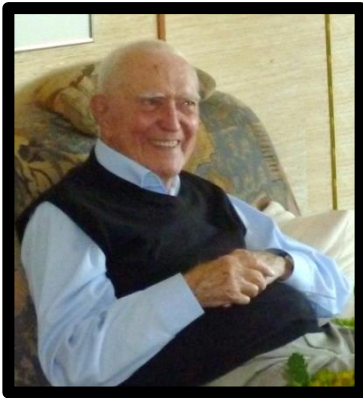
Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)

Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.

Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.

Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

Egy igaz barátság szép emlékei

Életének 91 évében január 14-én Münchenben elhunyt *Sági Lajos* 1944-ben érettségizett diáktársunk, szövetségünknek újraindulása óta tagja és támogatója.

A Heves megyei Erdőtelken született 1925 márciusában, földim volt. Középiskoláját Mezőkövesden, az utolsó három évet Egerben, a Szent Bernát gimnáziumban végezte. Jeles érettségi után a Műegyetem vegyészmérnöki karára iratkozott, a háború miatt két év után újrakezdve 1950-ben szerzett diplomát. Életének nagyobbik szakaszát Münchenben élte, ahová 1966-ban feleségével, Jolikával emigrált. A Siemens gyárban dolgozott, s mint megbecsült osztályvezető ment nyugdíjba.

Több mint nyolcvan esztendő barátság számos emléke kötött össze bennünket. Ezekből egy párat szeretnék feleleveníteni.

Az első emlékem bizony már több mint nyolcvan éves, 1933/34-es iskolai év idejéből való. Másodikos elemibe jártam szülőfalunkban, Erdőtelken, a már régen lebontott öreg iskolában. Javakorabeli, aggregényeletet élő tanítónk volt. Egy alkalommal tanítási időben valami dolga adódott és magára hagyta a kb. ötven létszámú osztályt. Hogy ne maradjunk őrizetlenül, egy „nagyobb” tanulót küldött be „vigyázó”-nak. Így hívták azokat a legtöbbször közülünk kiválasztott diákokat, akik a tanító úr távolléte idején teljhatalommal vigyáztak a rendre. Ez esetben a fölöttünk járó osztályból, a harmadikból jött a vigyázó, Lajos volt. A padsor elején kellett állnia, kézben tartva a pálcát, árgus szemmel vigyázni a rendre. A rendetlenkedőket a vigyázó teljes joggal felruházva azonnal megbüntette: pálcával jót húzott a delikvensre. Emlékeim szerint eléggé szigorúan látta el feladatát.

* * *

1941/42. tanévben hatodikos gimnazisták voltunk, amikor Kövesdről Egerbe jött gimnáziumunkba. A bemutatkozásodkor mindenki felkapta a fejét az osztályban szép, mélyen csengő hangja hallatán: „*Sági Lajos, Mezőkövesd*”. Ezt mindig emlegették a fiúk, utánozni próbálva ezt a kellemesen zengő tónust.

Egy szép tavaszi napon – ez már hetedikes korunkban történt, – az osztályterem ablakai nyitva voltak, éreztük az orgonás átható illatát. Hittan óránk volt a szelíden kedves Tichó tanár úrral. Nehezen tartott fegyelmet köztünk.

Egyszer csak valaki felkiáltott: repülő! (Háború volt már. A repülő-zúgás ekkoriban mást jelentett, mint manapság.) Hallottuk is a hangját. Mindenki szeme az ablakra irányult, egyesek felállva az ablakon kihajolva az eget kutatták.

Lajos előttem ült a padsorban, mereven a táblára tekintve. Mély, egyenletesen bűgő morgással utánozta a repülőgép hangját. Lassan mindenki rájött erre, cinkosan mosolyogtak és még nagyobb igyekezettel kerestük a gépet. A végén a tanár úr becsukatta az ablakot. A repülőgép hangja is szép csendesen elhalt. – Az óra folytatódott.

* * *

A több mint egy éves katonaság-fogság nagyon összekötött bennünket. 1944 novemberének vége felé, „als Freiwillige”, bevonultunk Esztergom-táborba, a magy. kir. I/1 harckocsizó zászlóaljhoz, karpaszományos honvédként. Hamar kivittek bennünket Németországba.

1945 decemberében Karlsruheban voltunk, már több hónapja amerikai hadifogságban. Szálláshelyünk Karlsruhe külvárosában, Daxlandenben egy emeletes légvédelmi-bunker volt. Itt helyeztek el bennünket a heilbronni lágérből munkára hozva. A bunkerben, kis cellaszerű szobácskák voltak, két, emeletes ágygal. Emlékeim szerint száz körüli volt az alakulat létszáma. Lengyel őreink voltak, a munkahelyre is ők kísérték, ahova vontatóval vittek bennünket. Előtte ötös sorokba állítottak és körülményesen megszámoltak – ez utóbbit sístergő lengyel nyelven. A munkahelyen amerikai katonák irányítottak bennünket.

Mikulás napjára emlékszem. Reggelre kelve az ágy elé elhelyezett bakancsunkban egy szaloncukrot találtunk. Hamar kiderült, hogy Lajos volt a Mikulás. Nagyon meghatott bennünket ez a kedvesség ebben a fogoly-világban.

* * *

Mikor nyugdíjba ment a müncheni Siemens cégtől, a magyar világ is megváltozott akkorra, Zánkán a Balaton partján egy helyes kis lakot vásároltak, s vagy húsz éven a nyarakat itthon töltötték.

Ez egy kicsit megint közelebb hozott bennünket. Gyakran voltunk itt vendégek. Hosszú esti beszélgetéseken jól esett visszagondolni ifjúságunkra.

Néha, egy kis kérlelésre, eldúdogatta egyik kedvenc dalát:

*Megrakják a tüzet, mégis elaluszik,
Nincs az a szerelem, aki el nem múlik.*

A tűz kialudt, az élet is elmúlt... – Isten veled! –

O. Gy.

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Fénykép: Kovács Ottó tanár úr

A CISZTERCI GIMNÁZIUM ELSŐ ZÁSZLÓJA

*1861. május hó 26-án avatták,
a képeit Kovács Mihály, a Könnyező (Fekete) Mária festője készítette*

A TARTALOMBÓL

*Kovács Ottóné tanárnő: Húsz esztendő a ciszterci gimnáziumban
Reménykedünk — 20 éve indult újra iskolánk
Kettesben dr. Székely Tamással
Komár László: Egy muzsikus-mérnök emlékeiből
Elbúcsúztunk Veres Árpádtól, diákszövetségünk elnökétől*

*A ciszterci gimnázium első zászlója
25 éve hunyt el Palos Bernardin
Diákszínjátás iskolánkban
a XX. század első felében – II
Demeter László: VENI SANCTE...*

hírek...hírek...hírek...

A CISZTERCI GIMNÁZIUM ELSŐ ZÁSZLÓJA

Nemrégiben került elő iskolánk első, még 1861-ben készült zászlója. Mint Kovács Ottó tanár úr írta íméltében, egyik kiváló tanítványa, *Novák Lajos* találta meg a Szent Antal oltár mögött a templomban, ahol rendszeres szolgálatot végez. A zászló átkerült az iskolába, s tervezik a restaurását.

Kovács tanár úr elküldte a zászló egyik oldalának a fényképét is.

Az 1860-61 évi Évkönyvben – akkoriban „Az egri kath. nagy-gymnasium XI. évi Programmja” volt a neve – olvashatunk a zászló készítéséről és felszenteléséről.

1861. május hó 26-kán hajtatott végre a gymnasiumi ifjuság ujonkésült egyházi zászlójának szentelése. — Mióta a régebbi időkben, névszerint azon korból, midőn még a Jézustársasági atyák oktatták Egerben a gymnasiumi ifjuságot, fenmaradt labarumok használhatlanokká avultak, az egri gymnasium növendékei egy szerényke kereszt vezetése alatt jelentek meg a szent körmeneteken.

Ez évben azonban lelkesbjeik buzdítására eleve elhatározván, hogy egyházi zászlót készíttetnek, minden osztályból választott képviselőik által az igazgatóságtól engedélyt kértek, hogy e célra magok közt pénzt gyűjthessenek. ... a zászlóra gyűjtött alap 685 o. é. frt s 72 krra növekedett. Zászlóanyának küldöttségileg felkérte *Buzini gr. Keglevich* szül. *Orczy Georgine* bárónő ő méltósága. Megszerezte a nehéz fehérdamaszk kelme, megrendeltettek a gazdag arany paszománt, rojzotat és bojtok, a képek festésével pedig megbízott honunk és megyénk derék fia, *Kováts Mihály* úr, a kitűnő jelességű festész, ki azokat, melyek egyike sz. Alajost, másika a bold. szűz Máriának országunk koronáját felajánló szent István királyt ábrázolja, remekül, s az ifjuságíránti vonzalmából, a jól megérdemelt díj feléért sziveskedett kiállítani. Pünköszt hetében megkészült a zászló, mely Bucher József ur egri polgár s derék iparos által díjtalanul kiállítva, rúdja csúcsán Magyarország címerével, s nemzeti színű hármasszalaggal diszesítve, az egyszerű nemes csin minden kellékével ékeskedik; fehér szalagján e jelmondat áll: Isten és Haza!

Fölszentelésére május hó 26-ka azaz Szentháromság vasárnapja tüzetett ki, hogy a közelgő Úrnap sz. menet fényének emelésére egy tényezővel több legyen. ... A fölszentelési cselekményt nagyságos és ft. *Márkus- és Batizfalvi Mariássy Gábor* úr, a bold. Szűzről címzett iváni apát, az egri főkáptalan éneklökönoka s érseki helyettes hajtá végre a fentemlített napon, számos és diszes hívőseleg jelenlétében. 10 órakor teljes segédlettel bemutatott a vérontásnélküli áldozat, mely alatt az egri főtemplomi kar s a gymnasium énekkara fényes sikerrel közreműködének; utána megáldott a zászló, mire a gymnasium igazgatója által alkalmi sz. beszéd tartott; ezt követte az ünnepélyes körmenet, élén a 16 diszöltözékes ifjútól környezett zászlóval, e körmenet alatt zengé az énekkar az ez alkalomra szerzett s Zsaskovszky Ferenc főtemplomi karnagy, s gymnasiumi énektanár úr által hangjegyekre tett zászlószentelési éneket; ...

Az egyházi ünnepély után a gymnasium népes énekkara elhelyezkedett a tanintézet temploma s a ciszterci társasház közt fekvő díszkertben, s az oda és eléje sereglett ünnepélyi közönség jelenlétében elzengte a Szózatot, néhány ártatlanul vidám dalt s egy indulót. A ciszterci szerzet által adott ünnepi lakománál, melyen képviselve valának Eger összes tanintézetei tanárai s a gymnasiumi növendékség 12 tagja által, poharak emeltettek s áldás kívántatott azon férfiakra, kiket Isten arra választott, hogy ker. kath. Egyházunk hiveit széles e világon, hazánkban és főmegyénkben kormányozzák, úgy azon férfiakra is, kiknek kezébe tette le a Gondviselés hazánk sorsát és boldogságát,— poharak emeltettek ünnepélyünk főpapjára, a gyöngékedése miatt az ünnepélyben részt nem vehetett zászlóanyára, a zászlónak fentemlített nemeskeblű jötevőire, s végül az ünnepély kezdeményezőire, gymnasiumunk lelkes ifjaira, hogy valamint korban, úgy bölcseségben s kedvességben Isten és emberek előtt mindinkább növekedjenek.

A délelvi istentisztelet alatt az ünnepély tárgya, a zászló, diszöltözékes ifjaktól környezve ismét a templom közepén pompázott, s annak végével a zászlószentelési ének elzengésével fejeztett be az ünnepély.

Az Évkönyvben megtalálható a zászló felszentelésekor „zengett” ének is:

Moderato. Dallama Zsaskovszky Ferenctől.

Sopran.
Alt.
Tenor.
Bassus.

1. Jer-tek hi-vek zen-ge - dez - zünk Is-te - nünknek hév-i - - mát, ben-ne bi - zó se - re -
2. Iz - ra - - elt ki e jel a - - latt hoztad ki fog-sá - gá - ból, ve - zé - - relj ki bennün -
3. Légy, ó légy e - rős ka - - rok - kal gyerme - kid - nek ó - tal - ma; ve-zess é - le - tünk vi -

1. gé - nek áld - ja, véd - je zászla - - ját: hogy e szent jelvény a - - - latt majd lel - ke -
2. ket is a bün - nek rab - sá - gá - ból. Is - ten és a hon - sze - - - re - - - tet le - gyen
3. szá - - lyn, esd - ve ké - rünk, ég U - - ra! nincs ki - - vü - led, kit kö - - ves - stink, ki - ben

1. stül - ve har - col - junk test, vi - lág, po - kol vi - - tá - - in - gyö - ze - del - met vi - has - sunk.
2. har - cí jel - sza - - vunk; védszent - je - ink kö - nyör - - gé - - se minden baj - ban gyá - mo - lunk.
3. bizzunk, szent A - tyánk! légy velünk hát, s tá - mo - - gass, ha szent hi - tünkben in - ga - nánk.

REMÉNYKEDÜNK – 20 éve indult újra iskolánk

Három ciszterci atya koncelebrációs miséjével kezdődött el húsz évvel ezelőtt az évnyitó ünnepség: *dr. Kovács Endre*, egri segédpüspök, *dr. Kerekes Károly* ny. zirci apát és *Mozsgai Tádé* egri rendházfőnök álltak az oltárnál. 1947. szeptember 14-e után, ötven esztendő elteltével, 1997. augusztus 31-én, vasárnap újból Veni Sancte volt templomunkban, újra indult a Ciszterci Gimnázium. És azóta minden évben, ma már az egri Bazilikába vonul át több mint 700 ciszterci diák a Szentlélek segítségül hívására. 1997 utolsó nyári vasárnapján, a nagyudvaron, ott volt sok öregdiák is, örültek, hogy megérhették ezt a napot.

Hogyan tovább? – már kezdetben is nagy kérdés volt a lelkekben. Vajon az újra indult ciszterci iskola a mai adottságaival nyújthatja-e diákjainak, amit mi az Alma Materünktől kaptunk?

Az iskola falai, termei, szinte minden sarka megújult e húsz év alatt. Ragyogó kétszintes tornacsarnok épült. Még ma is folytatódik az újjáépítés.

Az újrainduláskor Kerekes apátúr gyakran idézte a Szentírásból „...az új bor új tömlőbe való” –, keresve az újraindult ciszterci iskolák pedagógiájának útjait.

A húsz esztendő alatt – összeszámoltam – majd 3000 diák érettségizett a ciszterci Gárdonyi Géza gimnáziumban. Reménykedjünk, hogy iskolánk tanárai is „*építik Isten szolgálatára az iskolát*” és diákjai magukba fogadják ezen eszméket és életükben a megvalósításukra törekednek.

* * *

KEREKES KÁROLY:

NÉHÁNY GONDOLAT AZ EMBERRÉ NEVELŐDÉSRŐL CISZTERCI PEDAGÓGIÁNK ARANYTARTALÉKÁBÓL

Ha régi Alma Mátérükhöz lelkünk visszazáll,
legtöbbször így emlékeznek diákjaink:
Éltünk örömben-búban, mint egy nagy család,
valaki nézett ránk s nem voltak gondjaink:

Családfőnk-osztályfőnökünk, szinte atyánk. –
Néhány ciszterci, tudjuk, háború után
Dallasban ezzel a modellel tett csodát;
nos, jobb modell egész USA-ban nincs talán.

Ciszterci iskolánk szentlelkes nagy család;
már iskoláról szól ős-bencés Regulánk.
„*Építsünk Isten-szolgálatra iskolát*”,
így írja Benedek, – mienk csak névre más.

Mienk: „különleges szeretet-iskola”,
a nevet Szent Bernát barátja hagyta ránk.
Emlékezz, ezt az iskola-modellt maga
az Úr tárta övéi elé, mint „irányt”.

A történelmi korok, népek s nagy nevek
bővebben kifejtik mi igaz, szent, örök,
s világosabban elmondják, mit sejtenek;
eszményeikből párat csokorba kötök:

Mindenkit tisztelünk, főként a gyermeket,
célunk a *mindent megbocsátó szeretet*:
hitünk az *ember-Krisztussal* eggyé tehet,
s aszkézisünk csak „*konverziós*” út lehet.

Ehhez járul a *próbatételek* sora,
a derűs lélek *hálája* és *humora*. –
Ez hét erényforrás, de árad folyama,
s az élő éltető víz nem apad soha.

Szép adni-elfogadni tudást – vállalod?
Gyakorolsz szóértést-hangtalálót?
Érték s érdek, ég s föld különbség; ezt tudod?
Krisztus az Út-, Igazság-, Élet-ritmusod?

Ez távlatod; élj így s a menny már otthonod!

Eger, 1997. aug. 22.

Húsz esztendő a ciszterci gimnáziumban

Kovács Ottóné tanárnő kiváló oktató-nevelő munkát végző pedagógus Gárdonyi-díjat kapott – adta hírül még a nyár elején a helyi újság. Olvashattuk a díj átadásakor elhangozhatott laudációt, mely tanári munkáját bemutatta:

1997 óta oktattja iskolánkban kiváló szakmai színvonalon a magyar nyelv és irodalom tantárgyat, és szolgálja odaadón a ciszterci iskola közösséget. Magyartanárként eddigi pályáján gazdag lelki útravalót adott tanítványainak, valamint sokukkal ismertette meg a szavalás, a színpadi fellépés és a médiaszereplés örömet. Támogatásával tanítványai kipróbálhatták tehetségüket az újságírásban is. Tantárgyait eredményesen oktatja, amit a sikeres érettségik és a kiváló versenyeredmények is jeleznek. Ebben az évben tanítványa az országos középiskolai tanulmányi verseny döntőjében a kiemelkedő 13. helyezést érte el. Áldozatos munkát végez annak érdekében, hogy a diákok megismerjék intézményük múltját és jelenét. Részt vett 325 éves oktatási intézményünk történetének kutatásában. Évek óta lelkiismeretesen végzi a gárdonyis évkönyv nyelvi korrektúráját. Türelmesen, szeretettel neveli a rábízott gyermekeket. Személyisége, tettei azt közvetítik, hogy az állhatatosság, a szolgálat, az önzetlen munka és az istenhit a derű és a kiegyensúlyozottság forrása, s hogy mindennapi cselekedeteinknek értelmet ad a gondolat: „Amit a legkisebbel tesztek az emberek közül, azt velem tesztek.”

Az újra induló-építkező gimnáziumban ciszterci szellemiségű iskolát alakítani, formálni – áldozatos és kemény tanári feladatot jelent. Kovács Ottóné tanárnő több ezer diákot tanított ebben a húsz évben. Bizonyára sokuk számára ő jelenti kötődésüket az Alma Máterhez.

Két éve, az Ciszterci Diákok Szövetsége újjáalakuló ülésén, egy tíz éve végzett tanítványa beszélt igaz lelkesedéssel róla, az osztályfőnökről. Azóta többször is fontolgattam: megkérem, beszéljen számunkra munkájáról. Habár néhány kérdést magam is próbáltam megfogalmazni, azonban kértem – hisz Ő az újságírás oktatója – mutassa be munkáját, a diákokat és a mai ciszterci iskola életét (ami elmondható) az öregdiákok számára, ahogy szükségesnek és jónak látja.

* * *

Névjegy:

Csillagjegye: oroszlán;

Születési hely: Ózd;

Végzettsége: Svetits Katolikus Gimnázium (Debrecen), Ho Si Minh Tanárképző Főiskola (Eger), KLTE (Debrecen);

Kedvenc virága: katáng; Hobbija: olvasás.

Tanári feladatomnak azt tekintem, hogy minden diákot rábírjak arra, hogy önmagához képest a lehető legjobb teljesítményt nyújtsa. Ha képes önálló véleményt alkotni egy irodalmi műről, azt szívesen meghallgatom, megvitatom akár egy 5. osztályos diákkal is. De a hibákra is rámutatok, aztán vagy elfogadják, vagy nem. Ha viszont nem akar gondolkodni egy műalkotás rejtett értékein a tanuló, akkor kénytelen megtanulni az órai anyagot, mert az még mindig kényelmesebb, mint megvédeni a saját álláspontját.

Nagyon szeretem a jól kérdező diákot. Szívesen provokálok vitát az órán.

Olykor meglepő eszközökkel hívom fel a figyelmet egy-egy különleges nyelvi vagy irodalmi témára. Kosztolányi Dezső Őszi reggeli című versének elemzéséhez beviszek órára egy hatalmas gyümölcsös tálat, és ezt el is lehet fogyasztani, így sokan megértik az impresszionizmus lényegét. Örökény egyik novelláját is úgy mutatom be, hogy az iskolánk előtt Eger forgalmas sétáló utcáján az egész osztály egyszerre hajtja végre az író utasításait (Arról, hogy mi a groteszk). Ezeket az órákat általában nem felejtik el a diákok.

Örülök, ha fel tudom kelteni a fiatalok érdeklődését egy regény vagy vers vagy színházi előadás iránt. Sok diákunk számára még ma is természetes, hogy olvasni kell. Sajnos, egyre több olyan tanuló kerül be a középiskolába, aki nem tud jól olvasni. Ismeri ugyan a betűket, a szavakat is megérti, de nem képes felfogni a mondat jelentését, és a mondatok halmaza nem áll össze értelmes szöveggé számára. Egyetlen módszert tudok ennek a megoldására: gyakorolni kell az olvasást. Nem

ragaszkodom a „kötelező olvasmány”-okhoz, mert bármilyen könyv jó arra, hogy egy ember megtanuljon olvasni. De meggyőződésem, hogy aki egy regény tartalmát nem képes megérteni, annak mindig gondot fog okozni egy szakmai szöveg értelmező olvasása is.

* * *

A „néhány kérdés”:

– *Kezdetek óta (1997-től) tanít a 20 éve újraindult a ciszterci gimnáziumban. A mai ciszterci diákok számára mit jelent, hogy ciszterci – helyesebben egyházi, katolikus – iskolába járnak. Annak idején Pelbárt atya értékelését olvashattuk erről.*

A diákjaink között vannak olyanok, akik nyitott szívvel fogadják a ciszterci szellemiség elemeit (imát, szentmisét, lelki programokat). Ők elkötelezett keresztény fiatalokként távoznak az iskolából az érettségi után, és szívből remélem, az ő szívükben termékeny talajba hullnak az igék. Azt is tudomásul kell vennünk, hogy a magvetőről szóló példabeszéd többi része is él a fiataljaink hitéletében: egy részük nem érti meg az örömhír üzenetét, másokban pedig a mindennapi életük gondja, olykor egyéb hatások elnyomják, és nem engedik teremni a hit magvait.

– *A tavalyi évkönyv szerint a 2016/17-es tanévben is hét osztályban tanította a magyar nyelvet és irodalmat. E tantárgyban tanultakból sok mindent visz magával az ember. Elsősorban a magyar irodalom szeretetét, kedves költők verseit, elültették bennünk a „honszeretet” igaz érzését is. Hogy fogadják be „magyar nyelv és irodalom” órákon tanultakból a mai diákok?*

Ezt szinte lehetetlen megválaszolni: a tantárgy ugyanis olyan sokrétű, és a befogadói attitűd annyira sajátos, hogy egyetlen diák esetében is számtalan válasz lehetséges az adott műtől, a hangulattól, az érdeklődéstől, körülményektől függően.

– *A mi időnkben az Önképzőkör adta meg a lehetőséget a diákoknak az irodalmi „szárnypróbálgatásokra.” Az elmúlt években örömmel olvashattuk az iskolaújságban, a MAG-ban a diákok írásait, ma azonban már csak évente egy alkalommal az Évkönyvben találjuk. Kicsit fájnaljuk, hogy a MAG abbamaradt, melyet a tanárnő szerkesztett. Ezt bizonyára szívesen olvasták nemcsak a diákok. Összekapcsolta a iskolából kikerült sok ciszterci öregdiákot is. (Nem jó példalóznia, de a budaiak „Pingvin” újságját még az iskola alapítványa is támogatja, nyilván méltányolja a tanári munkát is.)*

Ezt a kérdést inkább hagyjuk ki, ugyanis sem az iskola, sem a tanárok, sem a diákok nem tehetnek arról, hogy nincs lehetőség színvonalas újságot szerkeszteni. Ráadásul az internet (facebook) sokkal jobban megfelel a mai diákok igényeinek, mint a nyomtatott sajtó.

– *Az Évkönyvekből olvasva az kisgimnáziumi osztályokban is tanít. Hogy látja helyzetét, mi a véleménye a nyolc évfolyamos gimnáziumról.*

Számomra mindig kedvesek voltak a nyolc évfolyamos gimnáziumba járó osztályok:

- óriási élmény látni, hogyan válnak a kisgyermekből érett fiatallá;
- sokkal lelkesebbek és jellemzően kreatívak a feladatok megoldásában;
- alaposabb a felkészültségük, hisz több idő jut az ismeretek megszerzésére és lemélyítésére;
- a tanulók egymás között és a tanáraikkal is szorosabb, mélyebb kapcsolatot tudnak kialakítani 8 év alatt.

A 8 év azonban nagyon hosszú idő: a súrlódások, feszültségek is mélyebb gyökeret eresztenek, ezért mindig vannak olyan diákok, akik korábban távoznak ezekből az osztályokból.

* * *

Az évkönyvünk évről évre megmutatja, hogy rengeteg versenyen és egyéb színvonalas iskolai, városi programban vesznek részt a diákjaink. Mindezek mellett az iskola tanulmányi átlaga 4,3 körüli, 109 tanulónk kapott kitűnő bizonyítványt, tehát a diákok is, a tanárok is minden nap hősiességgel igyekeznek megfelelni korunk kihívásainak, nem ritkán töltenek napi 9–10 órát az iskolában, ez sok esetben heti 40 óra iskolai tevékenységet jelent. Mindezek ellenére, vagy talán éppen ezért azt tapasztalom, hogy rangot jelent a Gárdonyi Ciszterci Gimnáziumban tanulni, érettségizni, (nemcsak a nyolc évfolyamos vagy a két tanítási nyelvű osztályra igaz ez). Ezért köszönöm az Úr kegyelmének az itt eltöltött 20 évemet.

* * *

Köszönjük, hogy a tanév eleji fáradtságos munka idején időt szakított kérésünkre. Isten áldását kérjük további tanári munkájára!

O. Gy.

25 ÉVE HUNYT EL PALOS BERNARDIN

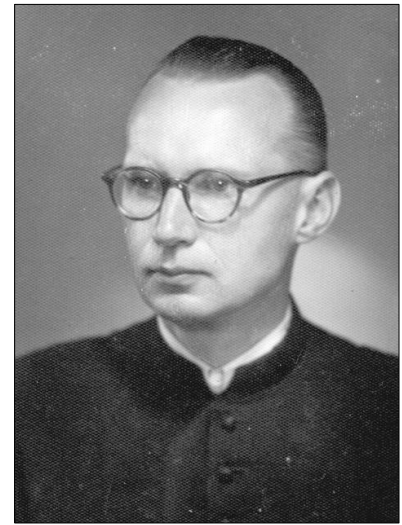
Milyen képet őrizhetünk volt igazgatónkról, a cserkészvezetőről

25 éve 1992. május 22-én sok egri öregdiák is búcsúztatta. Igazgatónk volt, sokaknak tanára is. Székesfehérváron, a ciszterciek templomának altemplomában nyugszik.

Az ifjúság oktatásának, nevelésének szentelte életét, ahogyan Rendjének konstitúciója előírta. „Mindene volt a nevelés elméletben és gyakorlatban egyaránt. Elméletben kitűnően képzett, nagy tudású pedagógus volt, gyakorlatban mindig tudta, mi a teendő – ahogy egy róla szóló írásban olvashattuk.

Egész fiatal, még kezdő budai tanár korában nagy próbatétel lehetett számára egyik tanítványának szomorú sorsa, aki

törvény előtt áll szörnyű tetteért. A gyermeket ismerő igazi pedagógusként itt elmondott szavait akkoriban szenzációként ismertették a korabeli lapok.

Egri tanár korában előadásokat tartott a szülők számára: „Kamaszkor”, „Jellemnevelés a családban” témákban. E tárgykörben cikkei jelentek meg a lapokban, az Értésítőkből is olvashatjuk több írását.

Hosszú évek alatt összegyűjtött tapasztalatait, tanulmányait „Bevezetés a pedagógiába” könyvében foglalja össze. A teljesen nyomdakész állapotban, egyetlen példányban meglevő könyvét az 1961. évi letartóztatásakor elvittek és megsemmisítették.

Utolsó írása, mely a Független Székesfehérvár c. lap 1992. áprilisi számában jelent meg az önnevelésről szól. Önmagunkat nevelni azt jelenti, hogy megtanulunk önmagunk fölött uralkodni, önérdekeinket korlátok közé szorítani – írja. „Kemény beszéd ez! Ki fogadhatja el?” (Jn 6 60) – kérdezhetjük ebben az „önmegvalósító” világban. – Hisszük, hogy sokan!

Mi öregdiákok elsősorban a szigorú fegyelmet követelő igazgatónkra, az 1942. évi szentgotthárdi jubileumi cserkész tábor, meg a negyvenes évek bervai őrsvezetőképző táborok parancsnokára emlékezünk. Elővilálan az az arca is, ahogy a tábortüznél kérte, énekeljük el kedves népdalát: „Sej, besoroztak, sej, besoroztak engemet katonának”... Ilyenkor érezhettük szeretetét is.

* * *

Palos Bernardin életében a „próbatételek Kálvária csúcsa az 1961. február 6-ának éjszakáján Bernardin atya édesapjának lakásán történt letartóztatása volt” – emlékezett róla *Kerekes Károly* ny. zirci apát Egerben, Diákszövetségünk 2004. április 24-én tartott közgyűlésén.

Palos Bernardin peréről részletes beszámolót olvashatunk *Cúthné Gyóni Eszter*: A ciszterci Rend Zirci Apátságának története a második világháború végétől Endrédy Vendel haláláig c. ez évben megjelent könyvében. (240–249. o)

Megismerhetjük az ellene emelt vádak, többek között: „A Palos György Bernardin elleni vádak között szerepelt a homoszexualitás és pedofília mint erkölcsi vétség is...”

„... A homoszexualitás és pedofília vádját az állambiztonság egyúttal zsarolási potenciálként is fel tudta használni egyes személyekkel szemben – így *feltételezhetően* Palossal szemben is. Mindenesetre a mechanizmus működött, hiszen nem tudjuk kijelenteni teljes bizonyossággal, hogy ezek valóban és minden esetben a BM által kreált vádak voltak csupán vagy esetleg, egyes esetekben volt-e valamiféle valóság alapjuk” – vonja le következtetését a könyv szerzője. – „Erre a választ azok a személyek tudhatják teljesen biztosan, akik között nem volt – vagy esetleg volt – ilyen jellegű viszony.”

„Rendtörténeti szempontból fontos következménye az 1961–1962-es persorozatnak, hogy Palos Bernardint, a rendi ellenállás egyik központi alakját, Shvoy székesfehérvári püspök bizalmas tanácsadóját börtönből való szabadulása előtt néhány nappal, 1963. március 13-án „Vári Béla” fedőnéven besorozták. ... Feltételezhető, hogy a zirci vezetés kiemelkedő alakját, az illegáció egyik legaktívabb tagját az ellene felhozott erkölcsi vádak kitergetésével, netán további börtönnel zsarolták meg.”

Habár a szerző megjegyzi: „Feltételezhető (?) és levéltári anyagokkal is alátámasztható, hogy a homoszexualitás és pedofília vádpontok bevezetése a Belügyminisztérium által meghatározott módszerek voltak, amelyek tökéletesen alkalmasaknak bizonyultak arra, hogy mind a szülők, mind az ifjúság körében legalábbis megingassák a bizalmat az egyébként rendkívül népszerű papokkal vagy szerzetespapokkal szemben” – de ő is nyitva hagyja a kérdést, – *volt-e ennek valóság alapja?* (A kiemelések a szerkesztőtől)

S aki ma elolvassa a Zirci apátság kiadásában megjelent könyvet, bizony kérdezheti: talán ez volna Palos Bernardin eddig ismeretlen arca? – mert a kérdőjelet, a gyanút, otthagya a szerző: „*nem tudhatjuk...*”

A könyvben „Az úgynevezett »ciszterci per«” fejezetben olvashatjuk az idézett sorokat. Írójának kútforrása majd minden esetben az ÁBTL (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára), ahol a kihallgatások jegyzőkönyvei megtalálhatók.

Lehet egy ember jellemét, magatartását megítélni az ÁBTL-ben található, az ÁVH által kicsikart vallomások alapján?

* * *

Pedig a fentiekkel kapcsolatos más források is ismertek voltak, melyet azonban nem találunk a könyvben.

A letartóztatását követő hónapokról Palos Bernardin így emlékezik 1987-ben, melyet *Hetényi Varga Károly*: Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában, 1999-ben megjelent könyvében olvashatunk: „*Néhány hónap alatt teljesen kikészítettek. Amikor már teljesen összetört állapotban voltam, egy fiatal főhadnagy elé kerültem. Bár fenyegetett kínzásokkal, végül mégsem bántott. Csak boxereket mutogatott, hogy azzal veri szét az állkapcámat. De nem volt már szükség semmi fenyegetésre. Ha azt tették volna élém, hogy írjam alá, miszerint meg akartam ölni Kádár Jánost, azt is aláírtam volna. Ilyen állapotba kerültem.*”

És talán idézhetni lehetett volna Kerekes Károly, ny. zirci apátnak az interneten is olvasható Egri Fehér Fekete 2004. húsvéti számában „100 éve született Palos Bernardin” cikkében erről olvasható írását:

„... *E sorok írója többször is meglátogatta őt székesfehérvári papi-otthoni betegszobájában. Mindig látszott rajta, hogy kimondhatatlanul sokat szenved. Elsősorban és igazán nem is a testi szenvedései gyötörték. Természetesen sokszor is szóesett börtönéletéről. Olykor az ott átélt megszegyenítő kínzásokról, verésekről, sátáni rafinériákról is. Sohasem panaszkodott. ... Ezt a sokak által megfigyelt, és élete első felében igencsak megcsodált sikeres „akarat-embert” kimondhatatlanul bántotta, egyenesen gyötörte, hogy különböző testi-lelki kínzásokkal olyan „bevallott” cselekedetekről szóló jegyzőkönyvet is aláírtak vele, amilyen cselekedeteket ő sohasem követett el. Halála előtti utolsó találkozásunk alkalmával ezt a problémát ő maga hozta elő. ...*”

Mindkét forrást ismerhette a szerző, hiszen máshol idézett ezekből.

Megkerestem *Milcsinszky Alajos* atyát, aki 1977–95 között volt plébános a Székesfehérvár–Nagyboldogasszony (ma ismét ciszterci) plébánián, ahol Palos Bernardin „kiségitő” lelkész volt. Közölebbről ismerhette Bernardin atyát, hisz 15 évig volt plébánosa.

Egy nagyon fegyelmezett, távolságtartó embernek ismerte. Ilyen jellemekre nem illenek azok a vádak, melyekkel annak idején rágalmazták. Ugyanakkor erős hite volt. Sokszor hangoztatta: „Ha vádol a szívünk, Isten nagyobb szívünknel: ő mindent tud.”

1960–1963-ig börtönben volt. Erről soha nem hallottam beszélni, de olyan mély nyomokat hagyhatott benne, hogy utolsó napjaiban, álmában vagy önkívületben hangosan kiáltozta: ne bántsanak... – emlékezett Bernardin atyára volt plébánosa.

Kételyeket ébresztőnek és zavart keltőnek ítélte azt a képet, melyet az idézett könyv „Az úgynevezett »ciszterci per«” fejezete sugall Bernardin atyáról.

* * *

Fogyatkozik a száma azoknak, akiket Bernardin atya tanított, mint cserkészparancsnok vezetett. Közülük talán sokan nehezebben is viselték el kemény szigorát, az általa megkívánt fegyelmet – de alakja, úgy él bennük, ahogy *Mozsgai József Tádé* Ciszterciek Egerben c. könyvében idézte a halálához közeledő Bernardin atya szavait:

„...*Semmiféle törés és kilátástalanság nem tudott eltéríteni attól a hittől, hogy az élet végül be is teljesedik olyan el nem múló értékek elnyerésében, amelyekért érdemes a végsőkig kitartani az emberméltóság útján mindhalálig... Megviselt egészségem és súlyos megpróbáltatások ellenére hitem óvott meg az összeroppanástól. ...Ifjú koromban a Krisztus-követésre köteleztem el magam... ezt a döntést idős koromban is vállalom...*”

* * *

Azt lélekrombolást, melyet az ún. ciszterci per és a hozzá hasonló, azt megelőző perek is elérni szándékoztak, nem lenne szabad egy „*talán?*”, vagy „*nem tudhatjuk?*” kételyt ébresztő szavakkal megerősíteni.

Oláh Gyula

DIÁKSZÍNJÁTSZÁS ISKOLÁNKBAN

a XX. század első felében – II.

Húsvéti számunkban az iskolánk színpadán 1923-ig előadott darabokról számoltunk be. Folytatásként 1924–1936 években előadott színdarabok sorát tekintettük át az iskolai értesítők beszámolóira és a korabeli újságok eléggé részletes híradásaira támaszkodva.

„*Imre királyfi* címen 1924. április 5-én és 6-án *Balassa Brúnó dr.* hatásos és színes ifjúsági színdarabja került előadásra. Zenéjét *Meiszner Imre*, székesegyházi karmester szerezte” – olvashatjuk ezt a szükséges híradást a korabeli Értesítőnkben.

Balassa Brúnó dr. (1896–1979) iskolánkban volt hittanár 1921–1925 években. Színdarabja nem jelent meg nyomtatásban, életrajzaiban a felsorolt művei között sem szerepel. Nem valószínű, hogy több ifjúsági színdarabot írt.

Vajk Atanáz tanárunk 1989-ben kis miniatűrjében írt róla:

Dr. Balassa Brúnó a gimnázium cserkészcsapatának alapító parancsnoka, hittanár, később a VKM-ben osztályfőnök, egyetemi tanár. A rendszerváltás után behívták az egyetemre. A „kollégák” helytel és feketével kínálják. Kijelentik: „a katedrát továbbra is megtarthatja.” Balassa gondolja: „Nahát, ez egészen normálisan alakul.” „Megtarthatja, de az ateizmust is kell tanítania.” „Köszönöm, uraim!” – és otthagya őket. Mikor megtudták múltját, sehol sem fogadták fel állásba. Valósággal éhezett. Végre egy cipész KTSZ zsidó főnöke kérdezi: „Balassa Brúnó? Csak nem az egyetemi tanár?” „Az volnék” – vallotta be szégyenkezve. „Fel van véve!”

A zeneszerző Meiszner Imre (1867–1946) az egri főszékesegyház karnagya, a tanítóképző és a papnevelő intézet ének- és zenetanára volt.

Szerencsére a helyi sajtó több cikksorozatban számolt be erről az előadásáról, s részletesen ismertette a darabot, külön cikkben foglalkozott a színjáték énekszövegeivel.

A cikkek szerzője „(T.)” – bizonyosra vehető: *Tordai Ányos*

„... a darabnak gondosan csiszolt, ódon és mégis gördülékeny nyelvezetét emelhetjük ki. Meglepő szép a stílusa. Elevenek a párbeszédei, lendületesek a monológjai. Nagy sikere ez a szerzőnek, akitől joggal várhatunk még sok szépet.

Az előadásról szólva, legelső, ami meglep: a színpad. Új és gyönyörű díszleteket festett a darabhoz *Korinyi József*. És ha a Bakonyban lejátszódó I. és III. felvonás díszletei meglepőek; a II. felvonásban szinte megkapja és lenyűgözi a figyelmet a pannonhalmi kolostor remek oszlopcsarnoka. A pompás távlat mindkét esetben gyönyörűen mélyíti a színpadot és hatásos keretet ad a cselekménynek.

A mozgalmassabb tömegjelenet szingazdag volta, a ruhák dísz, fényessége csak fokozza a hatást, amelyet az ifjú szereplők pompás játéka, eleven és szabatos előadása, könnyed mozgása ezek nélkül is elért volna. ...

Nagy mértékben hozzájárult persze ehhez a sikerhez, az elismerő tapsok osztatlan voltához a zene, amelyre büszke lehet az egri főszékesegyház karnagya, Meiszner Imre. Szerencsésen választotta meg a zenei alapmotívumokat, amelyek a darabon végigvonulnak. Már a nyitányban érvényesül az ártatlan Imre lelkének finom hangulata, amely kifejezést nyer a klarinét és oboa kellemes hangjában. Jön azután a Vászoly vad, türelmetlen, szenvedélyes hangulata, amelyből Szent István bezáró karának hatalmas akkordjai bontakoznak ki. Szinte érezzük, szinte látjuk, hogy mint áll szemben a keresztény és pogány világnézet, amelyek közül a finomnak, a magasatosnak, a fölemelőnek: a kereszténységnek kell győznie.

Az I. felvonásban nagy hatása van a győztes magyarok karának, amelyben fölcsendül a színtiszta magyar zene, Ekese regös énekében viszont a régi magyar zene szépsége és bája. A finálé pedig, melyet egyik bencés barát s a kar ad elő, méltán tetőzi be az első felvonás előkészítő cselekményét.

A II. felvonásban két nagyhatású zenei rész van: Vászoly dala s a bencések üdvözlő éneke István királyhoz. Előbbiben féktelenül lobog a pogány ifjú vad szenvedélye, tüze; az utóbbi a XIX. zsoltár hangszerelése. E kettő együtt ismét szembeállítva érzékelteti a két küzdő világnézetet.

A III. felvonásban, amikor – bár Imre királyfi élete árán – diadalmaskodik a kereszténység, a zenében a hitnek s reménynek, majd később a zokogó fájdalomnak van szava.

A karöltve haladó, egymást kiegészítő, színes hangú szöveg s a pompás alapmotívumú és hangszerelésű zenei rész minden szívhez megtalálta az utat és ezekhez méltán sorakozik az ifjúsági ének- és a zenekar sza-

batos és nem mindennapi színvonalú szereplése. Az előbbivel *Rássy Paulin* énektanár szaporította eddigi sikereit, a zenekar betanítása és vezetése pedig a *Herovics Antal* érdeme.

Az ifjú szereplők mind átértették, sőt át is érezték az egész darabot. Szépen ki is dolgozták és valamilyen elfogódottság nélkül mozogtak.”

* * *

1926. május 12-én színre került a már 1905-ben előadott énekes és zenés ifjúsági színmű: *A tékozló fiú*, melynek szövegét az intézet egykori tudós tanára, a fiatalon, irodalmi karrierjének derekán elhunyt *dr. Madarász Flóris* írta. Az ének- és zenerészeket Küzdi Aurél állította össze Auber »L'enfant prodigue« c. operája nyomán. A 21 év alatt, amennyi idő a színmű első előadása óta eltelt, úgyszólván az egész országot dicsőségesen bejárta. A darab zenei részét, mely remek nyitányból, nagyszabású kar- és magánénekekből áll, továbbá a felvonások közti zenét *Rássy Paulin* és *Kalovits Alajos dr.* intézeti zenetanárok tanították be s ez utóbbi vezényelte. A rendezés technikai részében *Evetovics Kunó dr.* tanárnak sokban segítségére volt a 21 évvel ezelőtti rendező, maga Küzdi Aurél ig. helyettes. Az előadást a nagy érdeklődés háromszor ismételtette meg.

Mindezeket az 1925-26 tanévi Értesítőben olvashatjuk.

* * *

1927. máj. 14-én nagy ünnepe volt az iskolának, ekkor avatták az új zászlót, melyet ma is őriz az újraindult gimnázium. Ünnepezt 530 diák és zászló felavatására összejött több száz öregdiák is, köztük a legidősebb 1852-ben érettségizett.

A KERESZT DIADALA.
Zenés színjáték 4 felvonásban
Írta
Evetovics Kunó dr.
Ciszterci gimnáziumi tanár.

Konstantin császár	Pongrác, keresztény rabzsolga
Faustus, Konstantin hadvezére	Lucifer } pogány rabzsolgák
Gaius	Lucio }
Sebestyén } Faustus gyermekei	Kerentes, philozófus
Félv	Cantilius, költő
Tarsicius	Tebra }
Severus, Róma helytartója	Rexfus } szenátorok
Tullius, Severus esztalója	Octavius }
Sextus, Gaius katonatársa	Galenus }
Terencius, Faustus há embere	Sergius } városi öregek tagjai
Stas	Nivomer }
Fülöp } Faustus szobadestái	Katonák, nép
Donat }	
Clemens, Róma püspöke, az Egyház feje	Első és negyedik szín: Forum
Diogenes, irások, katakombák	Romanum
Simplius, Diogenes segítőtársa	Második: katakomba
Simplius, Diogenes segítőtársa	Harmadik: atrium
Callemachus, görög lantos	

691
69.

KERESZT DIADALA

ZENÉS SZÍNJÁTÉK 4 FELVONÁSBAN

IRTA

EVETOVICS KUNO Dr.
CISZT. R. GIMNÁZIUMI TANÁR

Zenéjét szerezte *Kalovits Alajos dr.*

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
KIADÁSA

Az Egri Népújság részletesen számolt be erről az eseményről. „A ciszterci diákok zászlószentelési ünnepének méltó vég akkordja volt vasárnap és hétfőn este *A kereszt diadala* c. ifjúsági zenés színjátéknak előadása a gimnázium tornatermében. *Dr. Evetovics Kunó* poétikus színjátéka, amelyhez *dr. Kalovits Alajos* szerzett kedves muzsikát, négy képben mutatja be az őskereszténység úttörő munkáját, erkölcsisztító hatását a családban, a társadalomban és a hadseregben. Konstantin császár megtérése, a keresztények üldözésének utolsó éveit szolgáltatják a darab történeti háttérét. Faustus császári fővezérnek és családjának mártírküzdeme a keresztények hóhéra, Severus római helytartó ellen, képezi a darab főcselekményét, mely át meg át van szöve megindító, költői mélységekké szépülő jelenetekkel. Zengő stílus, nemesen tiszta magyar nyelv jellemzi Evetovics dr. írását, tömör muzsika, kifejező, magával ragadó, ha kell, a gyász fájdalmas éreztetésével, ha kell, az öröm kitörő lelkesedésével, a diadal érzés gyűjtésével ható melódiák csendülnek dr. Kalovits zene költő kottáiból. ...

Meglepően szép és művészi volt a darab kiállítása is. A római fórum, a katakombák és az átrium remek színpaljai, *Korény József*nek festőművész, a neves egri akadémiai templom festőnek, csodaszép alkotása. A szereplőket *Küzdő Aurél* h. gimn. igazgató tanította be. A scenirozás mestere *dr. Hegyi Kapisztrán* ciszt. tanár, a bájos énekek betanítója *Rássy Paulin*, a zenekar mesteri dirigense és beoktatója pedig *dr. Kalovits Alajos* volt.”

* * *

Iskolánk diákszínjátzásának történetében meg kell említenünk a rövidebb lélegzetű darabok előadását is.

1936. febr. 16-án az Önképzőkör farsangi délutánján énekkel, zenével színezett játék hangolta vidámra a szülő, tanár s diák lelkét – írja az *Értesítő* krónikása. Négy, hosszabb-rövidebb jelenetet mutattak be.

A műsor legkiemelkedőbb száma: Josef Piper: *Eduárd és Kunigunda* c. opera-paródiája volt, amelyben Péntek László, Szepcsik Gyula, Bóta László s Lénárd László arattak sok tapsot a tréfás énekes jelenetekben. ... Az előadás sok szereplőjének fáradhatatlan betanításáért és a műsor megrendezéséért *dr. Palos Bernardin* ciszt. tanárt illeti meg a teljes elismerés, de köszönet jár *Székely Artúr* ciszterci tanárnak is, aki sokat segédkezett a betanításban és rendezésben. Az ének- és zenekar betanítása *Rássy Paulin* ciszt. ének- és zenetanár munkájának eredménye, míg a gyönyörű új színpadért és díszletekért *Ócsvár Géza* intézeti rajztanárt illeti meg minden dicséret. – Mindezeket az Eger–Gyöngyösi Újság 1936 február 20-ai számában olvashatjuk.

**A CISZTERCI REND EGRI SZENT BERNÁT-
GIMNÁZIUMA**

f. hó 16-án (vasárnap) d. u. 5 órakor
az intézet tornatermében tartandó
FARSANGI ÜNNEPSÉGÉNEK
→ **MŰSORA:** ←

1. Ambrózy G. – Mezey P.: FARSANGI ZENÉS PROLÓG.
Előadják:
Kislány: Szöllősy László, III. o. t.
Kisfiú: Temesfalvi Miklós, II. o. t.
A valcert táncolják:
Mischinger András, II. o. t. – Hibay György, III. o. t.
Kemény György, III. o. t. – Csillag Tibor, III. o. t.
Urbán Gusztáv, II. o. t. – Vály Aurél, V. o. t.
Urbán Vilmos, II. o. t. – Fülöp László, II. o. t.
2. Demény D.: SZERENÁD. Előadja a fuvós zenekar.
3. TEXAS RÓZSÁJA. Vadnyugati történet 1 felvonásban.
Szereplők:
Kitty, Texas rózsája: v. Fluck Gusztáv, VIII. o. t.
Mr. John: Ebneht József, VIII. o. t.
Mr. Csapke: Kádár László, VIII. o. t.
Old Boy: Balázs Andor, VIII. o. t.
Korcsmáros: Vámos Nándor, VIII. o. t.
Csaposlegények: Papp László, VI. és Simkovits József, V. o. t.
Banditák: Kertay Sándor, VI., Keskeny László, VI. és Zakányi György, VI. o. t.
4. Zsaskovszky E.: A KEDV ÓRAJA UT. Előadja az intézeti énekar.
5. A SZÜKSZAVÚ EMBER. Tréfás Jelenet.
Előadják: Bence Imre, VIII. és Mikulka Gábor, VII. o. t.
6. Josef Piper: EDUÁRD ÉS KUNIGUNDA. Opera-paródiá, zongoraötös kísérettel.
Szereplők:
Kunigunda: Péntek László, III. o. t.
Zord apa: Szepcsik Gyula, VIII. o. t.
Eduárd: Bóta László, VII. o. t.
Hadubrand: Lénárd László, VII. o. t.
7. KINAI IDILL 1 felvonásban.
Játszanak:
Si-Kong: Dobrányi Géza, V. o. t.
Zajesek: Tóth István, VIII. o. t.
Csi-Fu: v. Fluck Gusztáv, VIII. o. t.
Yu-Pey: Tárnoky Tibor, VIII. o. t.
Lao-Tai: Petendi György, VIII. o. t.
Hing: Intze Gyula, VI. o. t.
Detektív: Gömöri László, VIII. o. t.
8. Az Önképzőkör jazz-zenekara tánc-darabokat játszik.

Konferálnak: Balássy László, Molnár Mihály, Takács József VIII.
és Mikulka Gábor, VII. o. t.
Műsormegváltás 50 fillér.

Eduárd és Kunigunda szereplői
(Fénykép Péntek László hűgától, dr. Péntek Mártától)

* * *

1936. máj. 9–10-én intézetünk új színpadán előadásra került *Madarász Flóris dr. Rákóczi Egerben* c. zenés színjátéka. Ezzel a nagyszerű színelőadással áldoztunk a nagy fejedelem emlékének – olvashatjuk az *Értesítő*ben – s egyszersmind megnyitottuk azon ünneplések sorát, amelyekben az Alma Mater az 51, illetőleg 50 évvel ezelőtt végzett iskolatársakat, Werner Adolf dr. zirci apát, intézeti kegyúrral élükön részesítette.

Ezt a darabot 1907-ben már előadták a gimnáziumban. Akkor Rákóczi hamvainak a hazahozatalát ünnepelték, most halálának 200. évfordulója alkalmából emlékeztek a Fejedelemlre.

Madarász Flóris azt a jelenetet örökíti meg, amikor Telekesy István püspök 1704-ben székvárosának falai közt ünnepélyesen fogadja a vezérlő fejedelmet. A darab zenei aláfestését gróf Zichy Géza Nemo című operájából és a kuruc dalokból állították össze. [Nem találunk utalást a zenei rész összeállítójára; 1907-ben ezt Küzdi Aurél készítette.]

A zenekar *dr. Kalovits Alajos* vezényletével megmutatta, hogy kitűnően oldja meg a nehéz operarészletekből összeválogatott partitúrát és finom kidolgozású játékaival sok megérdemelt tapsot aratott. Az énekkar *Rácssy Paulin* vezényletével hangulatosan festette alá a színpadi mesét. A díszletezés munkája *Ócsvár Géza* rajztanár művészi ízlését és képességeit dicséri – olvashatjuk az EGER—GYÖNGYÖSI ÚJSÁG 1936. május 14-i számában.

A szereposztást, melyet az Értesítőben olvashatunk, azért mellékeljük, mert köszönhetjük egyik szereplőjét is, a 97. évében járó *Sárdy Loránt* 1939-ben érettségizett diaktársunkat.

A Rákóczi-színdarab szereposztása :	
II. Rákóczi Ferenc, fejedelem	Szarvas Ferenc, VIII. o. t.
Telekesy István, egri püspök	Ivanics Sándor, VIII. o. t.
Miklós, lantos-diák	v. Fluck Gusztáv, VIII. o. t.
Lukács, jezsuita	Varga József, VIII. o. t.
Balázsfalvy Imre, jezsuita rektor	Tóth István, VIII. o. t.
Városbíró	Vámos Nándor, VIII. o. t.
Gál Bernát, fertálymester	Vass Miklós, VII. o. t.
Ottlyk György, kuruc ezredes	Sugár András, VII. o. t.
Csizmadia	Tárnoky Tibor, VII. o. t.
Palóc	Molnár Mihály, VIII. o. t.
Lackó, kisdíák	Daróczy Lajos, I. o. t.
1. diák	Kertay Zoltán, IV. o. t.
2. diák	Sárdy Lóránt, V. o. t.
3. diák	Intze Gyula, VI. o. t.
Papok, diákok, katonák, polgárok. — Történik Egerben, 1704-ben.	

1936 novemberében Szent Imre hercegnek tiszteletére négy alkalommal játszották *Brisits Frigyes dr.* ciszterci gimnáziumi igazgató *Fehér sas* c. ifjúsági színjátékát

Gellért: Mikulka Gábor, Imre királyfi: Dobrányi Géza

Az előadásról ismét idézzük a korbéli újságban megjelent beszámolót:

„A »Fehér Sas« a Szent Imre darabok általános témáját: a kereszténység és pogányság harcát dolgozza fel, amely a kereszt ország-építő győzelmével végződik. A darab mondanivalói súlyosak, erkölcsi tanulságai nemesek, nyelvezete pedig mindvégig irodalmian szép, sokszor túlradó is.

A darab szereplői egytől-egyig pompásan megállták helyüket és nemcsak a súlyos veretű szöveg közlésében, a deklamációk szépségében, hanem a színpadi játék tekintetében is tartották a gimnázium előadásainak hagyományos színvonalát. Dobrányi Géza VI. o. t. Szent Imre herceg szerepet meleg lírával, áthevült lelkesedéssel, Koppány édesapjának megrázó figuráját vitéz Fluck Gusztáv joghallgató töltötte meg eleven élettel és sok drámaisággal. Mellettük a szelídség szép hangjait szólaltatta meg Mikulka [Kelecsényi] Gábor VIII. o. t., mint Gellért, bencés szerzetes.

A zenekart *Kalovits Alajos dr.* zenetanár vezette, az énekkar pedig *Rássy Paulin* ciszt. tanár vezényletével adott elő a darab hangulatát szépen aláfestő énekszámot. A darab daliás táncait *Gróber Lujza* okl. tánc-tanítónő tanította be. A nagy siker a rendező *Tóth János dr.* hittanárnak és segítőtársainak, *Kalovits Alajos dr.* (zene), *Ócsvár Géza* (díszletezés), *Palos Bernardin dr.* (rendezés), *Rássy Paulin* (ének) és *Székely Artúr* (díszletezés) intézeti tanároknak érdeme.”

A fényképet, mely a színdarab előadásának „segítőtársait” mutatja, dr. Kilián István diáktársunktól kaptuk. A képen balról jobbra: *Dr Palos Bernardin*, *Rássy Paulin*, *dr. Kalovits Alajos*, *Székely Artúr* és *Ócsvár Géza* tanárok.

* * *

Székely Artúrra emlékezünk...

Csak két tanéven keresztül, 1935–1937-ben volt az egri konvent tagja. Főleg az ő munkáját dicséri, hogy az 1936-37 tanévben két „egész estét kitöltő” színdarabot is előadtak iskolánkban.

1936-37 tanévben, elsős korunkban, osztályfőnökünk volt. Több mint 70 kisdíákot fogadott 1936. szeptember 7-e délutánján, tanított meg Laudeturral köszönni. Az osztálynak fele vidéki volt, bizonyára akkor látottak először fehér-fekete habitust. Magyar latin, ének, szépírási órái voltak, így a tanórák majd felében ő ült a katedrán.

1900. nov. 14-én született a Vas megyei Alsóberkifaluban (ma Körmend városrésze), 1922-ben lépett a Rendbe, 1927 júliusában szentelték pappá. Tanárként az egri évek után egy évet töltött Baján, egyébként lelkipásztori és rendi feladatokat látott el. 1941-től, mint hittanár a szentgotthárdi konventben volt.

Még a szétszórás előtt világi papságot választotta (A Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának 1947–48-as Névtárában már nem szerepel.)

1963-tól Balatonfőkjáron volt plébános, ott is halt meg 1984-ben. A község temetőjében nyugszik.

O. Gy.

KETTESBEN DR. SZÉKELY TAMÁSSAL

Lánchíd Rádió Kettesben c. műsorában 2017. március 24-én, hallhatunk interjút dr. Székely Tamás diáktársunkkal. Beszélgetőpartnere *Szerdahelyi Csongor* volt, a Ferences Sajtóközpont igazgatója, a rádió munkatársa. A mintegy háromnegyed órás beszélgetésből diákszövetségünk doajzenének tartalmas és változatos életét ismerhetjük meg, melyet szerkesztett formában közlünk.

Dr. Székely Tamás 1939-ben érettségizett a Szent Bernát gimnáziumban. Diákszövetségünknek már a háború előtt is tagja volt, tevékenyen részt vett újraalapításánál is. Az egri közgyűléseinken aktívan közreműködött és rendszeresen látogatta a Budapesten élő egri öregdiákok összejöveteleit.

Mint e lap szerkesztője, külön hálával tartozom sok figyelmes észrevételeiért, kedves telefon hívásaiért, mellyel a már több mint húsz éve megjelenő újságunkat kísérte.

Székely Tamás doktor úr a beszélgető társam, Budapesten, a XII. kerületben a Márvány utca és az Ugocsa utca sarkán lakik egy régi szép épületben, amelyet én nagyon sokszor megcsodáltam, de csak kívülről láttam mindig. Ez a keresztződés nem egy derékszögű, hanem hegyesszöget zár be és az épület, ha a Böszörményi út felől jön az ember, mint egy csatahajó, úgy uralja a tájat. A házban egy gyönyörű márványtábla jelzi, hogy a népjóléti miniszter, Vass József idejében, a 20-as évek elején épült. Gangos ház, szabálytalan háromszög alaprajzú, melynek a második emeletén beszélgetünk.

Kedves Tamás bátyám, nagyjából egy idős vagy ezzel az épülettel, egy két évvel talán fiatalabb?

Én valamivel idősebb vagyok, mert én '21-ben születtem, ez az épület pedig '25-ben épült, akkor születtem a feleségem, ő itt született és ebben a házban élte egész életét. Én '46 óta lakom itt.

'21-ben születettél, hol?

Egerben, a papi városban.

Eger a papok városa. Abban az időben még a cisztercieken kívül voltak minoriták, ferencesek, szerviták, irgalmasok. A nővérek közül az egri norma, a ferences szegénygondozó nővérek.

Ezek a szürke nénék voltak.

Milyen családban születettél Egerben?

Édesapám az Érseki Jogakadémián volt a magyar magánjog professzora. Később, mikor 1940-ben Erdélyt visszacsatolták, Kolozsvárra került nyilvános rendes egyetemi tanárnak.

Érseki Jogakadémia, ez majdnem egyetem volt.

Most csináltak belőle egyetemet.

Hova jártál gimnáziumba, mikor érettségiztél?

A ciszterci gimnáziumba jártam, nagyon rendes tanáraink voltak, akikre hálával és szeretettel gondolok. '39-ben érettségiztem.

Az egri gimnázium régebbi, mint ez a Szent Imre gimnázium itt Budapesten?

Igen, ma már 328 éves. A cisztercieknek Baján, Székesfehérváron és Pécsen is volt gimnáziumuk, kivéve Baját, most újból működnek.

Akkor te sokat tudsz arról a ciszterci tanárról, aki az egri vár átadásait vezette.

Pataki Vidor ciszterci és Pálosi Ervin jogtanár, ketten együtt kapargatták az egri várat.

Ti is segítettek nekik diákként?

Az én időmben nem nagyon, én legalább is nem. Ő nagyon szorgalmasan csinálta.

Nekem nagyon kedvenc tanárom volt. Utána is sokat jártunk össze vele.

Egy csodálatos történelemlékönyvet írt, amelyet aztán ki is adtak.

Az ő történelem előadásait jegyzetelték és azt adták ki. Megvan nekem is.

Kik voltak még olyan tanáraid, akiről érdemes lenne megemlékezni?

Pataki Vidor, Erdélyi Guidó – Jó emberek, köztük volt keményebb is, ha valaki komiszkodott – gyere fel a szertárba – mondta. Ott kapott egy pofont, aztán ment a tanítás tovább. Akkor még nem volt ilyen „finomkodó” nevelés.

Volt egy híres ciszterci tanárunk, Ágoston Julián, hihetetlen talentumú költő. Gyönyörű versei voltak. Mikor szétszörták őket civilként dolgozott. Voltak csodálatos szerelmes versei is.

Annak idején, diákkorunkban láttuk ciszterci tanárainkat az orgonásban sétálva breviáriumból

imádkozva. Neki ilyen gondolatai is lehetnek, miket ezekben a szerelmes verseiben írt, micsoda fegyelem, és önuralom kellett ehhez. Nagyon tiszteltem.

Mi lett a ciszterci tanáraitokkal, tartottátok velük a kapcsolatot?

1948 után megváltozott az egész helyzet, őket szélnek eresztették. Mi osztálytársaimmal minden két hónapban összejöttünk velük vacsorázni. Hol a Gellért sörözőben, hol másutt. Mindig hívtuk őket. Volt, aki vidékről jött ide. A volt osztályfőnököm Jászberényben volt káplán, minden második hónapban felutazott onnan az összejöveteleinkre. Este 11-kor vitték ki a pályaudvarra, másnap reggel 6-kor már misézett. Fantasztikus emberek voltak.

Egyik civil tanárom, akire szeretettel emlékezem, dr. Divinyi Mihály, nálunk franciát tanított, meg angol tolmács volt a rádióban. Nagyon rendes embernek ismertük. nekem franciát tanított V. és VI. osztályban. Később a budai Szent Imre államosítása után a József Attila gimnáziumnak lett az igazgatója.

Ismertem, mikor a József Attila gimnáziumban jártam, ő volt az igazgató. Engem nem tanított, Érdekes az élet. – Mi a József Attila gimnáziumban azt hittük, hogy valami nagy kommunista. Ezek szerint nem, egy rendes ember volt.

Abszolút rendes ember, két fia volt, felesége nagyon fiatalon meghalt, ő nem nősült újra. Mi jártunk hozzá, élete végéig Tárkányi Lacival gyakran látogattuk.

Milyen volt ez az egri ciszterci diákélet? A budai Szent Imre gimnáziumról elég sokat tudok, sok egykori diákjával beszélgettem, még tanár emlékem is van – Rajeczky Benjaminnak ministráltam még a '70-es években, és egyszer-kétszer beszélgettünk is. De az egriről nem sokat hallottam. Milyen volt? Hány osztály volt évfolyamonként.

Nyolc osztály volt, nem voltak párhuzamos osztályok. Egy osztályban hatvanan voltunk. Nem sírtak a tanárok, pedig akadtak vásott kölykök is közöttünk, akik gondot jelentettek.

Fegyelem volt, az alsósok és a felsősök a tízperces szünetben külön-külön, két udvaron. Itt mindig sétált egy felügyelő tanár is, nagyon rendetlenkedni nem lehetett. Előfordultak nehéz esetek, például a polgármester fiát ki kellett rúgni, annyit betyárkodott.

Szép volt ez a diákélet!

Volt-e egyenruhátok?

Nem, de egyen sapkát viseltünk, ciszterci jelvényvel, ami most is rajtam van.

Mindenki bejáró diák volt, vagy volt kollégium is?

Az egyházi fenntartású Szent József kollégium, amelynek egy pap volt az igazgatója (diáknyelven „Buff”-nak hívták). Az osztályunkból nyolcan vagy tízen laktak itt.

Az 1938. évi eucharisztikus kongresszusra emlékszel-e? Feljöttetek az iskolával?

Én nem az iskolával jöttem, hanem szüleimmel. Édesapám, mint az Érseki Jogakadémia tanára úgy érezte, hogy itt kell lennie ezen a nagy eseményen. Egy barátunk az Andrassy úton lakott a Bajza utcával szemben, az ő lakásuk teraszáról néztem végig a felvonulást, a körmenetet.

Cserkész voltál-e?

Az iskola csapata a 213. sz. Koháry István cserkészcsapat, ennek voltam a tagja. Őrsvezetői táboron is részt vettem, valamint 13 évesen 1933-ban a dzsemborin is, mint kiscserkész. Máriabesnyőn táboroztunk, emlékszem egy madagaszkári néger csapat látogatott meg bennünket. Egyik felnőtt cserkész meg is pusztult, mint kiscserkészt, még ma is emlékszem a nevére: Herman Ravello Manana, ez Madagaszkárnak vezető keresztény embere lehetett, háromszor nevezték miniszterelnöknek.

'39-ben érettségiztél, és utána?

Beiratkoztam a Pázmány Péter Tudományegyetem orvoskarára és Budán az akkori Horthy Miklós út 17-ben (ma Bartók Béla út) levő Szent Imre Kollégiumba kerültem. Tiefenthaler József volt az igazgatónk, nagyon rendes ember, később Ő esketett bennünket a kollégium kápolnájában. A háború után Mindszentynek volt a jobb keze.

Milyen volt ez a Szent Imre kollégium, több volt, mint diákszállás?

Több. Angol típusú kollégium, meglehetősen szabadon éltünk, de azért fegyelemben. Kápolnánkba minden reggel lehetett misére menni, évente tartottak lelkigyakorlatot. A kollégium könyvtárral, ping-pong és billiárd szobával rendelkezett, a Mátyóki út felé egy gyönyörű nagy kerttel, benne tenispályával. Szép hősi emlékmű is volt itt, amit a háború nagyon megviselt.

Későbbi években, a „vén tevék” – ahogy az igazgatónk nevezett bennünket, mikor egy alkalommal valami disznóságot csináltunk – minden második hónapban összejártunk, még a Rákosi időkben is a budai Zenta utcában, a Kis Rablóban, meg a Gellért sörözőben.

Honnan jöttek a kollégiumba a diákok, mindenféle egyetemről?

Ide főleg műegyetemisták jöttek, de voltunk orvosok vagy tizenketten, voltak jogászok. Az volt a

híre, hogy tehetősebb emberek gyermekei mennek oda, akik nem akarnak hamar diplomázni, ott élük életüket.

Volt egy nótánk is az akkoriban divatos sláger – Honeymoon Hotel – dallamára:

Volt Budán egy híres úri otthon,
úgy hívják, hogy szentimrés hotel,
ott lakik a fiatalság krémje,
ne nevéssen, higgye el. ...stb.

Másodéves koromban én voltam a Vígalmi titkár, ez azt jelentette, hogy az őszi teát, meg a szentimrés bált rendeztem. Csak meghívóval lehetett ide jönni, elegáns dolognak tartották. Utolsó éves koromban a klub elnöke voltam.

Lányok nem jöhettek a kollégiumi szobákba, volt egy fogadó szoba a portánál, oda jöhettek be.

Glattfelder Gyulával nem találkozta, talán akkor már ő meghalt, ő volt a szellemi atyja ezeknek a kollégiumnak, Pesten, Szegeden és Sopronban is volt Szent Imre kollégium.

Glattfelder lelki gyermeke a v. piarista diák *Ortutay Gyula*, – a Tutus – kissé elbitangolt. Édesapámat, aki 1947/48-ban rektora volt a Szegedi Tudományegyetemnek, '49-ben nyugdíj nélkül kirúgta klerikális beállítottsága miatt.

Édesapád Egerből átkerült az egyetemre?

Kolozsváron volt négy évig, s mikor a várost már majdnem teljesen bekerítették, akkor jöttünk el két kofferrel, otthagya öt szobás lakásunkat.

Tehát a háború alatt Kolozsváron voltál?

Pesten voltam végig, de az abszolutorium után lementem Kolozsvárra, mert édesanyám akkor súlyos beteg volt. Én injekciótam, morfiumoztam szegényt, és '44 nyarán halt meg.

Kolozsvár a bécsi döntés következtében visszakerült hozzánk. Hogyan éltétek meg?

Édesanyám kolozsvári, ott volt az esküvőjük is a Szent Mihály templomban, s nagyon boldogok voltak, hogy visszakerülhettek e városba. Annak idején a megnyitóra külön vonat ment az egyetemi tanárokkal, csupa hálókocsikkal a Keletiből. Akkor már itt laktam Pesten kollégiumban, a keresztanyámmal kikísértük őket éjfélkor a pályaudvarról. Akkor azt mondtam: nekem nagyon rossz érzéseim vannak Kolozsvárral kapcsolatban.

Úgy érezted, hogy ez egy ideiglenes dolog és lesz ennek még böjtje?

Igen, ez így is lett, szegény édesanyám ott is halt meg és elvesztettük mindenünket.

Kolozsváron nagyon szép helyen laktunk. Én minden egyetemi szabadidőmet ott töltöttem, annak

idején a kórbonctani intézetben önkéntesként reggel nyolctól délután négyig dolgoztam. Pályamunkákat csináltam.

Mikor diplomáztál?

'44-ben. Az egyetemet Pesten hallgattam, itt abszolváltam, de a diplomám kolozsvári. Akkor már gyorsított diplomázás volt, egymás után tettük le a vizsgákat, és a kolozsvári egyetem pincéjében – bombatámadás miatt – *Miskolczy Dezső* ideggyógyász professzor avatott orvosdoktorrá.

Jóval később ő lett a kandidátusi bizottságom elnöke is. Kifejezetten az arcidegre és a fültömirigyre specializáltam magamat és ebből van kandidaturám.

1946-ban nősültél, azóta itt laksz.

Itt voltam először segédorvos, a Postás Kórházban, ez a volt Sieszta szanatórium, melyet megvett a posta betegbiztosító 1942-ben. Itt volt a Kékgyólyó utcában. Ott van egy kápolna is, az Irgalmas Jézuskápolna, melyet most újra helyreállítottak. Itt keresztelték még mind a két fiunkat '47-ben és '49-ben.

Templomba hova jártatok, a Krisztinavárosba, a felső Krisztinába, vagy a Táltos utcai templomba?

A Krisztinába jártunk, de esküvőnk a Kollégium kápolnájában történt. Akkor még össze volt nyitva a kollégiummal, most újra összenyitották. Az összekötő ajtó be volt falazva. A bérház negyedik emeletén lakott Kerekes Károly a későbbi zirci apát.

A háború után gyakran jártunk a helyőrségi kápolnába is, ez egy romkápolna volt.

A Krisztinában *Nagy Miklós*, *Kerényi Lajos*, *Liska Zoltán* atyákkal jó kapcsolatban voltunk, szertették őket.

Az ostromot hol élted meg?

Itt Budapesten, a Postás kórházban, a Kékgyólyó utcában, a fül-orr- gégeosztályon. Akkor ott kaptam lakást is. Az is előnyt jelentett, hogy közel volt a Márvány utcához, akkor már udvaroltam az itt lakó feleségemnek. Az ostrom alatt is, amikor lehetett meglátogattam őt. A háború alatt ezt a szobát, ahol most beszélgetünk találat érte, a fala kidőlt. A feleségemék ekkor egy magasföldszinti lakásban éltek, egy védettebb helyen. Édesapja itt fenn volt fényképezni. Szilánk találatot kapott, elvesztette az eszméletét, de aztán le tudott jutni a pincébe, ahol egy orvos bekötözte.

Katonának nem akartak elvinni?

Egy jó barátom mondta, hogy jöjjenek ebbe a Postás kórházba, mert a katonaság alól mentesítve lesznek. Ez a kórház honvédségi kategóriába esett. Így megúsztam a katonaságot.

Amíg lehetett, a háború alatt is kijártam a betegekhez, fogtam a kistáskát, mentem pincébe, pilács-

nál vizsgáltam kis csecsemőket. Mentem a bizonytalanba, nem is gondolva arra, nemcsak meghalni lehet, hanem a szememet, vagy lábamat elveszíteni.

'50-es években nagyjából békén hagyták az orvosokat?

Átkerültem a Rókusba. Idegsebész akartam lenni, de nősülésem után láttam, hogy valamilyen egzisztenciát kell teremtenem. Ekkor már otthon is rendeltem, nem csak kórházban folytattam a praxist. Másik meggondolásom pedig az volt: a beteg hozzám, az orvosához kötődjön, ne a kórházhoz. A Postás kórházban, mint alorvos, a Rókusban újra segédorvosként tevékenykedtem. Az itthoni praxissal együtt így el tudtam tartani az akkor már kétgyermekes családot, meg itt volt édesapám, apósom és a feleségem nagyapja is, mind nyugdíj nélkül. Nagyapáék, egy emelettel feljebb levő lakásba laktak. Nem volt ez olyan egyszerű helyzet.

Volt-e hátrányod abból, hogy egyházi iskolai múltad van?

Persze. Mindent, a kandidatúrát is többszörös energiával lehetett megcsinálnom. Így például 45 éves koromban ragaszkodtak az orosz vizsgálóhoz, én szerettem volna az angol nyelvet. Hét hónapig minden reggel 5-től 7-ig oroszul tanultam, ehhez lemezem is volt. A gyerekek mondták: gyere apu, fel tesszük a kedvenc lemezedet.

Mi volt '56-ban?

Október 23-án éppen ügyeletes voltam a Rókus kórházban, tehát teljesen a központban. Egyszer csak fél nyolc tájban szól a telefon, doktor úr jön a sebészeti műtőbe, hozzák a sérülteket a rádiótól. A fejlövött sérülteket hozták. Így tudtuk meg, hogy a rádiónál ostrom van. Döbbenetes és felejthetetlen élmény, mikor az egyik sebesült könyörgött: mentsetek meg, négy gyermekem van otthon! Egy kis 16 éves srác, akit másnap kötötünk szilánk sérüléssel, mikor be akartam írni a naplóba nevét, nem mondta meg, csak annyit: névtelen hős vagyok. Milyen okos volt, neve nem került be a naplóba.

'56-ban volt-e benned olyan aggodalom, mint Kolozsvár visszakapásakor

Egy barátom telefonált lelkendezve. Mondtam neki, egy nagyhatalom nem tűri el, hogy megficskássák. Döbbenetes volt, mikor az az orosz tankok végig vonultak előttünk, – akkor éppen kivonultak.

A kórházból láttuk, mikor Sztalin Jóskát kalapálták, szétverték. Szobrát csörlővel kihúzták a Rákóczi út és a Nagykörút kereszteződéséhez, s ott kalapáccsal, fűrővel, mindenféle szerszámmal szedték szét a szobrát. Pécsi Sándor vitte el „az áldott jobb kezét”.

Voltak időnként géppuskázások, ilyenkor leszálltak a szoborról, mikor ennek vége lett, mint a varjak szálltak vissza és tovább kopácsolták a szobrot.

Ha végigment az ember a Rákóczi úton, a be-tört ablakú kirakatokból semmi sem hiányzott. Egy halott feküdt az úton, mellette egy kalap, benne a bedobált forintok, érintetlenül, Ezt nem lehet elfelejteni. Ilyen egységes a magyar nép soha sem lesz!

Ezt a környéket a Márvány utca – Böszörményi utca tájékát érintette '56?

Különösebb esemény erre nem történt.

Ahogy körülnézek itt a szobában, látok egy mell-szobrot, díszmagyarban.

Ő az édesapám, dr. Székely István, és van egy másik is, édesapám nagybátyja, dr. Székely István, egyházjogász, egyetemi tanár, a Pázmány Péter egyetem rektora volt.

Mikor kezdted elhinni, hogy vége a kommunizmusnak?

A nagy hajón a léket biztosan a forradalom ütötte. De a végére nem gondoltam, úgy hittem lagymatagon tovább fog élni. Sokat voltam külföldön, '56-ban a forradalom előtt kinn voltam Bécsben, nemzetközi kongresszuson, 22 fül-orr-gégészt engedtek ki közös útlevelemmel és egy ávos felügyelettel. Bécsben szétoszlottunk és barátoknál nyertünk elhelyezést.

Nem szökött meg senki a csapatból?

Az utolsó délután az Opera kávéházban jöttünk össze, hogy megbeszéljük a hazaindulást. Izgultunk, de mindenki hazajött. '56-ban ez az ávos volt az első, aki meglógott.

Sokat hívtak külföldre, elég sok külföldi kapcsolat is volt, de sohasem gondoltam arra, hogy kinn maradjak. Idekötnék gyökereim, szüleim, magyar vagyok. '63-ban autóval, két gyerekkel turistaként kinn voltunk, s hazajöttem. '65-ben Göttingenben voltam tanulmányúton barátomnál, Miehle professzornál.

Utána négy évig nem engedtek ki, pedig volt meghívó levelem. A végén bementem a belügyeshez. Mondtam, én letettem a garast, '56-ban itthon maradtam, '63-ban családotul visszajöttem Ausztriából, Németországból, én magyar vagyok. Mondják meg, ha nem engednek ki, nem kérek útlevelet, önöket sem bosszantom, meg magamat sem izgatom. Ez a meghívó levél nekem szól, ezzel más nem mehet ki. Ha én nem mehetek ki, ez elveszett.

Aztán végre, nagy nehezen megkaptam a kiutazási engedélyt. Azt mondták, vannak bizonyos kategóriák, akiknek kiutazásával fenntartással kell élniük. Maga a Rókus kórházban van? – kérdezte.

Igen. – Nem akartam mondani neki, hogy mindazok akik kinn maradtak öten a kórházból, kommunista párttagok voltak. Én meg nem voltam.

Osztálytalálkozóitok vannak-e még?

A hatvanból még négyen élünk. *Komár Laci* Ózdon, kohómérnök, *Sárdi Lóránd* Debrecenben, híres ember, Kossuth díjas vegyészmérnök, *Godó Vidor* és én. Komár Lacival telefonon tartjuk a kapcsolatot.

A szentimrés kollégisták – a „Vén tevék” – közül már csak ketten élünk. *Graff Vilmos* Amerikában, mérnök, vele telefonon és e-mailon tartom a kapcsolatot.

A ciszterci gimnáziumok újraindulásánál mozgóldtál-e egy kicsit?

Hát persze. Megalakult a Ciszterci Diákszövetség, ennek 6. számú alapító tagja vagyok. Összetartottunk, az öt volt ciszterci gimnáziumok diákjai. Aztán osztályokra szakadtunk, egri, budai, bajai,

pécsi, fehérvári osztályok alakultak. Én a közös egyesület híve voltam, egységben az erő, hisz úgy is „fogyó anyag” vagyunk.

Nagyon gazdag, szép életet éltél.

A Jóisten nagyon kegyes volt hozzám, tartalmas, szép életem volt, nehéz helyzetekből kihúzott. Kérdés az, hogy milyen a vég?

Nyilván nehéz. A pályát végig kell futni.

Ezt nehéz elképzelni. Hívő ember vagyok, hitemet Berzsenyi fogalmazta meg legszebben:

Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér,

Csak titkon érző lelke ohajtva sejt:

Léted világít, mint az égő

Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

Egy ciszterci öregdiákkal beszélgettünk. Székely Tamás kandidátus, fül-orr-gége orvos, aki a 97. évét tapossa, és a memóriája, szíve fiatal, magyar és katolikus.

Demeter László: Veni sancte...

Még ragyogott a napfény a szűk egri utcákon,
Szőlőszagú szellő áradt a dombokon,
De tudta már mindenki, hogy vége a nyárnak,
Hisz' a diákok már iskolába járnak;
Sötét bocskaiban, fehér apacs-ingben,
Kihajtott gallérral, elegánsan, fitten.
A Primusz-udvaron sok nebuló nyüzsgött,
A zászlón s az arcokon büszkeség tündöklött.
Aztán megindultunk rendezett sorokban,
Ki-ki a helyére áldott templomunkban.
Felhangzott az ének, a szép Veni sancte,
S rászállt a Szentlélek a diákszívekre...
Még ott tombolt bennünk a nyár sok-sok kalandja
Barnárasült bőrünk plezurja, kékfoltja,
De a szemünkben már csillogott a remény;
Az új iskolaév nem is lesz oly kemény...

Az az orgonaszó ma is zeng lelkemben,
A tömjénfüst illatát bizony most is érzem.
Vén szemem könnyezik most is, ha emlékszem
S tanárim arcát újra felidézem.
Mind kedves volt nekem, ámde mégis talán
A legkedvesebb köztük Ágoston Julián.
Nem halhattak meg ők, hisz itt élnek bennünk,
Emléküket őrzi örökre a szívünk.
Mai gimnazisták, ciszterek énekét
Énekeljük együtt a szent Veni sanctét;
Életutam végén, nyolcvanötévesen
Gondolatban én is velük énekelem.
Boldog hála tölt el: – Köszönöm Istenem,
Hogy a Cisztereknél kisdíák lehettem...

Szomolya, 2017. szeptember

Egy muzsikus-mérnök emlékeiből

Komár László 1939-ben érettségizett diák-társunk életéről hangulatos beszámolót – szavaival élve kis „szösszeneteket” – olvashattunk 2016. karácsonyi számunkban.

Akkoriban hozzáfűzte, ha még valami eszébe jut, majd azt is elmeséli. A tél végén egy otthoni balesete után hosszú időre kórházba került, aztán a nyár elején már otthonában hívhattuk telefonon és el tudta mondani az ígért kis „szösszeneteket”.

A soproni egyetemi éveim hosszúra nyúltak, a háború, meg azt követő nincstelenség miatt halasztódtak a szemeszterek. Végül 1948-tól újra beiratkoztam és folytattam tanulmányaimat a kohómérnöki karon. Egy ideig még zenészként is dolgoztam – este nyolckor már a zongoránál ültem és csak éjfél után háromra értem haza. A város szélén laktunk. '49-től a mindennapos játszást már nem vállalhattam az egyetemi feladatok miatt. Kaptam ösztöndíjat és kedvezményes ebédet a főiskolai menzán, de valamilyen pénzkereső foglalkozást is kellett találnom. Ekkor már nő voltam.

Egyik kereseti forrásomhoz az egyetem jegyzetkiadási osztályán jutottam. A hallgatóknak ebben az időben csak kevés tárgyhoz volt tankönyvük, főleg csak a sokszorosított jegyzeteket használhatták. Ezekhez készítettem műszaki rajzokat és az erdész-hallgatók jegyzeteihez rajzokat, – ekkor együtt dolgoztam *Csapody Verával* is. (Jávorka-Csapody könyvekből bizonyára sokan ismerik nevét).

A hétvégekre vállaltam zenész munkát is, szombat-vasárnap valamelyik zenekarral vidékre mentünk, – több zenekarban is muzsikáltam, mindenütt szívesen fogadtak.

Ezekből az időkből valók az alábbi történetek.

* * *

A zenekarral sokszor mentünk a Soprontól nem messze fekvő Kópházára. Esküvőkre, táncmulatságokra hívtak bennünket. Egy alkalommal lakodalomban muzsikáltunk, a hangulat már magasra csapott, az egyik teljesen „elázott” vendéget ki is ve-

zették. Egy idő után azonban újra megjelent teljes „elvtársi”, amolyan munkásőr külsejű öltözetben, nyakában egy géppisztollyal. A zenekarhoz ment, melynek első sorában ültem, és fegyverét rám irányítva parancsolta, hogy játszunk el egy orosz tangót. Ugyanakkor a vőlegény pedig ez időben divatos foxtrott követelt. Szerencsére a primásunk jó diplomata volt: gyors foxtrott ütemében játszottuk el az orosz tangót. Így én is megmenekültem.

A lagzi végén az elvtárssal még pertut is ittunk.

* * *

Egy másik lakodalmi történet: Éjfél felé egyik úriember odajött a zenekarhoz a következőket mondva: „Felfogadnám magukat éjjeli zenére. Jönnek?” – Természetesen vállaltuk. Elvonultuk a sötétben hangszereinkkel, én a harmonikámmal, majd szép halkán elkezdtük a megrendelt dalt játszani. Abban a pillanatban kipattant a ház ajtaja. „Az anyátokat! ...” – kiabáltak ránk és nekünk támadtak. Menekültünk az ismeretlen sötét utakon, futottam én is vállamon a nehéz harmonikával.

Később kiderült, hogy a menyasszony kikoszorózott udvarlója volt a „Kis éji zene” megrendelője.

* * *

1949 tavaszán történt, már újból kohómérnök-hallgató voltam. A színház erkélyén egy nagy pártküldöttséggel az élén Kossa István miniszter elvtárs tartott szónoklatot. Az egyetemistákat is kivezényelték a Városi Színház elé. Arra már nem emlékszem, milyen alkalomból látogatta meg Sopront ez a „magas vendég”. A maga sajátos stílusában szidta reakciós ellenséget. Egy mondatára mindenki felkapta fejét: „... *kitapossuk a belit, ha kell a végbelit!*”

Elképedtünk az akkoriban is szokatlan útszéli stílus hallatán.

* * *

Hogyan nyertem egy malacot 1949 Szilveszterén?

Kőhidára – ma Sopron egyik városrésze – hívtak meg szilveszteri mulatságra, melyet a fegyőrök tartottak a sopronkőhidai fegyházban. Zongorázni hívtak, de biztonság, meg a változatosság kedvéért a harmonikámat is elcipeltem. Nagy hideg volt ezen az éjszakán, lehetett mínusz 15–17 Celsius is. Teherautóval vittek, a városközponttól mintegy 5 kilométerre. A zongoránál játszottam, a harmonikámat – úgy emlékszem – elő sem vettem. Éjfél tájt vidám hangulatban jött el a szupé ideje. Tombola is volt ekkor, melyre én is vettem egy jegyet. A fődíj egy 8–10 kilós malac volt. Az első számot kihúzták, de jelentkező nem volt. Közkívánatra új számot húztak, de most sem volt nyertes. Harmadszorra az

én számomat húzták ki. Nyertem egy élő malacot. A multság végén a malaccal, meg a harmonikával mehettem haza a teherautón. A sofőr az Ikva hídnál kirakott, ahonnan a lakásunk még vagy 2 km-nyire volt. Gyalog mentem haza a nagy hidegben, honom alatt a malac, másik kezemben a harmonika. A malac nem akart elszökni, hanem nyilván a nagy hideg következtében reszketve hozzám tapadt. Így kellett megennem a hosszú utat hazáig. Megérkezve a szegényes alagsori szoba-konyhás lakásunkhoz, ahol feleségemmel és három gyermekkel élünk, leraktam a malacot. Az meg meleget érezve visongó rőfögéssel szaladgált a lakáshoz vezető hosszú folyosón. Mikor az ajtónkhoz érkeztem bekopogtam. A feleségem kis idő múlva kiszólt: *Mi az, Laci, annyira berúgtál, hogy már rőfögsz?* Az ajtót kinyitva, a malac beszaladt a meleg konyhába, a gyerekek is felkeltek. Micsoda visongás volt...

Epilógus. – Mi legyen a malaccal? Levágni nem akartuk, nem is értettünk ehhez a mesterséghez. Így hát gyorsan el kellett adnunk. A szomszédunk vette meg olcsó pénzért. A feleségemnek vettem árából egy kombinét.

* * *

Végül egy régebbi történet még ifjú első éves soproni egyetemista, „burek” koromból

(A soproni első éves gólyákat „balek” -nek hívták, ehelyett mi sokszor „burek”-et mondtunk.)

Szóval burek koromban megismerkedtem egy szép szőke lánnyal. Gyakran elsétálgattam munkahelyének az ablaka előtt. Egy ügyvédnél dolgozott, asztala az

ablakfronton állt. Ingrid Bergmannhoz hasonlított, olyan szép volt. Észrevette, hogy én, a romantikus lélek, mennyire rajongok érte. Persze ez plátói szerelem volt, szavakban sohse kimondva. Neki akkor már egy idősebb egyetemista vőlegénye volt.

A Lőverekben laktak. Tudta, hogy én zongorázom s egyik alkalommal meghívott a kisebbik házukba, ahol egy pianó is volt. Nagy áhítattal játszottam neki a slágereket. Emlékszem az utolsóra, akkor roppant népszerű Horváth Jenő divatos slágerére:

Minden éjszakán azért imádkozom,
Hogy te visszatérj egy őszi alkonyon.
Hadd legyen nekem
még egy boldog ünnepem...

Csak kézfogással búcsúztunk. Laci, – mondta – ha ezt a dalt játszza, jussak mindig eszébe!

Ez időben kezdődött harminc éves zenei pályafutásom: tíz év Sopronban, húsz év itt Ózdon. Elképzelhető, hányszor játszottam ezt a dalt, – néha még ma is.

Később, ha Sopronban jártam, már a családommal is, mindig érdeklődtem felőle. Hosszú évek után az egyik ismerősünk mesélt róla. Elmondta, hogy miután megözvegyült, újból visszajött Sopronba és „olyan kövér, még a vaját is zsírral eszi” – ezekkel a szavakkal! ...

Azt mondják, ahol az ember boldog volt, oda még egyszer nem menjen vissza...

hírek...hírek...hírek...

- **LEMONDOTT SIXTUS FŐAPÁTÚR** – *Mauro Giuseppe Lepori* ciszterci generális apát elfogadva *Dékány Árpád Sixtus* apát lemondását, kinevezte *Bérczi László Bernátot* a Zirci Ciszterci Apátság kormányzó perjelévé. Dékány Á. Sixtust a zirci konvent és a kongregáció küldöttei 2011. január 8-án választották meg, és iktatták be hivatalába. 2017. június 14-től Bérczi László Bernát az apátság kormányzó perjele, akinek *Marton Bernát* ciszterci atya, a dallasi apátság tagja, mint alperjel nyújt segítséget.

* * *

Sixtus atya 2017. augusztus 14-étől a Zirc közeli Olaszfalu plébánosaként szolgál.

* * *

Augusztus 20-a alkalmából a Pesti Vigadóban Dékány Árpád Sixtus, a Zirci Ciszterci Apátság kiérdemesült főapátja, aki a Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat kitüntetését vehette át Balog Zoltántól, az emberi erőforrások miniszterétől 2017. augusztus 18-án.

* * *

A Fejér Megyei Hírlap augusztus 22-i számában hosszabb interjú olvasható Sixtus atyával. Ebből közlünk részleteket.

A befektetésekben nem is volt hiány hatéves apáti munkája során – komoly kormányzati támogatásban részesült a ciszterci rend.

Hálás szívvel gondolok a magyar kormányra, amely pártfogásával segítette a zirci apátsági rendház és templom felújítását, a székesfehérvári ciszterci templom és gimnázium eddigi megújítását. További köszönet

és hála jár azért, hogy gimnáziumunkat és templomunkat újabb, 2,7 milliárd forintos támogatásból bővíthetjük. Utóbbi munkálatokban én már nem tudok operatív módon tevékenykedni, de imádságomban kérem az Úr közbenjárását.

Az orvos a testet, a pap a lelket gondozza, de tőlük csak ritkán kérdezik: hogy van?

Akkor, amikor az ember az élről kerül vissza a csatasorba, új helyzetet teremt. De egy tábornok akkor hiányos, akkor van becsülete, ha nemcsak az élen képes teljesíteni, hanem a bakák között is! Új helyzet van, új módszerre, új hozzáállásra, új szemléletmódra van szükség, hiszen egy piciny falusi közösség egész másféleképp működik, mint egy Fehérvár belvárosi. Annak is van varázsa, amikor a megábról a minibe kerül az ember, de a zászlót itt is nekem kell vinnem. Tehát jól vagyok! Jól vagyok, mert eddigi életem során, amikor úgy éreztem, hogy elveszítetek valamit, amit mások kudarcként észleltek, mindig adódott egy új és értékesebb lehetőség. Az Úristen tenyerén hordoz bennünket! Hiszem, hogy nem csak egyszerűen Olaszfaluba tett engem, aztán sorsomra hagy, tudom, hogy rajtam tartja a szemét!

Remélhetőleg azt is megengedi, hogy legyen még alkalom arra, hogy bakapapként is szolgálja a fehérvári közösséget!

Vasárnap tartottam az utolsó olyan misét Fehérváron, ahol hivatalból közöm volt a templomhoz. A szívnemnek egy része ott maradt a templomban, a fehérváriak között, de az adminisztrátor perjel úr kifejezett kérésének is eleget téve nem fogok rendszeres szolgálatot adni a továbbiakban. Egy-két esküvő még lesz, vagy ha ki szeretnének kapcsolódni, bizonyára elsétálok Székesfehérvárra.

A fehérvári közösségnek, a ciszterci gimnázium tanulóinak, pedagógusainak mit üzen?

A Szentlélek üzenetét ismétlem meg. Amikor húsz évvel ezelőtt pappá szenteltek, az egyik szentelési jelmondatom ez volt: „Az Istent szeretőknek minden a javára válik!” – ez nem csak vigasztaló bizonyos próbatételekkor, hanem bátorító a mindennapokban!

- **BÉRCZI LÁSZLÓ BERNÁT** Pécsen született 1979-ben. Középiszkolai tanulmányait a Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumában végezte, ezután a PTE-PMMFK-n műszaki informatikából szerzett oklevelet. 2001-ben lépett a Zirci Ciszterci Apátságba. A noviciátus után teológiai tanulmányait a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán végezte, mellyel párhuzamosan informatika tanári diplomát szerzett.

Ünnepélyes örökfogadalmat 2007-ben tett, 2008-ban szentelték pappá. 2009 és 2012 között a Zirci Apátságban szolgált, mint az idősek otthonának igazgatója, segédmagiszter, pályázati felelős, végül, mint alperjel és oktatási főigazgató. 2012-től a pécsi Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának hittan és informatika szakos tanára, lelkipásztora. (*Magyar Kurir*)

* * *

Bernát atya nyilatkozatát olvashatjuk a kinevezése után a Veszprémi Napló online (veol.hu/hirek) kiadásában:

– Minden, a rendbe belépő szerzetes számára alapkövetelmény – ha van rá képessége, vagy elhivatottsága – hogy tanítson a gimnáziumainkban. Az ideális, ha két szakot tud vinni, alapvető a hittan, a másik egy világi szak. Az esetemben ez az informatika volt. Miután minden tanulmányomat befejeztem, 2008 óta láttam el rendi feladatokat, melyek sokrétűek voltak. A zirci apátság informatikusa voltam, jó ideig pályázati ügyekért feleltem, ezek egyike volt a középkori apátság romjainak feltárása, helyreállítása. Lékai Jusztin atya halála után én vittem tovább az apátság homlokzatát, előkertjét megújító, a Ciszterci Látogatóközpont alapítását megvalósító projektet. Ezzel párhuzamosan két évig igazgatója voltam a Szent Bernát Idősek Otthonának. 2011-től a Ciszterci Iskolai Főhatóság oktatási igazgatójaként négy közép- és egy általános iskola oktatási ügyeit fogtam össze. 2012-ben kerültem vissza szülővárosomba, egykori középiskolámban tanítottam hittant, informatikát és végeztem a lelkipásztori feladatokat, sokan megkerestek lelki tanácsért is, vagy csak egyszerűen egy beszélgetés kedvéért, mondta Bernát atya.

A Zirc Apátság legfőbb előjárója az apát – megelőzve a perjelt – akit hat évre választanak. Dékány Sixtus apát megbízatása a hat év elteltével 2017 év elején lejárt, majd rövid átmeneti idő után Mauro Giuseppe Lepori, a Ciszterci Rend generálisapátja elfogadta Sixtus atya lemondását, meghallgatva az egész közösséget, engem nevezett ki kormányzóperjelnek, mely egy évre szól. Ugyanazok a feladataim, jogköröm, felelősségem, mint az apátnak, a külső jegyek, és a cím más, valamint a megbízás nem hat, hanem egy évre szól. Ennek letelte után a generális apát újra meghallgatja a szerzetesi közösségünket, s vagy meghosszabbítja ezt a folyamatot, vagy kiírja az apátválasztást, mondta a kormányzóperjel.

Az egyházi világot, a renddel kapcsolatban lévő intézményeket, közösségeket, a bakonyi kisvárosban élő vallásos és nem hívő embereket egyaránt foglalkoztatja a kérdés, a változások hogy érintik őket. Erről a következőképpen nyilatkozott Bérczi Bernát atya:

– A vezetőváltás semmilyen téren nem jelent változást az elkötelezettségeinkben, a belső ügyek nem érintik az apátság eddigi feladat- és szerepvállalásának módosulását. Ugyanúgy elkötelezettek vagyunk az iskolák, a lelkipásztori és plébániai szolgálat mellett, az eddigiekhez hasonlóan szeretettel fogadjuk és hívjuk a turistákat, hogy részesedjenek abban a történelmi és kulturális gazdagságban, ami több mint nyolcszáz éve jelen van Zircen. Elkötelezettek vagyunk a várossal való eddigi jó kapcsolattartásban is. Jelenleg az apátság új vezetése egy állapotfelmérő helyzetben van, melyben áttekintjük, melyek azok a pontok, feladatok, kötelezettségvállalások, amik jól működnek és melyek azok, amiket fejleszteni kell. Annyi bizonyos, eddigi feladatainkat továbbra is felvállaljuk és elvégezzük, illetve a jövőben is nyitottak vagyunk az építő együttműködésre.

• A ZIRCI APÁTSÁGHOZ TARTOZÓ CISZTERCIEK:

(<http://zirciapatsag.hu/apatsag/szerzetesek/koezoesseg-tagjai>)

Bán Zoltán Elizeus dr. (1931)	Imrefi László Mór (1979)
Bérczi László Bernát (1979) kormányzóperjel	Katona Ferenc Farkas (1929)
Brückner Ákos Előd (1933)	Kéri Benedek Atanáz dr. (1975)
Czike Imre János dr. (1933)	Kiss Gábor Péter (1975)
Csécs Zoltán Dániel (1974)	Primász Gábor Róbert (1967)
Dékány Árpád Sixtus (1969) volt zirci apát	Szkaliczki Csaba Örs (1972)
Égi Ferenc Konrád (1935)	Tölgyesi Csaba Alberik (1968)
Grónai Gábor Damján (1983)	Urr Zsolt Ipoly (1968)
Huszár Géza Lőrinc (1967)	Újfalussy Gusztáv Ottó (1924)

A szerzetesek között szerepel *Urr Zsolt Ipoly*, aki a budai ciszterci Szent Imre templom plébánosa volt és 2017. augusztus 1-jével távozott a Rendből. Egyházmegyés papként szolgál.

* * *

A szerzetesek között nem szerepel...

Nagy Lénárd Sándor Richárd, akit Márfi Gyula veszprémi érsek 2017. szeptember 1-jei hatállyal a devecseri és a kolontári plébánia kormányzójává nevezett ki Bérczi László Bernát OCist kormányzóperjel hozzájárulása alapján;

Molnár Attila Brúnó ragályi plébános, aki engedélyt kapott Ternyák Csaba érsektől, hogy 2017. augusztus 1-jei hatállyal belépjen a Zirci Ciszterci Apátság szerzetesi közösségébe.

(*Magyar Kurir*)

• KÖNYVISMERTETŐ

Cúthné Gyóni Eszter „Nem harcolunk, de nem is búcsúzunk...” – *A ciszterci rend Zirci Apátságának története a második világháború végétől Endrédy Vendel apát haláláig* című könyve a ciszterci rend történetének a második világháború utáni nehéz évtizedeit öleli fel a ragyogóan induló újjáépítéstől a majdnem teljes megsemmisülésig.

A könyv első részében a remekül összeállított bevezető fejezetek – A ciszterci rend; Endrédy Vendel zirci apátsága a kezdeti évektől a II. világháború végéig – után meglehetősen vázlatos képet nyerhetünk 1945–48 évi időről, elsősorban számokban érzékeltetve ennek a „tanító rendi” időszaknak csodálatos eredményeit.

1950–1989 között nem működhetett Magyarországon a ciszterci rend. Szétszórásuk után az egyházmegyékbe vagy a civil életbe visszahúzódó tagjainak sorsa, leginkább rejtett működése jelentheti a „rend történetét”, melyet a szerző túlnyomó részben az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában és a Budapest Főváros Levéltárában őrzött operatív és személyi dossziék, vizsgálati és peranyagai található források alapján dolgoz fel, ismertette a koncepciós perek hosszú sorát. Ezekből az iratokból a valóságról azonban nem sok minden derülhet ki. Még élő barátai, hívei, rendtársaik mondhatnák el róluk hiteles emlékeiket.

Ez a kényszerű egyoldalúság nem tükrözi a minden esetben a meghurcolt atyák valódi arcát és a rend történetét már csak a leírtakból ismerő nemzedékek számára sok esetben nem nyújt róluk valós képet.

Mint a könyvet bemutató *Wirthné Diera Bernadett* történész megjegyezte, a könyv szerzője szakmailag kimagasló művet alkotott, emellett pedig mély empátiával ábrázolta a ciszterci szerzetesek életét az üldözések idején. Ehhez a megállapításhoz csatlakozhatunk – a magunk részéről a szerzői „objektivitást” „szubjektív” tapasztalatainkkal kiegészítve –, megköszönve és méltányolva a szerző alapos kutató munkáját, melyvel sok eddig nem ismert forrást hozott napvilágra.

Kiadó: Zirci Ciszterci Apátság, Budapest, 2017. 352 o. – Ármegjelölés nélkül

Ciszterci tanúságtétel a kommunista diktatúrában – A kiadvány főszerkesztője Túróczyné Pesthy Ágnes, szerkesztői: Dékány Csaba, dr. kemény Gáborné, dr. Párdányi Miklós.

A kommunista időszak több mint egy emberöltőnyi időszakának számtalan élő és ma már holt tanúja mondja el történetét, „szubjektív” véleményét.

Külön fejezetben „vallanak” a ’48-tól már működő üldöztetés, az ’50-es évek szétszórásának a hiteles tanúi.

A kötet nagy részében az ’56-os „sajnálatos események” résztvevőinek, elszenvetőinek, áldozatainak írásai szerepelnek. E fejezetekben olvashatjuk e korszak üldöztetését megszenvedett egri ciszterci diáktársaink: *Nyerges Andor, Csank István, Lénárt Andor, Renn Oszkár, Miskey Kálmán, Tóth Ferenc* emlékezéseit, beszámolóit.

Köszönjük kötet szerkesztőinek, hogy fáradtságos gyűjtő-szerkesztő munkával jól érzékelhetővé tették a „ciszterci tanúságtételt” hazánknak ebben a sötét korszakában.

Kiadó: Ciszterci Diák és Cserkész Alapítvány, Budapest, 2017. 430 o. – Ármegjelölés nélkül

* * *

• **A CISZTERCI REND FEJLESZTÉSI TERVEINEK** megvalósítását kormány három év alatt csaknem ötmilliárd forinttal támogatja. A kormányhatározat szerint a kabinet üdvözli a ciszterci rend rendi alapokmánya kihirdetésének 2019-ben ünneplendő 900. évfordulóját és támogatja az évfordulóhoz kapcsolódó fejlesztési terveinek megvalósítását.

Magyar Közlöny 2017. évi 101. számában olvasható a Kormány 1393/2017. (VI. 27.) Korm. határozata:

	millió Ft
– A székesfehérvári Ciszterci Szent István Gimnáziumának bővítése	2600,0
– A budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium bővítése	812,8
– Zirci Ciszterci Apátság Familiáre Társadalomszervező Központ családok központjának létrehozása Siófokon	609,6
– Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor (Kismaros) felújítása és gyümölcs manufaktúra létrehozása	221,4
– A budai ciszterci Szent Imre plébániatemplom felújítása	180,0
– A székesfehérvári Nepomuki Szent János ciszterci Plébániatemplom felújítása	169,5
– Zirci Ciszterci Apátság pécsi Miasszonyunk Zárdatemplom felújítása	253,3
Összesen:	4846,6

Iskolánkban is folyik, illetve kezdődik több felújítási, korszerűsítési munka, különféle pályázatokon nyert forrásból – értesültünk *Varga B. János* igazgató úrtól. Ezek a „projektek”: az 1962–63. években készült Csiky Sándor utcai épület, ill. az „orgonást” határoló városfal felújítása és a volt rendházból alakított Szent Erzsébet kollégium korszerűsítése.

Mindezekről részletesebben a beszámolunk a karácsonyi számunkban.

* * *

• **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** *Pázmándy István* (é. 1947) Weisenheim am Berg (Németország) – 200 euró; „*Dr. Juhász Tibor emlékére*” – 100 kanadai dollár – (*Dr. H. S. Canada.*)

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója, *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

- **A 2016. ÉVI PÉNZÜGYI HELYZETÜNKRŐL** – közöljük *Vékonyné Hevesi Mária* az iskola gazdasági vezetőjének beszámolóját. Munkájáért ezúton is köszönetet mondunk.

		Nyitó állomány 2016. 01. 01-jén	606 500 Ft
<i>Bevételek</i>		<i>Kiadások:</i>	
– Tagdíj	164 600 Ft	– Fekete/Fehér újság nyomdaktg.	255 255 Ft
– Adomány	333 096 Ft	– Postaköltség	162 745 Ft
– Banki kamat	<u>255 Ft</u>	– Bankköltség	67 533 Ft
Összesen	497 951 Ft	– Gárdonyi G.C.G. támogatása	60 000 Ft
		– Adomány (Toronyóra)	150 000 Ft
		– Egyéb kiadás	<u>17 005 Ft</u>
		Összesen	712 538 Ft
		Záró állomány 2016. 12. 31-én	391 913 Ft

Elbúcsúztunk Veres Árpádtól, diákszövetségünk elnökétől

2017. június 5-én elhunyt Veres Árpád pápai prelátus, Diákszövetségünk elnöke. Veres Árpád 1926. november 18-án született Besenyőtelken. 1937-től a Szent Bernát Gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, minden évben jeles eredménnyel. 1944 őszén elkezdte a nyolcadik osztályt, de a háborús események miatt folytatni nem tudta. Szülőfalujából menekülve 1945 tavaszán végül is orosz fogságba került, ahonnan 1948. december végén érkezett haza. Mint magántanuló az államosított iskolában érettségizett 1949-ben. Már a fogságban eldöntötte, hogy pap lesz, így érettségi után egri szemináriumba lépve végezte el teológiai főiskolát. 1954-ben Czapik Gyula érsek szentelte fel, majd Jászszentandrásán később Nyírbátorban volt káplán. 1958-tól a szemináriumnak segédgondnoka, majd gondnoka volt 18 éven keresztül. Ezu-

tán rektor helyettes lett. A gondnokság teljesen gazdasági megbízás volt, rektor helyettesnek már nevelési, irányítási, számonkérési feladatai is voltak. Ezzel párhuzamosan 1976-tól 1988-ig a Szent Bernát templomnak volt a templomigazgatója. 1988-tól megkapta a Fájdalmas Anya (Servita) plébánia vezetését. 1990-től innen nevezték ki a bécsi Pázmáneum igazgatójává, ahol 12 évet töltött. 2002-ben átadta a már ismét Esztergom irányítása alá került intézménynek a vezetését és nyugdíjba vonult. Egerbe visszakérülve ismét a Szent Bernát templom templom-igazgatója lett, melyet 2011-ig látott el, emellett a korházi betegek lelelkigondozását is végezte.

Árpád atya szorosan kötődött az iskolánkhöz is, 2011-ben búcsúztatásakor a gimnázium igazgatója köszönte meg a tantestületéért, diákjaiért végzett munkáját, megköszönte a reggeli osztálymiséket, a tantestületnek nyújtott hasznos útvalóit, megköszönte szelíd mosolyát és töretlen akaratát Isten szolgálatában.

Veres Árpád diáktársunk 2009 szeptemberétől volt a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának az elnöke. Megköszönve szerető együttműködését, búcsúzzunk el tőle. Requiescat in pace!

HALOTTAINK

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Dr. Veres Árpád (é. 1945 – ’49) – Eger
v. Mátray Dezső (é. 1948) – Budapest
Dr. Schultheisz Zoltán (é. 1950) – Veszprém

Dr. Békési (Benya) Sándor (é. 1940) – Budapest,
Vargha Pál (é. 1951) – Gyöngyös

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A*
tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
 Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
 Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
 Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

- **Fájdalmas Anyáról nevezett (Hatvani)** temetőben nyugszik *Kovács Mihály*, a Szent Bernát templom főoltárán elhelyezett Mária kép és az 1861-ben felszentelt iskolázászló (kép a címlapon) festője. Bartha István diáktársunk hívta fel figyelmünket és elküldte a síremlék fényképét.

Az Eger újság 1930. jan. 3-i számában olvashatjuk:

„A főváros tanácsa még tavasszal elhatározta, hogy kiüríteti a Kerepesi temető 49. parcelláját. A temetőnek ebben a részében nyugodtak a heves megyei származású *Kovács Mihály* festőművész hamvai.

A Mansz egri csoportjának megmozdulására és *Erlach Sándor dr.* ügyvéd beadványára a vármegye és város közössége együttesen elhatározták, hogy hazahozatják a neves művész porait.

Kovács Mihály hamvai szerdán érkeztek meg Egerbe, azzal az emlékművel együtt, amelyet özvegye – [Petra de

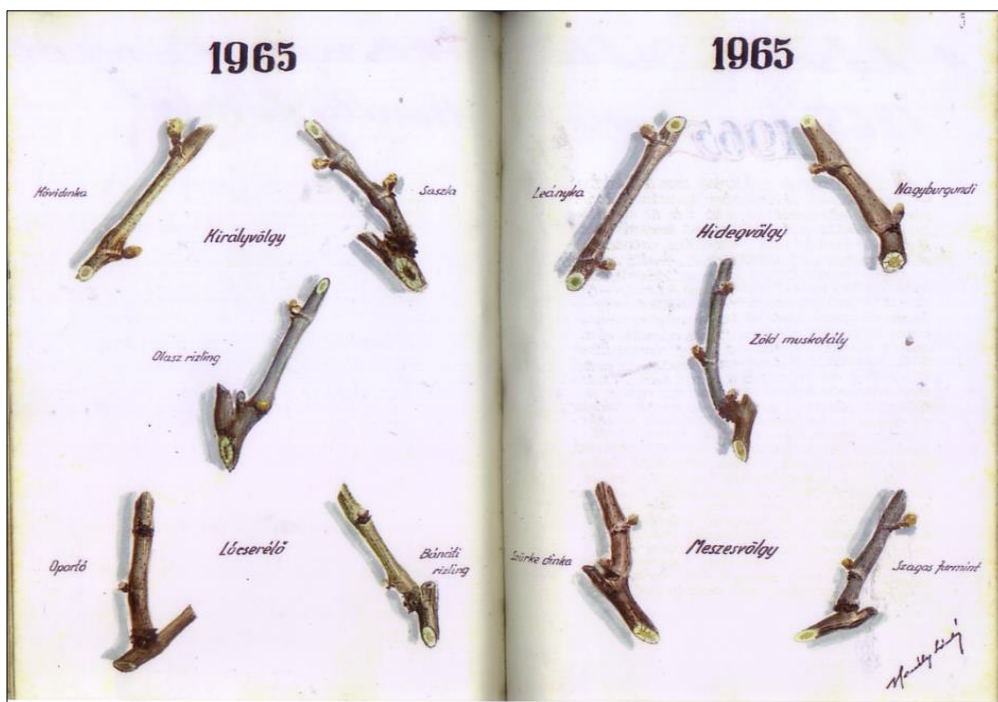
Castro] állított sírja fölé Budapesten. Koporsóját tagnap, csütörtökön délután három órakor helyezték el a hatvani temetőben, a város által ajándékozott dízsírhelyre..”

(A képeket *Bartha Máté*, a *Gárdonyiban* 2016-ban éretts készíttette.)
* * *

- **Szentmiklósi Hanély László** (1904–1970) szobrászművészről, a Zircen őrzött dr. Várkonyi Fidél

ciszterci atya mell-szobrának készítőjéről 2017. húsvéti számunkban írtunk. *Németh János* kőszegi festőművész tanár úrtól kaptunk képeket és egyéb

dokumentumokat Hanélynak e városban végzett munkásságáról. A kőszegi Jurisics Miklós Vármúzeumban látható *Szőlő Jövések* Könyvében 1740 óta minden évben megörökítik kőszegi szőlővidéken Szent György napján levágott friss szőlővesszők képét – 1965-ben Hanély

készítette ezeket a rajzokat. *Németh János* tanár úr szíves közreműködésének köszönhetően bemutathatjuk Hanélynak e rajzait.

Ha akad az öregdiákok közt egri „szőlősgazda”, számukra bizonyára érdekes lehet ez a kép.

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

Fénykép: Legeza L.–Szacsvey P.

BÉLHÁROMKÚT (Bélapátfalva) ciszterci apátsága alapításának 785. évfordulóját ünnepeltük

A TARTALOMBÓL

Demeter László: Kaszárnya-karácsony anno 1954.

Havas-Horváth István: A Szent Bernát templom kórusa

Elmulasztott interjú Csathó Zoltánnal

Konczné Klári: Sixtus atyára emlékezve

HALOTTAINK

Épül-szépül iskolánk – Látogatóban Varga B. János ig. úrnál

10 éve hunyt el Mozsgai Tádé atya

Bélháromkút (Bélapátfalva)

Diákszínjátás iskolánkban a XX. század első felében – III.

Kettesben a Fehér/Fekete szerkesztőjével

hírek...hírek...hírek...

BÉLHÁROMKÚT (BÉLAPÁTFALVA)

1142 és 1270 között 18 apátságot népesítettek be a ciszterciék Magyarországon. A legjelentősebbeket királyok alapították, öt főúri alapítás volt és három egyházi méltóság kezdeményezése.

A Boldogságos Szűz tiszteletére szentelt ciszterci apátságot az 1232. május 16-án keltezett alapítólevél tanúsága szerint II. Kilit egri püspök alapította. Bélháromkútnak nevezett apátságot alighanem családi monostornak szánta. Anyaapátsága a III. Béla király által 1184-ben alapított pilisi ciszterci monostor volt.

Az alapító gazdag birtokadományokat juttatott a bélháromkúti kolostornak, amelynek építését 1241-ben megszakította a tatárjárás, a monostor mellett is folytak harcok. A tatárjárás után másik építőműhely folytatta az építkezést, ami az egyes építészeti elemek különbözőségén is kitűnik. 1246-ban a monostor készen állhatott és szerzetesek éltek benne. 1495-ben az apátság csere útján Bakócz Tamás, egri püspök kezelésébe került, amely időszaktól fogva az egri püspökség alá tartozott, és a szerze-

tesek továbbra is itt élhettek. A középkor végén a kolostor, több más ciszterci apátsághoz hasonlóan kezdett elnéptelenedni. 1503-ban a perjellel együtt csak három szerzetes élt a falak között, 1530-as évekre már teljesen elnéptelenedett.

A kolostor 1678-ban az egri káptalan kezébe került vissza, egy 1696-ban kelt leírás a templomnak már csak álló falairól beszélt, sőt egy 1720-ból való okirat is templomromokat említ.

A templom helyreállításának kezdeményezése egy bizonyos Baranyi István remetének a nevéhez fűződik. Az építési munkálatok 1732-ben kezdődtek el, és 1745-ben szentelte fel gróf Endrődy Gábor egri püspök a három szakaszban újjáépített templomot.

1934-ben Lux Kálmán vezetésével kezdődött meg a műemléki helyreállítási munkálat, amely a háború miatt legközelebb már csak 1953–1954-ben folytatódhatott. A templom külső helyreállítását dr. Rados Jenő professzor tervei alapján végezték 1964-ben. Valter Ilona régész vezetésével tárták föl a kolostor alapfalait 1964. és 1966. között, melyek egy 21×17 méteres teret zártak közre.

Jelenleg is tervezik a templom felújítását, részeként annak a vallásfejlesztési csomagnak, melyet az Egri főegyházmegye kapott – olvashattuk a Heves Megyei Hírlap május 23-i számában.

* * *

A templomot felkeresve bizonyára sok ciszterci diákot megérintett a régi idők ciszterci szerzeteseinek szellemisége.

Debreczeni Sixtus atya többször elhozta ide a Szent Bernát plébánia híveit.

Mozsgai Tádé A természet tudós misztikusa – címmel *Szabó László Vilmos* OCist rendtársáról és tanáráról írt könyvében olvashatjuk: „Vilmos atya szent helye volt Bélapátfalva. Nagyon szerette a súlyos kötömbökből emelt monostortemplomot, a magyar ciszterci építészet egyetlen épen megmaradt ékességét. „Szerelmes” volt a rózsablakba, fennkölt himnuszokat tudott róla mondani, írni és fényképezni. Százszor és százszor kihúzta a szíve Bélapátfalvára nyáron és télen. Hajdan ciszterciék laktak és imádkoztak a monostorban, és ez az Ő szemében szentté tette Bélapátfalvát. Verset is ír róla.”

ÉPÜL-SZÉPÜL ISKOLÁNK

Látogatóban Varga B. János igazgató úrnál – 2017 októberében

1997-ben, mikor a Rend ismét „fenntartójává” vált intézményeinek, iskolánk épületei igencsak elhanyagolt állapotban voltak. Nem nagyon láthattuk annak nyomát, hogy az 50 év alatt komolyabb felújítás történt volna. Igaz, a Csiky Sándor utcában készült egy mára már eléggé megviselt épület, meglehetősen elütve a környezetétől. Iskolánk nagyon is megkopott épületei az elmúlt húsz esztendő alatt szép csendben megújultak, még új tornacsarnok is épült.

Aki mostanában az iskola környékén járt, tapasztalhatta – a „városfal” állványozását látva, a Csiky Sándor utcai épületen elhelyezett nagy plakátot olvasva –, hogy tovább folytatódnak a felújítási munkák.

Érdeklődésünkre Varga B. János igazgató úr meghívott egy kis beszélgetésre, hogy az öregdiákokat tájékoztassa a most folyó munkákról.

„Összesen három pályázatról kell beszélnünk, s ha most az Úr is segít nekünk, meg egy kis szerencsénk is lesz, akkor a pályázatok eredményeként sikerül úgy megújítanunk az intézmény épületeit, hogy ahhoz hosszú távon nem kell hozzányúlni, ill. elég lesz csak karbantartani” – vezette be ismertetését az igazgató úr.

„Egyik kritikus pontunk a »városfal« volt. Ez a Bródy Sándor utcától a Csiky Sándor utcáig terjed – hossza 120 m, magassága mintegy 3 m –, mely a gimnázium telkét határolja. Telekkönyvileg is a Ciszterci Rend tulajdona, így karbantartásáról nekünk kell gondoskodnunk. Ezt már régóta szerettük volna rendbe hozatni.

A műemlék-fal – melynek egyes szakaszai még a 16–17. századból származnak – helyreállításának terveit az iskola készítette el. Ennek során komoly kutatást, ásatásokat kellett végezni. Végül is kiderült, hogy a helyreállítás költsége mintegy 100 millió Ft.

A felújításra váró városfal

Ezek után kerestük a megvalósítás útját. Így talákoztunk 2016-ban *L. Simon László* kulturális örökségvédelemért és kiemelt kulturális beruházásokért felelős (akkori) államtitkár úrral, akinek a szakmai támogatásával – az egri vár helyreállítására biztosított több milliárdos támogatásból, melyet Eger városa kapott –, a mi városfalunk helyreállítása is megvalósulhat. Ez a fal lényegében az egri várat körülvevő városvédő falnak ma még meglévő egyetlen, viszonylag épen maradt szakasza.

A helyreállítás jelenleg folyik, remélhetőleg ez évben fog befejeződni.

Nem hiszem, hogy a XX. század során, de még az azt megelőző időben is komolyabb helyreállítást végeztek ezen a falon. Az elmúlt években csak a leeső kődarabokat pótolhatták. Az öregdiákok csak az utcáról láthatták, hiszen belül az orgonás eltakarta ezt a falat.

Az orgonás rész felújítása egy másik pályázatunk része. Terveink szerint egy pihenőkert és felül egy futópálya készülne itt, mely a tornateremhez csatlakozna.

Ebben a másik – már engedélyezett – tervben, melyet a Műemlékvédelem is jóváhagyott, a kollégium nagyarányú felújítása szerepel: a szobák vizesblokkal lesznek kiegészítve. Jelenleg a folyosók végén vannak a szobák részére régebben kialakított fürdő és WC helyiségek. A diákjaink elvárják tőlünk, hogy a mai kor követelményeinek megfelelő lakhatási körülményeket biztosítsuk nekik.

Ez a befektetés egyébként a nyári szünetekben megtérülhetne, mivel a szobákat ki tudnánk adni. Eger idegenforgalma igen jelentős, Budapest után a város a leglátogatottabb turistacélpont. A város központjában fekvő szálláshely bizonyára igen keresett lenne.

Most hogy áll ez a pályázat?

Már két fordulón átment EFOP-os pályázatról van szó (Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program), és reméljük, ez évben kihirdetik az eredményt is.

A harmadik téma szintén EFOP-os – már elfogadott – pályázat, értéke 800 millió Ft. Ennek keretében a '60-as években készült Csiky utcára néző épület teljes felújítását kell elvégezni.”

A Csiky Sándor utcai épület felújítás utáni látvány képe

Mi, öregdiákok egy kicsit mindig idegennek éreztük az iskola klasszikus falai mellé helyezett, modernizáló stílusban készült épületet, mely 1962/63-ban készült s 8 tanteremmel növelte az erősen felduzzasztott létszámú iskolát. Az épület külső képének kismértékű átformálásával a felújítás után majd kedvezőbb benyomást kelt.

„Jelenleg a dokumentáció összeállítása folyik. A

közbeszerzési eljárás eredményhirdetése után – reményeink szerint februárban – kezdődhet a kivitelezés.

A Csiky Sándor utcai épületet teljes egészében felújítjuk: új vakolat, padozat, mennyezet készül. A világítás- és a fűtési rendszer is megújul. Még szükségesnek mutatkozott bizonyos mértékű klimatizáció beépítése is, mivel az ilyen típusú épület hamar átmelegszik és a tantermekben eléggé elviselhetlenné válik a helyzet. Az épület tetőszigetelése is megújul. Egy 36 fős természettudományos labor kialakításra is sor kerül a főépületünkben.

A pályázat része a menza konyhájának korszerűsítése valamint új eszközökkel történő felszerelése, ebédlőnk bővítése.

A pályázathoz tartozik még az akadálymentesítés kiépítése, ami azt jelenti, hogy egy liftet kell majd építenünk. A tervek szerint ez a főépületben, a mosdók oldalában épül.

A jelenlegi helyzetben mindent meg kell tennünk kollegáimmal együtt, hogy ezek a tervek sikeresen megvalósuljanak.

Remélhetjük, hogy a most folyó és az indulás előtt álló építkezések is hozzájárulnak ahhoz, hogy az intézmény több évtizedes elhanyagoltság után ismét mindenki meglegedésére szolgálhatja a köznevelés ügyét.

* * *

Elmenőben az igazgató úr megmutatta az intézet nemrégiben megtalált zászlóját. Eléggé megviselt, több helyen szakadozott állapotban van.

Az 1861-ben készült zászlót az iskola szeretné restauráltatni, mely bizony igen komoly költséget jelent. Elkészült árajánlat szerint a festett zászló 980 ezer Ft, a zászlóhoz csatolt négy szalag 400 ezer Ft, a zászlórúd restaurálása pedig 200 ezer Ft, vagyis összesen 1 580 000 Ft.

Ez a zászló, mint az iskola történetének része, fontos nekünk – mondotta –, és a restaurálás után ki fogjuk állítani, mint ahogy az utolsó ciszterci iskolazászló is látható az iskola folyosóján.

Felelőtlenség lenne, hogy egy ilyen nagy múltú intézmény ne foglalkozzon fennmaradt tárgyi emlékeinek megóvásával, hogy a jövő generációi ne csak képeken láthassák azokat!

* * *

Megköszönve a részletes tájékoztatást, jó érzéssel búcsúztunk el Varga B. János igazgató úrtól. Úgy látjuk, vannak már gondos gazdái iskolánknak...

**Minden öreg és fiatal ciszterci diáknak
áldott karácsonyt és boldog új esztendőt kívánunk!**

10 ÉVE HUNYT EL MOZSGAI TÁDÉ ATYA

Az újra indult ciszterci élet első házfőnöke volt Egerben 1993–98 között.

Öt éven át majd minden hónapban rendházi szobájában vendégeskedett a Diákszövetségünk elnöksége, együtt tárgyalva, tervezve az újra indulás sok-sok problémáját. Örültünk, hogy ciszterci atya van ismét a régi falak között.

Folytatója volt az 1776 óta Egerben tanító ciszterciek sorának

Mozsgai Tádé József 1934. október 3-án született Pécsen. 1945-ben a Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos r. kat. általános iskolájának V. osztályában kezdte középiskolai tanulmányait. (1945-től a gimnázium alsó négy osztályát már általános iskolának minősítették.)

A továbbiakban Tádé atya *Utam a rendbe* c. önéletrajzával, mely lapunk 1994. karácsonyi számában jelent meg, emlékezünk róla.

* * *

Oblátus voltam 1949/50-ben Zircen, az obláció legelső évfolyamában, ahol is úgy éltünk, mint a család legkisebb gyermekei: mi tettük a legtöbb rosszat, bennünket kellett leginkább és legtöbbször figyelmeztetni, – és bennünket szerettek a legjobban, mint általában a „kicsiket”. Természetesen mi tudtunk a legkevesebbet a világ folyásából...

1950. június 8-án részt vettünk az úrnapi körmeneten. Arra nem emlékszem pontosan, hogy merre álltak az úrnapi sátrak, de homályos emlékeim szerint az apátsági előkerttel szemben, a parkban is felsejlik emlékezetemben egy illatos sátor. 1950. június 10-e után, úgy emlékszem rá, hogy egy vasárnapi napon, teljesen rendkívüli módon néhányunk édesanyja megjelent Zircen, édesanyám is, kisírt-ijedt szemekkel, és első kérdésük ez volt: „A gyermekeinket Zircről nem vitték el? Mert a „zircieket” (=cisztercieket, mert így hívtak bennünket Pécsen) június 10-én éjszaka elvitték az ávosok...”

Bálint atya (prefektusunk) és Lóránt atya nyugtatták a szülőket, hogy nekünk nincs semmi bajunk, az iskolaévet hamar befejezzük és a héten mehetünk haza. Voltaképpen ezen a napon kezdődik az „utam Zirc után”, mert ezután csak látogatni mehettünk vissza a Bakony szívébe, az igazi Alma Mater-be. 1950 nyara teljes bizonytalanságban telt el: nem tudtuk, mi lesz velünk. – Szeptember elején megjelent nálunk Pécsen a Hartyányi bácsi, székesfehérvári oblátus-társam édesapja, aki vasutas lévén, ingyen

utazott és hozta az üzenetet: néhány nap múlva lejön Pécsre a Bálint atya, ide jönnek a dunántúli oblátusok és eldől a további sorsunk.

Nem csoda, hogy abban az időben az ávosok szinte azonnal felismerték a papokat! Mi is elmosolyodtunk, amikor Bálint atyát megláttuk: egyrészt nagyon „civil-papnak” nézett ki, másrészt ennek előtte soha nem láttuk őt civilben.

Elhangzott a rendi utasítás: a III – IV-esek már beöltöztek Zircen novíciusnak (Hiába irigyeltük őket: október 14-én hangzott el a completorium után az utolsó Salve Regina, másnap szétszórásba mentek), – mi pedig: I–II-osok Pannonhalmára megyünk, az akkor visszakapott bencés gimnáziumba.

Az „anya” ölelése után „mostohaanyához” menni, – nem örültünk neki, de az ott töltött három év számomra boldogság volt, mert nagyon szerettem tanulni, és a lelkeséget ugyan Zircen szívtam magamba (érdekes: 15 éves kamasz koromban és csak egy évig, mégis megmaradt!), de a humán kultúra, a tudás szeretete, a tudás „hatalma” Pannonhalmán nyílt meg előttem. Szerettem Pannonhalmán lenni!

Nem szerettem azonban Budapesten élni. Mert Pannonhalma után Pest következett: munka és közben a noviciátus, amit nagyon szerettem, de igen gyengén végeztem, mert állandóan fáradt voltam a sok utazás és a munka miatt (Budán laktunk és Kőbányán dolgoztam). A Magister atya el is akart küldeni a Rendből, de addig könyörögtem, míg megszánt: maradhattam.

1954 augusztusában előbb a pécsi egyház-megyébe jelentkeztem kispapnak, de nem mertek felvenni, mert a nevem szerepelt a legutolsó rendi névtárban. Vác felvett: legyen áldott érte Kovács Vince püspök úr! Engem a papság mentett meg, mert különben egészen biztosan feladtam volna szerzetességemet: igen gyenge voltam!

Az öt év teológia Egerben megint folyékony boldogság volt! Valóban a kápolna és a stúdium-terem nevelt ezekben az években! 1959-ben szenteltek pappá Vácott. Lóránt atya ott volt a szentelésemen az elmaradhatatlan oldaltáskájával... Csodálkoztam, és egyben csodáltam, hogy eljött, mert nem volt szokása; óvatosságból sem tett ilyent. Talán örült, hogy az egyik leggyengébb sajkája legalább a papság révébe behajózott?!

Ezen sajka alatt-mellett azonban a következő 32 év alatt sokszor felbukkantak a cápák és alaposan megtáncoltatták! Addig voltaképpen semmi baj nem volt, amíg Lóránt atya szabadon járt-kelt: tartotta bennem is a szerzetes-lelket, és szépen égett bennem a szerzetes-láng. Börtöne és halála azonban elsötétítette bennem a szerzetességet! Nyári lelkigyakorlataink többé nem voltak; nemigen találkoztam rendtársakkal. Konrád keresett fel legtöbbször, mert ő mozgékony természet. Általában ő hozta a rendi híreket: ki hol van, mit csinál ill. mit csinál vele az ÁVH. Én begubózva éltem a munkámnak, örültem a római biblikus folyóiratoknak, amiket rendtársaim küldtek, és amikor évek múlva Szörényi professzor úr kezdte szellőztetni az új biblikus eredményeket-felfogásokat, az számomra semmi újat nem jelentett. Óvatosan leveleztem Auréllal (=Mensáros Béla, földim; 1983-ban kellett őt a dallasi monostorból elküldeni), majd Donáttal. Halvány, vékony és egyre elvékonyodó cérnaszál volt életemben a szerzetesség, amit csak akkor és addig élveztem, amikor és ameddig egy-egy külföldi monostorban voltam nyári szabadságaim alatt (Stams, Róma, Lilienfeld; Dallas egészen külön fejezet 1983-ban; Dallas akkora hatással volt rám, hogy ki akartam vándorolni!).

Évtizedekig nem voltam más, mint a váci egyházmegyében nagyon szerényen élő, sokat dolgozó pap, akit az egyházmegye papsága szeretett és becsült, de nem is sejtették rólam, hogy „Mici néninek egy másik élete is van...”

Nem is sejtették, mert évtizedekig pislákoló szerzetesi tudattal szinte csak a „túlélésre éltem”: túléljek egy egyre féltékenyebb főnököt (aki egyébként az egyház-megye egyik legjobb papja volt!) a dispozicióig; egy hatkutyás helyet, ahol hat kutya és életani végtermékei közt kellett a mellékhelyiséget megközelítenem (a második félévben ezen „ügyemmel” az állomásra jártam ki a motorral); túléljek egy súlyosan lelkibeteg főnököt, aki fejünk felől és lábunk alól el akarta adni a plébániát; túléljek millió bolhát, mert a főnököm magánál nem takarított („azzal felvernék a port”), és ezek a „kedves ugró jószágok” átsétáltak hozzám; túl éljem az ÁEH megyei főkorifeusát, akinek meg kellett magyaráznom, hogy a békegyűlés meghívója – meghívó és nem idézés –, tehát jogom van nem-elmenni (ezzel természetesen „elfürésztem magam”, nem „feküdtem jól”, de jól aludtam, és nem akartam lenni semmi); túléljem öngyilkos főnökömet, aki egy adventi Rorate alatt nikotint ivott (az okát máig sem tudom); túléljem másikat szegény főnökömet, aki nekem is elkészítette a vasárnapi prédikációt és azt kellett felolvasnom; túléljek egy falut két filiával, ahol az első és legfontosabb szentség a „szokás” volt, amit én – sajnos?, hála

Isten? – nyolc hosszú évig nem tudtam megérteni; túlélje szerzetesi hivatásom azt a négy és fél esztendő, ahol papságomban-emberségemben igazán „megtaláltam magam”, az „édes Gödöllőt” (Sík Sándor), amit voltaképpen nem akartam túlélni: onnan szerettem volna nyugdíjba menni. Hivatásom papság-része ott teljesedett ki igazán: éreztem, hogy nem feleslegesen élek ezen a földön. Innen szólított ki az apáti dispozició Budára, onnan pedig két esztendő után Egerbe házfönöknek-hittantanárnak, templomigazgatónak. Szerzetességemben a nyolc esztendő „palóciái számkivetés” két értékes eredményt hozott: a magány szeretetét és a fizikai munka felértékelését. A magányt fiatalabb koromban nem értettem, ott megszerettem. A fizikai munkában Lóránt atya szavai jutottak eszembe: „egy nap se múljék el opus humile nélkül!” Hála a mindeneket rendező Úrnak, ezt Palóciában majdnem minden nap teljesíthettem! Két esztendő után úgy ismertem pl. a fekete ribizke bokraimat, mint a hittanos gyermekeimet...

Amikor Gödöllőről rendi szolgálatba kellett mennem, nagyítás nélkül állíthatom: véres öngyilkosság volt. Nem szégyellem: első szóra engedelmeskedtem, de irtózatosan nehéz volt! Az Úr egy esztendő után, hatalmas megaláztatások árán, lelki békével jutalmazott meg, „melyhez hasonló jókat kívánok mindenkinek – fejeződik be az atya életleírása.

* * *

1998-as Veni Sanctén még az egri rendházban volt, aztán Polikárp apátúr váratlanul Zircra helyezte. Egy év után Olaszfalu plébánosa lett. Nagy buzgalommal irányította az elhanyagolt plébánia épület felújítását és lelkipásztori munkája mellett írással is foglalkozott.

Több könyve és tanulmánya jelent meg: *Ciszterciek Egerben* – ebben hat ciszterci életrajzát – köztük Sixtus atyáét – olvashatjuk; *A természet tudós misztikusa* címmel rendtársáról és tanáráról, Szabó László Vilmos életéről és munkásságáról írt; *Fájdalmas Péntek* kis könyvében plébániája egykori híveinek az orosz megszállók által 1945. március 23-án kivégzett több mint harminc, nagyjából fiatal történetét örökítette meg. Pilisecabán 2005. nov. 6–7-én tartott tudományos konferencián *Ciszterci lelkészégek története Magyarországon* címen tartott előadást, mely a konferenciáról megjelent kötetben olvasható. Zirc szétszóratás előtti utolsó perjelének életrajzát kezdte írni a veszprémi levéltárban őrzött naplói alapján. Betegsége ebben egyre inkább akadályozta, s csak pár oldal kidolgozott írást hagyott hátra, melyen – *Dr. Horváth Konstantin zirci perjel életútja* – cím szerepel.

2007. december 24-én hunyt el Zircen

Demeter László:

KASZÁRNYA – KARÁCSONY ANNO 1954.

Az a karácsony örökre bevésődött az én és akkori katonatársaim emlékezetébe. Aránylag enyhe tél kezdődött 1954 decemberében, aminek mi, a bajai tüzérezred tiszthelyettes iskolás hallgatói nagyon örültünk, mivel nem kellett a nehéz páncéltörő löveget esetleg térdig érő hóban tologatnunk, hanem csak az enyhén fagyott, sármentes terepen. Fázni nem nagyon volt időnk, mivel az elméleti foglalkozások ellensúlyozásáról gondoskodtak a derék tiszthelyettes és tiszt elvtársak, a kínpaddal felérő rohampálya gyakori igénybevételével. Ezt még büntetési céllal is előszeretettel alkalmazták velünk szemben a legkisebb vétségért is. Tetézte kínjainkat, ha a rohampályán teljes menetfelszereléssel és gázálarcban kellett végig kúszni, mászni, rohanni. Biztosan ezért hívtak minket egymás között szerencsésebb sorkatonára társaink idegenlégiósoknak, látván, hogy állandóan hajtanak bennünket, míg ők túlesve az egyes-harcos kiképzésén, már nyugodtan számlálgathatták lassan telő katonanapjaikat.

Még egy évvel ezelőtt álomban sem gondoltam, hogy katona leszek, mikor búcsút intve az Egri Pedagógiai Főiskolának, beálltam pénzkeresőnek az egri Fémszerelvény Gyárba, ami köztudottan titkos hadiüzem volt. Több okból is kénytelen voltam búcsút inteni, egyrészt mivel a Marxizmus-Leninizmus Tan-szék kiutált engem, másrészt mert a családom nem tudta biztosítani a tanulási költségeimet. Ösztöndíjat ugyanis nem kaphattam, mint „egyéb” származású. Ez az egyéb besorolásom azért történt, mert apámat rohadt kapitalistának minősítették a kis cukorka készítő üzeme meg a cukrászdája miatt. El is vettek tőlünk mindent, államosítás címen. Azért mégsem hagyták kenyér nélkül tíztagú családjunkat a derék elvtársak... Biztosítottak apámnak munkát, igaz, hogy száz kilométerre Egertől egy bányász üzemi konyhán, ahol európai szintű, minősített cukrászmesteri képességeit buktasütőként értékesíthette. Kéthetente még haza is járhatott, sőt, még 600 forint havi bért is kapott, amiből „vígán” eltarthatta családját, iskoláztathatta négy gyereket. Azért csak négyet, mert a két felnőtt, kereső bátyám, meg nővérem, saját családjuk mellett nekünk is juttattak néha valamit, így aztán éhen halnunk mégsem sikerült...

Munkába állással így megkönnyíthetem szüleim és kisebb testvéreim életét, persze nem túl sokáig, mert az elvtársak keze messzire elért, még a Hadkiegészítő Parancsnokságra is, tehát még az év októberében be kellett vonulnom kétéves katonai szolgálatra, ide a közelbe, Bajára... Az ottani páncéltörő tüzér ezrednél aztán a tiszthelyettes iskolán éltem, mint Marci Hevesen, néhány egri, de túlnyomóan pesti gyerekekkel. Kaptunk szép, piros, kemény váll-lapot a kimenő ruhánkra, amire egy T-alakú sárga pertli volt rávarrva. Ez azt jelentette, hogy nem vagyunk közönséges

mezei bakák, hanem: egy elit tiszthelyettes iskola hallgatói, akik arra hívatottak, hogy a következő évben bevonuló civil csőcselékből dicső szovjet példák alapján rettenthetetlen, ölésre szakszerűen képzett és képes katonákat faragjanak, még ha „beledöglenek” akkor is. A kimenőruha persze csak jelképes volt, mivel hónapokig senki sem kapott kimenőt. Két dolog azonban mégis a tiszthelyettes iskola mellett szólt: az egyik az volt, hogy az ételmezésünk feljavított lett, több húsfélével és tésztával, ünnepnapokon pedig reggelire tejeskávé szerű kutyulékot kaptunk a brómos tea vagy pótkávé lötyty helyett. A másik – és ez döntő volt –, az iskolába bekerülésünkől kezdve nem vágták többé kopaszra a hajunkat, mint a többi elsőéves „slapic”-nak.

Az emeltszintű kiképzésünk keserves napjairól, a szinte pihenő nélküli folyamatos, értelmetlen ugráltatásunkról szadisztikus gyönyörrel gondoskodtak kiképzőkeretünk Békés megyéből besorozott szlovák és román nemzetiségű tizedesei és szakaszvezetői, akiket az előző évben sikerült teljesen betörni és csaknem állati szintre süllyeszteni. Ennek következtében minden előző évben elszenvedett sérelmüket és megaláztatásukat most nekünk adták vissza kétszeresen, háromszorosan is. De a tisztjeink sem voltak ám különbek. A sok írni, olvasni is alig tudó, legfeljebb katonailag képzett tiszt közül mégis kitűnt az iskolaparancsnokunk, *Butykai Mihály* főhadnagy, akinek legalább – mint ezt később megtudtuk – négy polgárija volt, ami megfelelt a mai nyolc általánosnak, bár vékony és alacsony, izgága fiatalember volt, tele uralomvágygal, keserűséggel és gyűlölettel. Szinte eszelősen akarta bizonyítani ezredünk parancsnokának és tisztársainak, hogy ő a legrátermettebb, a legszigorúbb, de legeredményesebb tiszt valamennyiük közül. Mérhetetlen becsvágya és hiúsága valószínűleg leküzdhetetlen kisebbségérzetéből fakadt, és gátlástalanná aljasította. Reszkettek előtte az alárendeltjei, természetesen mi is, mivel gyakran ittas volt, és ilyen állapotában különösen kötekedő és kegyetlen. Ha valakit kipécézett a hallgatók közül, az felkészülhetett a legrosszabbra...

Butykai mindig talált valami hibát, amibe beleakadva rögtön rátért kedvenc kérdés-felelet játékára, melynek lényege a megalázás volt. Otromba módon belegázolt a fiatal katona lelkivilágába, legbelsőbb érzéseiről faggatva csak azért, hogy aztán lekicsinylő gúnyal, hatalmi fölényel porig alázza, emberi tartását megsemmisítse.

Ahogy múltak a decemberi nehéz, hideg napok, ahogy közeledett a karácsony, egyre többször került szóba köztünk egy-egy otthoni emlék a rövid pihenőkben az úgynevezett ötperces cigarettánkat füstölve. Legtöbbször még ezt a vacak cigit sem hagyták elszívni, amit 20 darabos csomagokban kaptunk, tíz dobozt havonta a 30 forintos zsoldunk mellé. Bár tudtuk,

éreztek, hogy semmi értelme, mégis reménykedtünk, hogy valamiképpen megünnepelhetjük a karácsonyes-tét. Annyira hiányzott már egy kedves emberi szó, egy szeretetteljes gesztus, egy kis otthoni melegség... egy csésze tea egy szelet zsíros kenyérral, a szegényesen megterített, de barátságos kis konyhában...

Aztán egyszer csak december 24-edike lett, és nem változott semmi. A hajsza, a megalázó gorombaságok, a cifra káromkodások ugyanúgy kínoztak bennünket, mint máskor. Mi négyen egri gyerekek mégis úgy döntöttünk, hogy bármilyen szerényen is, de csinálunk titokban magunknak egy kis megemlékezést. A többi hat egri fiú, akiket nem vezényeltek a tiszthelyettes iskolára és a körletük a főépületben volt a törzs-ütegnél, már mind jórészt szabadságot kapott, vagy eltávozást, de legrosszabb esetben is legalább kimenőt. Így elmehettek Baján a moziba vagy beülhettek egy pohár sörre valamelyik étterembe...

Nekünk azonban semmi sem jutott, csak a félrészeg Butykai, meg két bamba tizedes, akik szintén jól beittak estig a kintinban. A takarodó után abban a hitben, hogy mindenki alszik, mi négyen kimentünk a tisztálkodó helyiségbe, ahol két sorban hosszú betonvályúk voltak csapokkal és lefolyókkal.

Itt végeztük reggelente a másodpercekre kiszámított borotválkozást és mosakodást. Aki elég gyors volt, még fogmosásra is jutott ideje. Zuhanyozni csak a főépületben, a gyengélkedővel egy fedél alatt, egy vagy kéthetente lehetett. Ilyenkor a közel ezer ember ütegenként hangos nótaszóval, zárt menetben vonult a fürdőhöz, kezükben a szolgálatvezető őrmester által kiosztott tiszta, de többnyire rongyos fehérneművel. Itt addig kellett várakozni – akár esőben, hóban, fagyban – míg húszasával ránk került a sor. Mire beállhattunk a zuhany alá, már csak annyi idő maradt, hogy az alig húsz fokos vízben lecsaphattuk magunkról a villámgyorsan felkent szappant, és már mennünk is kellett ki az öltözőbe, a továbbszolgáló egészségügyi tisztelyettesek hangos, alpári szitkozódása mellett. Ott se maradt idő a rendes törülközésre, így többnyire a vizes testünkre húztuk a tiszta fehérneműt, rá a csak havonta cserélt meleg alsót, végül a télen-nyáron egyforma zsávolvaszon sonkanadrágot, meg a szovjet típusú, magas gombolású ingzubbony gimnasztyorkát. Nagy ügyességet kívánt a kapca szakszerű lábra tekerése, ami után már bele is léphettünk ormótlan, nehéz, bőrféjú, de vászonszárú csizmáinkba, melynek mindig úgy kellett ragyogni, mint a Salamon..., akármilyen időjárás volt is.

A mosdóban csak egy gyenge éjszakai égő világított, meg az az egy szál kis gyertya, amit én szereztem. Jóska barátom előhalászott a zsebéből egy kis csomagolt nugátszeletet, azt négyfelé vágta és kiosztotta. Valaki csendesen megszólalt: – Boldog...vagyis... boldogabb Karácsonyt mindnyájunknak!

Tudtam, éreztem, hogy minden szem könnyes, amikor Jóska nagyon halkán énekelni kezdte a Mennyből az angyal-t. Ő volt mindig a nótakezdő, erőteljes, tiszta csengésű, kellemes tenorjával, de most meg-

megcsuklott gyámoltalan, kisfiús éneke. Mi is bátortalanul dúdoltuk vele az elvesztett otthon, a régi szegény, de boldog civil életünket visszaidéző karácsonyi dalt.

Egyszerre rémült döbbenettel vettük észre, a megnyíló ajtóban eltorzult arccal, szinte őrjöngve ordító Butykait. Részeg, rekedtes hangon szidott bennünket mindenféle reakciós, klerikális, sőt diverzáns gyűjtogatónak titulálva.

Fel akarják gyűjtani a laktanyát! Destruáló, imperialista banditák! Ügyeletes! Rendeljen el azonnal tűzriadót! – ordított a főhadnagy. – Takarodjanak innen a körletbe! Tűzriadó! Tűzriadó!

Nem hittünk a szemünknek, fülünknek... Az elhangzott baljós, végzetes jelentésű vezényszavak után olyan lett a hálótermünk, mint a felbolydult méhkas Felriasztott katonatársaink villámgyorsan felöltöztek, és Butykai, meg a két tizedes ordítózva kiadott parancsai szerint az ajtókon és ablakokon keresztül mindent kihordtak vagy kidobáltak. Mikor teljesen üres lett a terem, újabb parancsok szerint a vaságyakat a szalmazsákokkal sorba kellett rakni az udvaron ugyanúgy, mint ahogy, a hálóteremben voltak.

A következő parancs a körletszemle volt. Pánikszerű kapkodással kereste mindenki a maga szerelvényét: csajkát, gázálcot, rohamsisakot, tisztálkodószereket, egyebeket, és „elvágólag” le kellett rakni az ágyak fejrészéhez a földre, az ágy lábához pedig a hokedlit ugyancsak elvágólag. Ez annyit jelentett, hogy ha valaki ránézett az ágyak vagy a hokedlik sorára, akkor az első és az utolsó között mind a többinek egyvonalban kellett állni, sem kijjebb, sem beljebb. Természetesen az ágyon a pokrócoknak, a fejpárnáknak rajta a törülközőknek ugyancsak elvágólag kellett feküdni. Ez volt a rend a Szolgálati Szabályzatban rögzített elvek szerint. Ezt a rendet kellett nekünk a laktanyaudvar végében álló földszintes iskolaépület homlokzatán lévő egyetlen villanyégő gyér fényénél biztosítani, miközben a három emberségből kivetkőzött felettesünk folyton hibát keresett és talált is a rendhagyó szemle folyamán.

Mindez éjszaka fél tizenkettő tájban történt, meglehetősen hideg, olyan mínusz két-három fokos időben, miközben először csak ritkán, majd egyre sűrűbben hullani kezdett a hó. Ha nem éreztük volna, hogy ez az egész helyzet olyan, mint maga a pokol, szinte mennybélien békés, igazi karácsonyi hangulatban lebeghettünk volna... Butykai főhadnagy elvtárs azonban – megkoronázandó eddigi rémtetteit – elrendelte a takarodót. Ott kint az udvaron, a hóesésben a parancs szerint megkezdtek a vetkőzést, de nem ám akárhogy... Nem. A köpenyt, a gimnasztyorkát, a sonkanadrágot szabályosan összehajtva, az előirt sorrendben elvágólag a hokedlire kellett rakni, a tetejébe a kerek, posztó téli sapkát a csillagos sapkarózsával előre nézően. A csizmáink szárára pedig – szintén előírás szerűen – ráteríteni a nem valami fehér kapcánkat. Ezután mezítláb, alsó-neműben végre bebújhattunk a pokrócaink alá, de a három inkvizítorunk újra kezdte a

hibakeresést, szokásos trágár kifejezésekkel, cifra káromkodásokkal.

Megkezdtek és lehet, hogy még sokáig folytatták volna, ha közben az ezred ügyeletes tiszt, aki viszonylag normális, emberséges magatartású volt, oda nem jött volna két fegyveres őrszolgálatos öregkatonával, és magához nem hívatta volna Butykait. A főhadnagy először fittyet hányt a felszólításra, de a másodszori keményebb parancsra végül odaslattyogott a teljhatalmú „üti”-hez és kissé imbolyogva ugyan, de szabályosan lejelentkezett. Mi csak lapultunk a pokrócaink alatt, reszketve az idegességtől és a hidegtől. Pár méterre tőlünk fojtott hangon utasította Tisza főhadnagy Butykait, hogy azonnal fejezze be ezt a cirkuszt, és hordasson vissza mindent a hálóterembe, mert különben komoly következményei lesznek. Butykai kötekedő, éles hangon tiltakozott a beavatkozás ellen, mondván, hogy ő az ezredparancsnoktól teljes szabad kezet kapott a tiszthelyettes iskola minden dolgában, mert a hadseregnek erős, edzett és a parancsot vakon teljesítő tiszthelyettesekre van szüksége.

Tisza ügyeletes tiszt még mindig baráti hangnemben, de nyomatékosan felszólította Butykait, hogy menjen haza és aludja ki magát, a többit bízva rá, majd ő lerendezi ezt a kellemetlen, már-már rendkívüli eseménynek számító túlzott megtorlást. Ha viszont nem megy haza, azonnal jelenti az eseményt a kecskeméti hadtest parancsnokságnak. Erre megszelídült iskola-parancsnokunk és sértődötten, komoran visszavonult az irodájába. Tisza főhadnagy elzavarta a két tizedest és csendes hangnemben lefújta a tűzriadót, visszapakoltatott velünk mindent és jóéjszakát kívánva visszatért az ezredügyeletes őrszobába. Mi a döbbenettől és a kimerültségtől teljesen kiborulva csak egy-két félmondattal reagáltunk a történetekre, aztán elcsendesült a hálóterem.

Ez a 40–50 agyongyötört fiatalember, aki ártatlanul és tehetetlenül került egy világuralomra törő idegen hatalom emberörlő malmának durva kerekei közé, most ájuláshoz hasonló mély, testet-lelket gyógyító álomba zuhant, túlélve egy borzalmas kalandot, melyet csak az idő múlása tud majd egy rossz emlékké szelídíteni komolyabb lelki károsodás nélkül.

Én sokáig nem tudtam elaludni. Egyre csak azon törtem a fejem, mire jó és kinek használ ez az örült hajsza, a lelki terror, az idegeknek ez a folyamatos túlfeszítése, a szabadidő elrablása...? Kinek, kiknek jó a rettegés és kiszolgáltatottság érzésének állandósítása, a normál, mindenkiben benne élő erkölcsi érzés teljes kiirtására való törekvés, az egyéniség eltiprása és helyébe a kollektív, gondolkodás nélküli vak fegyelem, a feltétlen parancsteljesítésre való kényszerítés, a rabszolgává aljasítás...?

Nem tudtam megérteni, mert nem volt olyan

ismeretem, rálátáson a világra. De honnan is lett volna húszéves fiatal fejjel? Honnan is sejthettem volna, hogy ez az egész kuszaságnak látszó, áttekinthetetlen valami egy olyan világjelenség kezdete csupán, melynek a szovjetrendszer a maga primitív, durva eszközeivel csak előjátéka, kísérleti terepe egy olyan eszmeiség évtizedek múlva bekövetkező kiteljesedésének, mely már finomabb eszközökkel, teteszötös köntösbe burkoltan, de könyörtelenül és hatásosan lesz képes sokmillió tömegeket bármire kényszeríteni.

Félálomból egy dörrenés rázott föl. Ezt követően ajtócsapódós, rohanó léptek zaja és zagyva kiáltozás hallatszott, de akkor már mi is rohantunk ki a folyosóra. Onnan nyílt a parancsnoki iroda, melynek nyitott ajtajához meg éppen befértem. Dermesztő kép fogadott: az íróasztalon csaknem üres konyakosüveg állt, mellette egy női fénykép. A földön pedig ott feküdt átlótt fejjel, vértócsában Butykai főhadnagy... Szovjet típusú kemény vállapján nem csillogtak az aranycsillagok, mert vér borította őket.

Hamarosan megérkezett Tisza főhadnagy egy ügyeletes továbbszolgáló egészségügy is őrmesterrel, aki már csak a halál beálltát állapíthatta meg. Az ügyeletes tiszt visszaküldött mindenkit a hálóterembe, mivel még csak hajnali két óra volt. Nem nyúlt semmihez, lezárta, lepecsételte az irodát és elment leadni az illetékes katonai szerveknek a szabvány távmondatot, ahogy azt már ilyenkor kell a Szolgálati Szabályzat szerint...

Így végződött, ilyen tragikus hirtelenséggel egy szerencsétlen, félrevezetett áldozatnak tragikus élete. Áldozat volt és megtévesztett, mert elhitte, elhitették vele, hogy ő, mint szocialista embertípus, alkalmas arra, hogy félelmetes hadieszközökkel és emberekkel bánjon minden komolyabb képzettség nélkül. Mint megtudtuk, pár hónapja a felesége elhagyta, a szép asszonyt egy ismeretlen férfi elszöktette ismeretlen helyre. Butykai Mihály szakmai és egyéb fogyatékoságait, szerelmi csalódását nem volt képes feldolgozni, kiutat egyedül az alkohol mértéktelen fogyasztásában talált, ami végül ide vezetett. Lehetséges, hogy – ha nem ültetik ilyen magas lóra – a polgári életben értékes, jó ember lehetett volna belőle...

Sok évtized után csak most volt bátorságom ezt a szomorú történetet leírni, miután már csak ketten maradtunk a kilenc egri fiúból Jóska barátommal... Épp a minap könnyes szemmel emlékeztünk egy pohár bor mellett arra a négy kiskatonára, akiknek még abban a pokolban is szent maradt Karácsony éjszakája és annak szellemisége.

Szomolya, 2010. december 26-án

DIÁKSZÍNJÁTSZÁS ISKOLÁNKBAN

a XX. század első felében – III.

Folytatjuk és befejezzük az iskolánkban előadott színdarabokról, tanár-rendezőkről és segítőikről szóló írásunkat. A '30-as, '40-es évek előadásainak diákszereplőit is megemlégtettük, talán még élnek közöttünk egy páran.

1937. március 15-én, szabadságharcunk nemzeti ünnepén és Hunyadi László lefejeztetésének emléknapján, az intézet a „Hunyadiak” c. történelmi énekes-zeneszínjátékkal lépett városunk közönsége elé. A rendezés nagy munkáját invencióval és finoman Székely Artúr r. tanár végezte, a magán- és karénekeket Rácssy Paulin r. tanár tanította be, az egész színjáték zenéjét maga a szerző, Kalovits Alajos dr. intézeti zenetanár vezényelte, a díszleteket Ócsvár Géza r. rajztanár festette. Az előadást kétszer kellett megismételniünk – olvashatjuk az Értesítőben. (A darab szerzője dr. Kovács Piusz, róla nem emlékezik meg a beszámoló írója, az iskola egykori hittanára volt, aki Egerből Bajára került, majd elhagyta a rendet.)

A színdarab szereposztása:	
Első kép:	
László, magyar király	Szilágyi László VIII. o. t.
Hunyadi László	Tobákos István VIII. o. t.
Hunyadi Mátyás	Ráduly Barnabás VIII. o. t.
Gróf Cillei, a király nagybátyja	Bán József VIII. o. t.
Garai, nádor } a király párthívei	Bátori Gyula VIII. o. t.
Ujlaki, vajda }	Tóth-Csepreghy Béla VII. o. t.
Szilágyi, nádorfehérvári kapitány	Majzik Gábor VII. o. t.
Galeotto, ifjú olasz nemes	Vass Miklós VIII. o. t.
Vitéz püspök } a Hunyadi-ház barátai	Bolyky Zoltán VIII. o. t.
Rozgonyi }	Pál Sándor VIII. o. t.
Kanizsai }	Váradny Tibor VIII. o. t.
Udvari bolond	Hám Lajos VIII. o. t.
Egy katona	Ambrus Lajos VIII. o. t.
Várnép, vitézek, nemes ifjak, sólymászok. Történelmi Nándorfehérvárott 1456. november 9-én.	
Második kép:	
Hunyadi László, magyar király	Szilágyi László VIII. o. t.
Hunyadi László	Tobákos István VIII. o. t.
Hunyadi Mátyás	Ráduly Barnabás VIII. o. t.
Garai, nádor	Bátori Gyula VIII. o. t.
Ujlaki, erdélyi vajda	Tóth-Csepreghy Béla VII. o. t.
Pálóczi, országbíró	Kudélka Károly VIII. o. t.
Buzlai, főpórházmester	Javorek Ervin VII. o. t.
Czernin, főlovászmester	Riszely Béla VII. o. t.
Rukkendár, kamarás	Kováts György VII. o. t.
Galeotto, ifjú olasz nemes	Vass Miklós VIII. o. t.
Udvari bolond	Hám Lajos VIII. o. t.
Dalmondók, kobzosok, királyi emberek. Táncosok: Csomós József, Gőz László, Grenda Andor, Kakuk Jenő, kislelődi Kisfaludy Attila, Lénárt Andor, Nagy Zoltán I. o. és Mátray Imre II. o. tanulók. Történelmi Buda várában 1457. március 15-én.	
Harmadik kép:	
Hunyadi Mátyás, prágai rab	Ráduly Barnabás VIII. o. t.
Podjebrád, cseh fejedelem	Hortobágyi István VIII. o. t.
Katalin, a leánya	Faluhelyi Erzsébet úriléány
Viktorin, a fia	Farkas András VI. o. t.
I. udvarhölgy	Mikulka Sarolta úriléány
II. udvarhölgy	Hortobágyi Anna úriléány
Vitéz püspök	Bolyky Zoltán VIII. o. t.
Soma	Hám Lajos VIII. o. t.
Rasky } Podjebrád párthívei	Garami Zoltán VII. o. t.
Poslusny }	Pers László VII. o. t.
Senkowsky }	Chikán János VII. o. t.
Dworák }	Papp László VII. o. t.
Magyar és cseh urak, udvari népség. Történelmi Prágában, Podjebrád udvarában, 1458. tavaszán.	

A Hunyadiak nem történelmi tragédia, hanem színjáték; nem 3 felvonásból, hanem 3 képből áll. amely húszegynéhány évvel ezelőtt már színre került a gimnázium akkor még sokkal primitívebb színpadán. Azóta csöndesen pihent valahol a könyvtárban.

Az I. kép Nándorfehérvárra visz. 1456. nov. 9. fontos dátum nemcsak a Hunyadiakra, hanem Magyarországra is, mert a nemzeti erő ekkor csap le a nemzet ellenségére. Cilley elvérzik a Hunyadi-ház barátainak fegyverétől és V. László kénytelen beismerni nagybátyja áruló voltát, de mert Isten ujját is látja az ő elestében – megesküszik, hogy ezért senkinek nem lesz bántódása.

V. László budai palotájában vonul el előttünk a II. képben, majd udvarának léhaságát látjuk. A királynak szórakoztatására előbb a kobzosok üde éneke szólal meg, melyet a kis balett-kar tánca kísér, majd a kórus bordalát halljuk – célja: eloszlatni a király kétségeit, aggodalmait.

Mint ellentét, a haza szomorú sorsán feljajdul Mátyás és Galeotto éneke. A darab legmeggrázóbb jelenete: Hunyadi László búcsúja.

A III. kép Podjebrád udvarában játszódik. A fogoly Mátyás hazája után vágyakozik Ebbe a szép felvonásba szötte belé a szerző Mátyás és Podjebrád Katalin leányának házasságát. Teljessé lesz ez a kép akkor, midőn Vitéz János püspök megjelenik a királykérő magyar küldöttséggel. A lelkesedés tetőpontra hág, mely hűen jut kifejezésre a hatalmas fináléban.

A színlapon mintegy 25 – VII. és VIII. osztályos – diák nevét olvashatjuk, három leány szereplője is volt a darabnak, azonkívül 9 elsős (egy másodikos) kisdíák leányruhában táncolt a második képben. A kosztümbe öltözött, mintegy 50–60 tagú énekkar hosszú hónapokon át készült erre az előadásra, betanulva legalább tíz négyszólamú kórust. Az iskola 38 tagú zenekarát a szerző tanította be. (Mint egykori kórus tag, ma is jól emlékszem a sok kedves dallamra.)

Maga a színpadi előadás egyike volt a legjobbaknak, amelyeket az utolsó években láthattunk a gimnáziumban és nem egy helyen meghaladták egy iskolai színelőadás kereteit és értékét – írta a korabeli helyi újság szerkesztője, intézetünk volt diákja Kapor Elemér.

1937. nov. 5-én a diákoknak és 6–7-én a közönségnek, **Brisits Frigyes dr.** ciszterci r. gimn. igazgató **Az örök legenda** c. színjátékának előadásával ünnepelte az iskola Szent Imre napját. **Tóth János dr.** hittanár és segítőtársai, Kalovits Alajos dr. (zene), Ócsvár Géza (díszletezés), **Ágoston Julián dr.** (rendezés) intézeti tanárok voltak A nyitány, kísérőzene és ének **Kiss Kálmán VIII. o. t.** szerzeménye.

Az Eger-Gyöngyösi Újság 1937 nov. 9-i számában olvashatunk beszámolót az előadásról: „... Gazdag képzelet, értékes gondolatok és dúsan virágzó nyelvi szépség a darab fő jellemvonásai s a szerzőnek sok helyen sikerült a középkor miszticizmusának hangulatát megéreztetni, a darab végén pedig a régi és új formák küzdelmeiből mindig győztesen tovább haladó ifjúság jelképével a drámai csattanóval egyenlő elvi értékű gondolatot adott a közönségnek. A darab föltétlen alkalmas volt arra, hogy a játzókat a szép beszéd művészetére tanítsa, de ezen a pedagógiai jelentőségen túl igaz gyönyörűséget szerzett a zsúfolt házak hallgatóságának.”

Brisits Frigyesnek ez az ifjúsági színjátéka nem szerepel a művei jegyzékében.

5. Brisits Frigyes:
AZ ÖRÖK LEGENDA.
Ifjúsági színjáték 3 képbén.
SZEMÉLYEK:

Achard, könyvmásoló szerzetes	Dobrányi Géza VII. o. t.
Cîteauxban	Javorek Ervin VIII. o. t.
Hess András, könyvnyomató Budán	Majzik Gábor VIII. o. t.
János, cîteauxi apát	Gáspárdy Pál VIII. o. t.
Péter, perjel	Petrovics Barnabás VII. o. t.
Aquilinus, titkár	Pers László VIII. o. t.
Tecelin	Magyar János VI. o. t.
Vilmos	Sárdy Lóránt VII. o. t.
Servius	Ungár Zoltán VII. o. t.
Ubicellus, fráterek Cîteauxban	Ditrői Sándor V. o. t.
Imre, iródelek Pilsen	Intze Gyula VIII. o. t.
Borfői Beke Péter	Kis Ferenc Pál VIII. o. t.
Bori Horvát János	Kovács László VIII. o. t.
Keszei Jakabffy András	Snekszer Ferenc VIII. o. t.
Szügyi Kosár Miklós	Tárkányi László VII. o. t.
Miklós	Tokai Károly VII. o. t.
Bávo	Jávor György IV. o. t.
Konrád	Vongrev Gusztáv III. o. t.
Odilo	Volárik Ferenc III. o. t.
Piligrin	Kakuk Jenő II. o. t.
Nivárd	Farkas András VIII. o. t.
Mikó, hegedős	vitéz Márkus Gyula VIII. o. t.
Simon, udvari apród	Morvay Sándor V. o. t.
József, pásztor	
Kimakowicz Sándor VII. o. t.	
Téry Tibor VII. o. t.	
Burinda János VI. o. t.	
Diviaczky Gyula VI. o. t.	
Kertay Zoltán VI. o. t.	
Nyireő Andor VI. o. t.	
Karczos Elemér II. o. t.	
Pálos Endre II. o. t.	
Babocsay Zoltán I. o. t.	
Hunyadi-Búzás György I. o. t.	
Czékkel János I. o. t.	
Kádár László I. o. t.	

Szent Bernát-diákok Egerben 1937-ben: Csillag Tibor, Hibay György, Morschhauser Nándor V., Mischinger András, Szalóczy György, Sziklai Oszkár IV., Hering János, Kapor Étele, Mihálik Andor III., Kisfaludy Attila, Mattyasovszky János, Ors Félix II., Elekes Attila, Fodor László, Trencsényi István I. o. tanulóik.

Az első felvonás történik Cîteauxban 1472-ben. A második felvonás Magyarországon, a pilisi apátság kertjében, majd könyvtártermében egy évvel később.

Diszletező **Ócsvár Géza.**

A nyitány, kísérőzene és ének **Kiss Kálmán VIII. oszt. tan. szerzeménye.**

MŰSORMEGVÁLTÁS 1 P. — KEZDETE ESTE 6 ÓRAKOR.

1938. március 18., 19. és 20-án a Szent István év alkalmából színre került: **Sík Sándor István Király** c. háromfelvonásos tragédiája. A nagyszabású színdarab sikerének megteremtésében Ágoston Julián dr. rendezőnek nagy segítségére voltak Ócsvár Géza (díszletező és technikai rendező) és Kalovits Alajos dr. (zene)

Sík Sándor (1889–1963) piarista tanár, tartományfőnök, költő, műfordító, irodalomtörténész, egyházi író-sokoldalú munkássága között több színművet is találunk. Egyik leismertebb darabja **István király** (Bp., 1934.). A darab cselekménye egy napon 1038. augusztus 14-én játszódik a székesfehérvári királyi palotában.

1938 utáni években az iskolában nem került sor nagyobb lélegzetű színdarab bemutatására. Ennek csak részben lehet az 1939–45 közötti háborús időszak a magyarázata.

A háború utáni években két nagyobb szabású színelőadás volt iskolánkban.

A 1945-46 évi, igen vékony Évkönyvben, – mely inkább egy vékony füzetecske – pár szavas figyelemre-méltó híradást olvashatunk: **1945 (!) dec. 7. és 15. között a VII. osztály tanulói hét alkalommal nagy sikerrel adták elő Harsányi Kálmán Ellák c. ötfelvonásos tragédiáját.** Ennek a sikeres előadássorozatnak egyik fő diák-szervezője, **Dobrányi Zoltán** diaktársunk volt, akinek az előadásról összegyűjtött emlékeit újságunk 2007. húsvéti számában közöltünk. „A háborús rémségektől bénán, az ablaktalan lakásokban tévelyegve jön-megy, aki él. 1945 még fagyos hetei. Ezt a bénaságot rázza fel **Kelecsényi Ákos** ciszterci tanár és **M. Balogh Mária**, az angolkisasszonyok tanárnője. Az az ötletük támad, hogy a még füstölgő romok között rendezzenek valahogy színpadi előadást Választásuk a kevéssé ismert, a Nemzeti Színház műsorán is ritkán szereplő **Ellák c. ötfelvonásos tragédiára** esett – írta visszaemlékezéseiben. ... Jó emlékezet és köszönet azoknak, kik még szereplőink voltak. Az akkori nehéz körülmények közt nem maradt fenn szereposztás, talán nem is készült.” – írta cikkének befejezésével.

... Jó emlékezet és köszönet azoknak, kik még szereplőink voltak. Az akkori nehéz körülmények közt nem maradt fenn szereposztás, talán nem is készült.” – írta cikkének befejezésével.

Az államosítása előtti az egyre hangosabb és ellenségesebb sajtóval mit sem törődve, 1948 márciusában a szabadságharc centenáriumán is nagysikerű színelőadást rendeztek iskolánk diákjai, **Herczeg Ferenc A híd** c. drámáját hat alkalommal is bemutatták,

Minderről részletesen beszámoltunk újságunk 2012. húsvéti számában az egyik szereplő, **Mátray Dezső** diáktársunk írása nyomán: „... Nem tudom ki volt a darab rendezője, úgy emlékszem legtöbbet **dr. Hegyi Kapisztrán** igazgató úr irányított bennünket. Az ügyelői beosztást **Hodász Henrik** tanár úr gyakorolta. Emlékezetem alapján egy ún. beszédgyakorlaton is átestünk. Ezt egy Budapestről jött civil előadó látta el.

A díszleteket az egri Gárdonyi Géza színházból, míg a jelmezeket a budapesti Nemzeti Színházból kölcsönöztük. Az öltözőknak az Apát úr „kék” vendégszobája a rendház földszintjén, a lányok részére pedig – úgy emlékszem – a szomszéd szoba volt kijelölve. A lányokra mindig két Mátér is »vigyázott«. A színpad mögötti spelunka – a tornaterem mögötti pincerész – volt a sorra kerülő szereplők tartózkodási helye. Itt **Hodász** tanár úrnak is volt teendője. Sztentori hangon »csillapította« nemcsak a fiúkat, hanem a Mátérokat is.

Az angolkisasszonyok gimnáziumából négy »vendégszereplő« segített, okosak és csinosak voltak”

<p style="text-align: center;">Kossuth: Az igazságot nem lehet levezni! Az ártatlanságnak nincs mértéke! (R. híd).</p> <p style="text-align: center;">Meghívó.</p> <p style="text-align: center;">A Ciszterci Rend egri Szent Bernát Gimnáziuma 1848. Március Idusának századik évfordulóján</p> <p style="text-align: center;">ü n n e p i e l ő a d á s t</p> <p style="text-align: center;">rendez 1948. március 14-én és 15-én (vasárnap és hétfőn) délután 6 órai kezdettel a gimnázium tornatermében.</p> <p style="text-align: center;">Erre az előadásra szeretettel hívja és várja a Rendezőség.</p> <p style="text-align: center;">Színre kerül:</p> <p style="text-align: center;">Herczeg Ferenc: A Híd című színjátéka négy felvonásban.</p> <p style="text-align: center;">Höttelező műsormegvalósítás 3 – Ft.</p>	<p style="text-align: center;">S Z E R E P L Ő K</p> <table border="0"> <tr> <td><i>gr. Széchenyi István</i> <i>Stokker Béla VIII. o. f.</i></td> <td><i>Miklós herceg</i> <i>Schultheisz Z. VI. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Crescencia</i> <i>Sándor Érelka Ijmn. f.</i></td> <td><i>Pali ágróf</i> <i>Ruffbay Vilmos VII.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Kossuth Lajos</i> <i>Tuhrinszky F. VIII. o. f.</i></td> <td><i>gr. Bathhány Lajos Krisztián Gy. VIII. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Nádor</i> <i>Nánássy Endre VIII.</i></td> <td><i>Mérey consiliarius Telaky Elemér VIII.</i></td> </tr> <tr> <td><i>br. Wesselényi</i> <i>Domán Péter VII. o. f.</i></td> <td><i>Hell kamarás</i> <i>Kékessy Tibor VII. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>hg. Grassalkovich</i> <i>Pozder Miklós VII. o. f.</i></td> <td><i>Draskóczy adutáns Zsuponyó Gy. VIII.</i></td> </tr> <tr> <td><i>gr. Ádámházy</i> <i>Szedlacsék J. VII. o. f.</i></td> <td><i>Havranek ezredes Mátray Dezső VIII.</i></td> </tr> <tr> <td><i>gr. Zichy Károly</i> <i>Zsélyi György VIII. o. f.</i></td> <td><i>dr. Balogh Pál</i> <i>Máté József VIII. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>gr. Sándor Moric</i> <i>Czompó Andor VIII.</i></td> <td><i>Szánthó káplán</i> <i>Hegedűs József VI. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Leontine</i> <i>Tóth Katalin Ijmn. f.</i></td> <td><i>Tanácsos</i> <i>Szalai Károly VIII. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Poldi hercegnő</i> <i>Kottler Lenke Ijmn. f.</i></td> <td><i>Béni Inas</i> <i>Bóta Csaba VIII. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Káti kontasz</i> <i>Dalley Éva Ijmn. f.</i></td> <td><i>Gáspár huszár</i> <i>Marcsis Dámer V. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Viki próf</i> <i>Lukács József VIII. o. f.</i></td> <td><i>Lakaj</i> <i>Boghly István V. o. f.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Egon ágróf</i> <i>Darabos Gy. VIII. o. f.</i></td> <td><i>Lovász</i> <i>Csarhati András VI.</i></td> </tr> <tr> <td><i>Rudi báró</i> <i>Kádár István VIII. o. f.</i></td> <td><i>Matróz</i> <i>Gyulai György VII. o. f.</i></td> </tr> </table>	<i>gr. Széchenyi István</i> <i>Stokker Béla VIII. o. f.</i>	<i>Miklós herceg</i> <i>Schultheisz Z. VI. o. f.</i>	<i>Crescencia</i> <i>Sándor Érelka Ijmn. f.</i>	<i>Pali ágróf</i> <i>Ruffbay Vilmos VII.</i>	<i>Kossuth Lajos</i> <i>Tuhrinszky F. VIII. o. f.</i>	<i>gr. Bathhány Lajos Krisztián Gy. VIII. o. f.</i>	<i>Nádor</i> <i>Nánássy Endre VIII.</i>	<i>Mérey consiliarius Telaky Elemér VIII.</i>	<i>br. Wesselényi</i> <i>Domán Péter VII. o. f.</i>	<i>Hell kamarás</i> <i>Kékessy Tibor VII. o. f.</i>	<i>hg. Grassalkovich</i> <i>Pozder Miklós VII. o. f.</i>	<i>Draskóczy adutáns Zsuponyó Gy. VIII.</i>	<i>gr. Ádámházy</i> <i>Szedlacsék J. VII. o. f.</i>	<i>Havranek ezredes Mátray Dezső VIII.</i>	<i>gr. Zichy Károly</i> <i>Zsélyi György VIII. o. f.</i>	<i>dr. Balogh Pál</i> <i>Máté József VIII. o. f.</i>	<i>gr. Sándor Moric</i> <i>Czompó Andor VIII.</i>	<i>Szánthó káplán</i> <i>Hegedűs József VI. o. f.</i>	<i>Leontine</i> <i>Tóth Katalin Ijmn. f.</i>	<i>Tanácsos</i> <i>Szalai Károly VIII. o. f.</i>	<i>Poldi hercegnő</i> <i>Kottler Lenke Ijmn. f.</i>	<i>Béni Inas</i> <i>Bóta Csaba VIII. o. f.</i>	<i>Káti kontasz</i> <i>Dalley Éva Ijmn. f.</i>	<i>Gáspár huszár</i> <i>Marcsis Dámer V. f.</i>	<i>Viki próf</i> <i>Lukács József VIII. o. f.</i>	<i>Lakaj</i> <i>Boghly István V. o. f.</i>	<i>Egon ágróf</i> <i>Darabos Gy. VIII. o. f.</i>	<i>Lovász</i> <i>Csarhati András VI.</i>	<i>Rudi báró</i> <i>Kádár István VIII. o. f.</i>	<i>Matróz</i> <i>Gyulai György VII. o. f.</i>
<i>gr. Széchenyi István</i> <i>Stokker Béla VIII. o. f.</i>	<i>Miklós herceg</i> <i>Schultheisz Z. VI. o. f.</i>																														
<i>Crescencia</i> <i>Sándor Érelka Ijmn. f.</i>	<i>Pali ágróf</i> <i>Ruffbay Vilmos VII.</i>																														
<i>Kossuth Lajos</i> <i>Tuhrinszky F. VIII. o. f.</i>	<i>gr. Bathhány Lajos Krisztián Gy. VIII. o. f.</i>																														
<i>Nádor</i> <i>Nánássy Endre VIII.</i>	<i>Mérey consiliarius Telaky Elemér VIII.</i>																														
<i>br. Wesselényi</i> <i>Domán Péter VII. o. f.</i>	<i>Hell kamarás</i> <i>Kékessy Tibor VII. o. f.</i>																														
<i>hg. Grassalkovich</i> <i>Pozder Miklós VII. o. f.</i>	<i>Draskóczy adutáns Zsuponyó Gy. VIII.</i>																														
<i>gr. Ádámházy</i> <i>Szedlacsék J. VII. o. f.</i>	<i>Havranek ezredes Mátray Dezső VIII.</i>																														
<i>gr. Zichy Károly</i> <i>Zsélyi György VIII. o. f.</i>	<i>dr. Balogh Pál</i> <i>Máté József VIII. o. f.</i>																														
<i>gr. Sándor Moric</i> <i>Czompó Andor VIII.</i>	<i>Szánthó káplán</i> <i>Hegedűs József VI. o. f.</i>																														
<i>Leontine</i> <i>Tóth Katalin Ijmn. f.</i>	<i>Tanácsos</i> <i>Szalai Károly VIII. o. f.</i>																														
<i>Poldi hercegnő</i> <i>Kottler Lenke Ijmn. f.</i>	<i>Béni Inas</i> <i>Bóta Csaba VIII. o. f.</i>																														
<i>Káti kontasz</i> <i>Dalley Éva Ijmn. f.</i>	<i>Gáspár huszár</i> <i>Marcsis Dámer V. f.</i>																														
<i>Viki próf</i> <i>Lukács József VIII. o. f.</i>	<i>Lakaj</i> <i>Boghly István V. o. f.</i>																														
<i>Egon ágróf</i> <i>Darabos Gy. VIII. o. f.</i>	<i>Lovász</i> <i>Csarhati András VI.</i>																														
<i>Rudi báró</i> <i>Kádár István VIII. o. f.</i>	<i>Matróz</i> <i>Gyulai György VII. o. f.</i>																														

Ezzel véget ért a közel fél évszázados történet. Merésznek tűnő kezdet, – az évszázad elején még nem találjuk nyomát énekes színdarabok előadásának a középiskolákban. Merész befejezés, ellenséges média-szélben, nagy igyekezettel és szép sikerrel.

„Az ünnepélyeket nem egyedül azért rendeztük, hogy fiaink a nyilvános fellépésben is gyakorolják magukat, ami szükséges; vagy hogy képességüket megmutassák, ami ellen kifogás még a hiúság gondolatában sem emelhető; sőt azért sem, ami kívánatos, hogy az ünnepélyes alkalmakkor tanár, szülő és diák azonos érzésben, az öröm, a lelkesedés és siker-büszkeség érzésében összeolvadjon, hanem azzal a sokkal egyetemlegesebb és hasznosabb céllal, hogy egész tanulóifjúságunk lelkét az emberi és nemzeti ideálok felé fordítsuk, s a múlt nagy eseményeire emlékeztetéssel, ezeknek felemelő eszméivel s lelkesítő érzéseivel jobbra, tisztábbá s emelkedettebbé tegyük” – olvashatjuk az iskolánk igazgatójának írását még a '30-as évek Értesítőjében. Talán még ma is érvényesek ezek a gondolatok.

Áttekintésül felsoroljuk az előadott színdarabokat, melyekről a korabeli iskolai Értesítőben és a helyi újságokban olvashattunk. Szép sorozat, talán érdemes lenne folytatni.

1903. márc.	<i>Kienczl: A bibliás ember II. felvonás I. rész</i>	1927. febr.	<i>Varga Bennó: Cserkésznep Lepéndön</i>
1904. ápr.	<i>Etienne Henri Mehul: József Egyiptomban</i>	1927. máj.	<i>Evetovics Kunó–Kalovits A.: A kereszt diadala</i>
1905. ápr.	<i>Madarász Flóris: A tékozló fiú</i>	1932. febr.	<i>Éjféli vendég és még három „vigjáték”</i>
1906. márc.	<i>Kovács Pius: Zrínyi a költő</i>	1932. máj.	<i>Sándor Dénes: Drága ifjúságunk</i>
1907. márc.	<i>Madarász Flóris: Rákóczi Egerben</i>	1936. márc.	<i>Herczeg Ferenc: A híd (jelenet)</i>
1908. márc.	<i>Kovács Pius: Szent Imre herceg</i>	1936. máj.	<i>Madarász Flóris: Rákóczi Egerben</i>
1910. ápr.	<i>Etienne Henri Mehul: József Egyiptomban</i>	1936. febr.	<i>Texas rózsája. Vadnyugati történet</i>
1912. ápr.	<i>Kovács Pius–Kalovits Alajos: Hunyadiak</i>	1936. febr.	<i>Josef Piper: Eduárd és Kunigunda. Opera-paródia</i>
1914. márc.	<i>Tordai Ányos: Tinódi</i>	1936. febr.	<i>Kínai idill I felvonásban.</i>
1916. márc.	<i>Tordai Ányos: A vén honvéd álma</i>	1936. nov.	<i>Brisits Frigyes: Fehér sas</i>
1920. május	<i>Tordai Ányos–Kalovits Alajos: Mikes</i>	1937. márc.	<i>Kovács Pius–Kalovits Alajos: Hunyadiak</i>
1922. ápr.	<i>Radányi Kálmán: A gelencei fényjelek</i>	1937. nov.	<i>Brisits Frigyes: Az örök legenda</i>
1923. márc.	<i>Tordai Ányos: Egri hangok</i>	1938. márc.	<i>Sík Sándor: István Király</i>
1923. dec.	<i>Balassa Brúnó: Este a táborban</i>	1945. dec.	<i>Harsányi Kálmán: Ellák</i>
1924. ápr.	<i>Balassa Brúnó–Meiszner Mihály: Imre királyfi</i>	1948. márc.	<i>Herczeg Ferenc: A híd</i>
1926. máj.	<i>Madarász Flóris–Küzdő Aurél: A tékozló fiú</i>		

Oláh Gyula

KETTESBEN A FEHÉR/FEKETE SZERKESZTŐJÉVEL – I.

Szerdahelyi Csongor, a Lánchíd Rádió Kettesben c. műsorának munkatársa megkért – miután dr. Székely Tamás diáktársunkkal készült interjúját újságunk húsvéti számában közöltük –, hajlandó lennék-e én is vele „kettesben” beszélgetni.

Aztán ez év júliusában három alkalommal – a budai Bartók Béla úti lakásunkban – faggatott múltbeli, főleg fiatalkori dolgaimról, melyet a Lánchíd Rádió a késő esti órákban sugárzott.

Kedves barátom-diáktársam, Székely Tamás, hallva ezt a műsort, biztatott, írjam meg mindezeket az újságunkban. Vonakodtam magamról írni, de ő telefonon jó párszor tovább sűrgettet. Végül is kötélnek álltam, leírtam a rádióban elhangzottakat s most szerkesztett formában két részletben közreadom.

Dixi vel sripsi – et salvavi animam meam.

Oláh Gyula

Mikor is születettél és hol?

1926-ban születtem a Heves megyei Erdőtelken, Egerhez 30 km-re közel eső, akkoriban 5000 lakosú nagyközségben. Édesapám itt volt kántortanító. 1922-ben, mint tanító került Erdőtelekre, ő kömlői születésű volt. Kömlő közel fekszik Erdőtelekhez, majdnem szomszéd község. Kántori állására 1926 nyarán választották meg.

Édesanyám Erdőtelken született, édesapja – a nagyapám – a falu tekintélyes polgára, a '20-as, '30-as években községi bíró. Szüleim 1924-ben házasodtak össze. Három húgom született, akik közül egyik, aki jóval fiatalabb volt nálam, fiatalon halt meg. Mindkét húgom már itt él Budapesten.

Kántortanító – ez a fogalom bekerült a történelem lapjai közé. Mikor '48-ban államosították az egyházi iskolákat a kántortanítóság, mint hivatalos foglalkozás megszűnt.

Nem pontosan akkor szűnt meg, édesapámat 1952-ben – éppen a húsvét előtti napokban, mikor a kántornak oly sok feladata van a templomban – állították a kérdés elé: marad kántor, és akkor nem taníthat, vagy tanítson, de akkor nem lehet kántor. A kántoroknak a régi időben nem volt pénzbeli fizetése, földjuttatás, az ún. javadalmi föld termése volt a munkájuknak bére. A negyvenes évektől kaptak valami fizetést, de a mindennapi megélhetést a tanítói fizetés szolgálta. Így aztán édesapám 1952-től egészen haláláig, 1964-ig, csak mint tanító működhetett. Pedig nagyon szerette kántori hivatását. Ez elsősorban a napi miséken való szolgálatot jelentette az év minden napján. Emlékezetem szerint csak nyáron, Nagyboldogasszonykor, amikor a család kömlői búcsúra ment, ahol édesanyja, nagymamánk élt, helyettesítette egy tanító-társát.

A te édesapád egyben elemi iskolai tanítód is volt?

Negyedik elemiben tanított, 1935/36. tanévben. Nagyon féltem, mikor negyedikes lettem. Otthon sohasem esett szó az iskoláról – mit tanulok, hogy tanulok? –, nagyon önállónak kellett lennem, nem számíthattam arra, hogy otthon édesapám bármilyen módon segít a tanulásban.

Ekkor tanultam meg ministrálni is. Ez azt jelentette, hogy a latinul mondott mise részeket is kellett kívülről tudni. Nagy igyekezettel megtanultam a számomra teljesen érthetetlen latin szöveget, különösen nehezek voltak a lépcsőima hosszú részei: Confiteor, vagy Quia tu es Deus, fortitudo mea...

– A negyedik osztályban 100-an voltunk.

Le tudatok ülni mind a százan?

Elfértük, bizonyára szorosan ültünk a padokban. Akkor nem is tűnt fel nekem, természetes volt. Az első három osztályban külön voltunk fiúk, lányok, negyedekben voltak össze.

Fantasztikus ez, hisz lehetetlen, hogy a tanár száz nevet tudta. Hogy lehetett ott fegyelmezni.

Nagyon jól. Mikor gimnáziumba kerültem, 1936-ban, akkor is 72-en voltunk az első osztályban, az egri ciszterci gimnáziumban. Ott is jól megvoltunk.

Édesapád kántortanító volt, most ismerjük az kántoroknál az orgonán levő Szent vagy Uram kottakönyvet. Akkoriban mi volt a kántorok repertoárja?

Édesapám viszonylag hamar megismerte a Szent vagy, Uram! kiadványt, részt vett Budapesten karnagy tanfolyamon, ahol az előadók között volt Harmath Artúr is, ennek az énekgyűjtemény egyik szerzője. – Így édesapám hamar bevezette a falunkban a harmincas évek elején megjelent énekeskönyv énekeit. Emellett Zsasskovszky és régebbi szerzők énekes könyveit használta, mert a hívek szívesen hallgatták és énekeltek a régi dallamokat.

Azért is volt kötődése az egyházi ének megújuló irányzatához, mert az egri gimnáziumban négy alsó

évben osztálytársa volt Rajeczky Ferenc Benjamin-nak, a későbbi neves ciszterci zenetudós, és vele a kapcsolatot bizonyos fokig fenntartotta, többször meglátogatta tanácsait kérni az Ibrahim utcai rendházban is.

Dalárdát is vezetett, nagy lelkesedéssel adta elő az erdőtelti vegyeskar Bárdos Lajos feldolgozásait a harmincas évek elején.

Édesapád is ciszterci diák volt Egerben?

Négy évet járt a ciszterciek a gimnáziumába. Négy év után a Tanítóképzőbe ment. Négy év után sokan elmentek a gimnáziumból, főleg azok, kik nem mentek egyetemre. Egerben több középiskola is volt, ahonnan a végzés után kikerülve már kenyérkeresők lehettek, a Tanítóképző mellett a Kereskedelmi iskola is.

Mikor kezdted el a gimnáziumot?

1936 szeptemberében íratlak be szüleim a Ciszterci Rend egri Szent Bernát gimnáziumába.

Ez a gimnázium régebbi, mint a budapesti, úgy tudom egyik legrégebbi ciszterci gimnázium. Mikor alakult?

Mikor Egerből kimentek a törökök, utána két-három évre, 1689-ben a jezsuiták kezdték el a középiskolai oktatást. Az egri jezsuiták Historia Domusában mind le vannak írva ezek a dolgok, tehát dokumentálható, hogyan indult az iskola, ami szépen virágzott 1773-ig, amikor a jezsuitákat feloszlatták. Akkor volt egy „ex-lex”, és 1776-ban egy merész ciszterci megjelent Budán – ahol a megszűnt jezsuiták mintegy 54 iskolájának kerestek gazdát a szerzetesrendek között –, és vállalta az egri iskola vezetését. Ő a Pásztói apátságnak volt a perjele, – *Beitler Metód*. A Pásztói apátság, mely akkor kezdett éledezni, volt vagy 5–6 ciszterci ott, ekkoriban nem is apátság volt, hanem kihelyezett perjelség, a morvaországi Wellehrad apátságához tartozott. Mindezt apátjának nagy bánatára tette, aki mindenáron le akarta őt erről beszélni, de a pásztóiak meg örültek annak, hogy egy biztos munkalehetőséghez jutottak.

1776-ban még nem voltak ciszterci tanárok a gimnáziumban, de aztán lassan átvették a tanítást. Amíg fel nem oszlatták a ciszterci rendet – II. József uralkodásának a vége felé –, addig tanítottak. Vagy 12 évig állami volt az iskola – de akkor is voltak itt „ex-ciszterci” tanárok. Majd 1802-ben visszakapták az iskolát és tanítottak 1948-ig.

Pásztót említetted, de Egerhez sokkal közelebb, BÉlapátfalván is voltak ciszterciek.

Akkoriban már nem volt ott apátság. Tudtunk arról, hogy az egri püspök által odahívott cisztercieknek volt BÉlapátfalván – BÉlháromkúton – apátságuk. Mostanában volt az 1232-es alapításának 785 éves jubileuma.

Hogyan zajlott le ez a nyolc év? Te még abból a korosztályból vagy, akik a nyolc évet viszonylag nyugodt körülmények között, ugyanabban az iskolában tudták elvégezni.

Csak a vége volt egy kicsit „kapkodósabb”. ’44-ben hirtelen fejeződött be a tanév március végén, mi nem is ballagtunk. Éppen lelkigyakorlat volt az iskolában, mikor az igazgatónk bejelentette, hogy március 31-én vége az iskolaévnak. Utána mindenkit hazaküldtek, mi április elején kaptuk az értesítést, hogy menjünk vissza érettségi írásbelire. Az írásbeli április 13–17 között volt. Emlékszem magyar írásbeli alatt, dél felé légiriadó volt, abba kellett hagynunk az írást, egy jó fél órára levonultunk a pincébe. Én április 21-én szóbeliztem. A bizonyítványt április 23-án kaptuk meg, 54-en érettségiztünk.

Azután is tartottuk a kapcsolatot egymással, habár a háború eléggé szétszórta bennünket. 1954-ben volt az első 10. éves érettségi találkozóink, ahol még sokan együtt lehattunk. Az utolsót, a 65. évest, 2009-ben tartottuk, de ekkor már csak öten vagy hatan tudtunk összejönni Egerben. Jelenleg – akiről tudunk és kapcsolatban is vagyunk – 4-en élünk.

1938-ban volt az Eucharisztikus kongresszus, eljutott-e hozzátok a hír?

Természetesen, nagyon jó szervezés volt. Mindenünnen ún. filléres vonatokat indítottak, azonkívül igen részletes útmutatót adtak ki, benne a vonatjegyen kívül a szállást biztosító utalvány, a legátusi misére a helyjegy is benne volt. Én nem az iskolával, hanem szüleimmel utaztam Pestre ezzel a vonattal, ha jól emlékszem három napra mentünk, a Bajza utcában volt a szállásunk. Akkor sok család vállalt Pesten szállásadást. Ott voltunk a Hősök terén a legátusi misén, a Városligeti tó területén volt a helyünk. Emlékszem a nagy énekkarra, meg a díszes főoltárra, ami a római Szent Péter templom főoltárának mintájára emeltek.

Másnap az Andrássy úton álltunk, ahol a Szent István évet megnyitó nagy körmenet vonult el a Szent Jobbal. Ekkor láttam Horthy Miklóst is a körmenetben.

Szóljál a tanáraitokról.

Sok kedves tanárunk volt, akikkel, míg éltek, mindig tartottuk a kapcsolatot. Az érettségi találkozóinkon is mindig ott volt valamelyik tanárunk.

Első évben az osztályfőnököm *Székely Artúr* volt. Mikor beléptünk kis elsőként az iskolába, ő fogadott bennünket. Akkoriban a Veni Sancte mindig Kissasszony napján, szeptember 8-án volt. Előtte való napon, 1936 szeptember 7-e délutánján mentünk először az első osztályos terembe. A táblára felírta a nevét, meg a köszöntés szövegét: Laudetur Jesus Christus! Mindenkinék meg volt már egyensapkája, megmutatta, hogyan kell köszönni, ha az utcán

találkozunk tanárainkkal, vagy valakit üdvözölni akarunk. Akkoriban még nem tisztelegve, hanem a sapkát leemelve és mellünkre helyezve, kissé meghajolva kellett mondani a köszöntést. Székely Artúr csak egy évig volt tanárunk, a következő évben Bajára helyezték. Mostanában ismertem meg további sorsát. A szétszórátás után – ő ugyan már előbb „civil” pap lett – több mint húsz évig Balatonfőkajáron volt haláláig plébános. Az alatt a két év alatt, mikor Egerben tanított több diák-színarabot is rendezett.

Elsős koromban igazgatónk *Kürti Menyhért* volt, ő már idősebb volt, még édesapámat is tanította 1911/12-ben szépíráásra.

Másodiktól igazgatónk *Palos Bernardin* volt, fegyelmet tartó, szigorú ember, de szerettük, különösen a cserkészek. Én is cserkész voltam második koromtól, 1938 májusában avattak, akkor *Tóth János* hittanárunk volt a cserkészparancsnok.

Palos Bernardin volt húsvéti szünetekben az őrsvezetőképző táborok parancsnoka Bervában, az egri cserkészparkban, ezeken 1941-től én is részt vettem. 1943 februárjától pécsi tankerületi kir. főigazgatónak nevezték ki, az új igazgatónk, *Hegyi Kapisztrán*, Budáról jött. Még a szétszórátás után is, 1958-ig Egerben, majd az egyházmegyében volt lelkipásztor, a '61-es évek perек következményeiként Pannonhalomra kellett visszavonulnia.

Kik voltak még a tanáraid?

Az egyik legkedvesebb tanárom, osztályfőnököm, *Falubíró Győző* volt.

Láttam a sírját Dallasban.

Őt érettségink után, 1944 júniusától Bajára helyezte az apátja. A szétszórátás után Vaskúton volt kántor, 1964-ben eljött a 20. éves érettségi találkozónkra Egerbe, majd nem sokkal később Amerikába utazott, ahol a nővére élt. Onnan nem jött vissza, hanem a Dallasi Apátságba ment, melyet a magyar ciszterciak alapítottak. 1975-ben halt meg, ő volt Dallasi apátság első halottja.

Falubíró Győző harmadik osztálytól kezdve volt osztályfőnökünk és latin-történelemtanárunk. De nem ez tette őt számunkra emlékezetessé és kapcsolatunkat szorosabbá, hanem az a zeneszeretet, amit mindnyájunknak át is tudott adni. Harmadikos korunktól énekóráin kezdte velünk megszerettetni a klasszikus muzsikát.

Én második koromtól csellózni tanultam, édesapám forszírozta, hogy valamilyen hangszer tanuljak. Negyedik koromban az iskolai zenekarban is kezdtem játszani. Ekkor vette át a zenekar vezetését az osztályfőnököm. Klasszikusokat kezdtünk játszani. (Emlékszem, milyen nagy esemény volt, mikor egy Haydn szimfónia nyomtatott szólamkottáit kiosztotta.)

Azután Haydn, Mozart, műveket tanultunk, sőt Beethoven V. szimfóniája I. tételének egy részletét is. Nem csak az iskolai ünnepélyeken játszottunk, hanem volt külön hangversenyünk is. Általában 30–35 fős volt a zenekarunk. Az iskolai zenekaroknak, különösen a vidéken, az a nehézsége, hogy érettségi után elmennek a tagjai, legtöbbször egyetemre. Egerben kevesen maradtak érettségi után, itt csak az Érseki Jogakadémián volt továbbtanulási lehetőség.

Az iskolai énekkarban elsős koromtól szerepeltem, ahol karvezetőnk *Rácssy Paulin* tanár úr volt. Ő már idősebb korosztályhoz tartozott, az ötvenes éveiben járt. Nekünk hét éven át tanította a matematikát (akkoriban mennyiségtannak hívták) és a fizikát.

Nagyon kedves tanárom volt *Vajk Atanáz*, hat éven át németre tanított, ő volt a cserkészparancsnokom. Vele öt nyáron is voltam cserkész táborban. Mindjárt Te Deum után mentünk G típusú tehervagonban a táborozási helyszínre. (Régebben ezt a vagon típust használták a katonaság szállítására: belefért 40 fő, vagy 6 ló.) Néha több napon át is utaztunk. Először 1939-ben a visszacsatolt Felvidéken, Rozsnyó fölött, a következő évben Kárpátalján táboroztunk. 1942-ben Szentgotthárdon volt a ciszterci cserkészcsapatok jubileumi nagytábora, ahol az öt gimnázium és a zirci klerikusok cserkészcsapatái vettek részt. Ekkor volt a ciszterciak Magyarországra telepedésének nyolcszáz éves jubileuma. Már eléggé háborús világ volt. A táborunk az első napokon, mint levante tábor működött, persze csak névlegesen. A nagytábor parancsnoka, az akkori igazgatónk, Palos Bernardin volt. Meglátogattott bennünket a főcserkész, *kisbarnaki Farkas Ferenc* is. Később róla minden rosszat mondtak, pedig – akkor én így éreztem – a cserkészetből a katonás vonásokat kissé lefaragta. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy mikor 1945-ben, mint katona amerikai fogságba kerültem, a németországi Heilbronn-i lágerben, mikor megtudtuk, hogy ő is ott van, egy cserkész társammal meglátogattuk a sátorában.

Szeretettel emlékezem természetrajz-kémia tanárunkra *Varga Bennóra*, aki egy évig osztályfőnökünk is volt. A természet szeretetét oltotta belénk, osztálykirándulásokon és kisebb csoportos természet-járásokon. Remek humora volt, mondásait sokat emlegettük. Egerhez nagyon kötődött, itt élt az édesanyja is.

Felső korunkban hittanra *Szabó Tihámér* tanított. Több érettségi találkozónkon is jelen volt. Kicsit naivnak tartottuk, de felnőttfejjel beszélgetve vele tapasztalhattuk, mennyire átlátta a mi diákos csínyjeinket.

Volt egy ciszterci tanár Egerben, halálának körülményei mai napig vita tárgya, egy katonai autó gázolta halára.

Debreczeni Sixtus, ő engem nem tanított, 1948-ban került Egerbe, mint a templomunk plébánosa.

Sokat foglalkoztunk az újságunkban is személyével, mindenkit megkeresve, aki ismerte történetét. A tudatos gyilkosságnak a ténye nem volt egyértelmű rendtársai számára. Persze nem kizárható ez, még akkor sem, ha vele együtt másik személyt, egy református lelkészt is halálra gázoltak.

Szólj még arról a tanárról, aki az egri vár ásatásait vezette.

Pataki Vidor tanár úr, aki másodikban, 1937/38-ban magyartanárunk volt. Szerencsénk volt, mert ő sohasem tanított az alsó osztályokban. Nagyon emlékeztetéseket voltak órái, és személyisége mindnyájunkra nagy hatással volt. Hajlamosak voltunk apróbb csínyekre, többször mutattak neki régi pénzeket, kérdezve, milyen korból származnak – persze elsősorban „órahúzási” szándékkal. Ő legtöbbször komolyan vette, jól megnézte, néha keménységét harapással is megvizsgálta, s megmondta az eredményt. 1938-ban Budára került.

Ugyan ebben az évben volt a latintanárunk *Ágoston Julián*, csak egy évig tanított, de a latin nyelv alapjait olyan szuggesztíven megtanította velünk, hogy a további években is nagy hasznát vettük. Akkortájt jelent meg neki a Fekete remeteségem c. verses kötete. Mi persze gyerekként nem értve a hosszú sorokból álló gondolatverseket, nagy nevetések között olvastuk ezeket a szokatlan, rím nélküli költeményeket.

1948-ban Pécsre került, ahonnan 1950 júniusában az egész rendház szerzeteseit Kunszentmártonba internálták. Majd 1951-ben egy évig a kistarcsai internálótáborban is volt. Fiatalon, 59 éves korában halt meg.

A mostani időkben, már mint öregdiák, összegyűjtöttem verseit a folyóiratokból, kapcsolatba léptem még élő öccsével, illetve annak unokájával, aki a családban megtalálta sok versének kéziratát. Egy egri kiadó révén 2006-ban azután megjelentek ezek az összegyűjtött, még kiadatlan versek egy szép kötetben.

A gregorián létezett-e akkor az élő egyházzenei kultúrában. Egy monasztikus szerzetesrend által vezetett gimnáziumnak voltál a diákja, s azt gondolná az ember, hogy a szerzetesek körében ez az élőhagyomány akkor is jelentkezett.

A napi miséken a harmincas évek végén, a negyvenes évek elején nagyon kevés gregoriánt énekelünk. Emlékszem a Missa de Angelis dallamára, melynek Glóriáját és Credóját többször is énekeltek

az ünnepi miséken. Ezenkívül nem emlékszem más gregorián dallamokra. Mikor 1942-ben, mint cserkészek Zircen voltunk, hallottunk a zsolozsmázó ciszterci szerzetesek gyönyörű gregorián énekét. Talán Kodály Zoltán mondta akkoriban: aki igazi gregorián szeretne hallani, az menjen Zircre.

Említetted a diákszínjátszást, de azután nem esett erről szó.

Pontosan nyolcvan évvel ezelőtt 1937-ben adta elő az iskola a Hunyadiak c. színdarabot, melyet még a század elején, a tízes években írt az iskola akkori hittanára, dr. Kovács Pius, zenéjét a civil zenetanár, Kalovits Alajos szerezte. Mikor édesapám elsős volt ebben a gimnáziumban, 1911/12-ben, akkor is előadták. Ez egy zenés-énekes színdarab, melynek kórusában ő is szerepelt, majd 25 év múlva a kórusban én is énekeltem. A színlap szerint, mint dalmondók, kobzosok ill. vitézek, solymászok énekeltek a színpadon.

Volt olyan tanév, amikor két egész estét kitöltő színdarabot is előadtak a diákok. Ez mindig nagy esemény volt az iskolában, külön előadásokkal a felnőttek részére. Aztán a háborús időkben már szerényebbek voltak az iskolai ünnepélyek

A női szerepeket is fiúk játszották?

Nem, az iskolánknak kapcsolata volt a testvérintézményünkkel, az angolkisasszonyok gimnáziumával. A női szerepeket ők, ill. egyes diáktársak leánytestvérei játszották. Ebben a színdarabban talán három női szerep is volt.

Ciszterci templom, egri bazilika. Alkalmanként megfordultatok a bazilikában.

Egyértelműen a ciszterci templom volt az otthonunk. Akkor az iskola növendékei – kb. 450 -en voltunk – elfértek a templomban. A mai iskola diákjai – több mint hétszázán vannak –, a bazilikában tartják a Veni Sancte-i, ballagási, évszázó az ünnepélyeket.

Úrnapkor az egész iskola diáksága szervezett formában vett részt a nagytemplomi körmeneten.

A Szent József internátus, ahol nyolc éven át laktam, a nagytemplom (akkoriban még nem volt bazilika rangja) közelében volt. Néhány ablakából jól látható volt a két templomtorony, és jól hallható volt a toronyőr minden negyedórában, a négy égtáj felé felhangzó kürtjelének hangja, még az éjjeli órákban is.

Folyt. köv.

A SZENT BERNÁT CISZTERCI TEMPLOM KÓRUSA

Dr. Debreczeni Sixtus 100. éves születésnapjára emlékezve úgy gondolom, hogy a ciszterci templom női kórusáról is írni kell. Többektől érdeklődtem arról, hogy kik is voltak a tagjai és megpróbáltam összeállítani a névsorukat. Persze sokukat ismertem, így készült el egy lista, ami bizonyára nem teljes. A legtöbb adatot *Koncz Attiláné Maróti Kláritól* kaptam – köszönet érte. A kórus magját az Angolkisasszonyok volt iskolai énekkara képezte. A rendtagok szétszórása idején *M. Wéber Etelka* énektanárnőnek is állás után kellett néznie, és Sixtus atya alkalmazta őt a ciszterci templomban mint kántort és orgonistát. A lányok követték Etuskát. Mindez 1949-re alakult ki, így ünnepelték a még élő kórustagok 1999 májusában az énekkar fennállásának 50. évfordulóját. Hölgyek alkották a kórust, de *Koncz Attila* még mint gimnazista kezdett orgonálni és gyakran kísérte az éneklőket. Ekkor Etuska csak vezényelt. Pár év múlva Attila mint egyetemista Budapestre került és az ő szereplése abamaradt. *Dr. Kiss Kálmán* (éretts. 1938.) orgonista is kísérte néha az énekkart. Kivonulásra – a mise után – briliánsan játszott nehéz orgona-darabokat. *BacsKay Ottó* (érett. 1943, majd ciszterci) gregorián énekekre tanította a kórust. A szertartások még latinul folytak, így ekkor még nagyobb volt a jelenősége. Igaz, a kórustagok majd mindegyike tanult latinul, nem okozott gondot a szöveg olvasása és a kiejtés...

Abban az időben a rendőrség kiemelte és eltávolította a társadalomra – úgymond – káros egyéneket egy-egy éjszakai „látogatás” kapcsán. Jóakarói *M. Wébert* „eltüntették” szem elől egy időre (polgári ruhában, ki- és átfestve, napszemüveggel). Míg ő a rejték helyen tartózkodott, *Havas-Horváth Elemérné* vezette a kórust, *Attila* orgonált.

Sixtus atya szívvel-lélekkel támogatta az énekkart, – anyagiakkal is. A vasárnapi 10 órás szentmise után fölmenve a kórusra, megköszönte a

színvonalas szereplést, dicsérte a tagok szorgalmát, amit a próbákön mutattak, szentképeket ajándékozott, melyeken az aláírása mellett buzdító szavai is olvashatóak voltak.

Egy ízben meglátogatta a templomot *Endrédy Vendel* zirci apátúr, és meghallgatta a kórust is.

A vasárnapi, 10 órás szentmiséken a templom zsúfolásig megtelt, híre ment a városban, milyen szép énekkari produkciókat lehet hallani a ciszterci-eknél...

Ünnepnapot jelentettek a tagok életében az évenként megtartott kirándulások Sixtus atya szervezésében. Hová is mehettek volna, mint Belpátfalvára. Az ősi apátság templomban ő mondta a szentmisét s a kórus tagok úgy énekeltek, mint az angyalok. Mise után a fiatalabbak fölmentek a Bél kő csúcsára, ahonnan felejthetetlenül szép kilátás nyílt a környékre. Az utazás vonaton, akkoriban marhavagonokban – Gerő-pullmannak nevezte a népnyelv – történt a kisebb szárnyvonalakon. Némileg rögzített padokon lehetett ülni, s a kórus tagjai a kalauz által a padlóra helyezett viharlámpa – mintegy táborláz – körül vídám énekszóval énekeltek hazáig.

A '70-es évek közepe táján a kórus létszáma egyre csökkent: sokan elköltöztek Egerből, férjhez mentek, megöregedtek, az aktív kórusélet utánpótlás hiányában lassacskán elsorvadt.

M. Wéber Etelka 1912. április 5-én született, meghalt Egerben 1982. január 31-én. A ciszterciek templomában szinte haláláig szolgált tehetségével, szeretetével, derűjével, művészetével. Naplójából egy részlet: „... Érdemes minden áldozat árán is lelkeket menteni és vezetni Istenhez!” (1948. nov. 4.)

Az egri Hatvani temetőben búcsúztak el tőle tisztelői 1982. február 10-én, *dr. Kerekes Károly* OCist, *Veres Árpád* plébános, *dr. Gonda Imre* teológiai tanár temette.

A kórustagok névsora:

Altorjay Lujza
Dr Ambrus Adrienn. (Aci)
Asztalos Mária (Mischinger Gáborné)
Bakonyi Lászlóné (Juhász Ilona – Ila)
Bakonyi Mária (Ott Lászlóné)
Balázs Magda
Baráz Mária
Barczy Erzsébet
Fábián Zsuzsa
Harnos Sarolta (dr. Kiss Zoltánné)
Havas-Horváth Elemérné (gömöri Havas Johanna – Csibi)
Havas-Horváth Mária (Einer Ferencné)
Hungler Klára

Katonáné Hortobágyi Katalin – Kató
Katona Éva
Katona Erzsébet
Kiss Edit (Koós Pálné)
Dr. Konnja Ferencné (Mednyánszky Mária – Böndi)
Konnja Klára
Maróti Béláné (Fejér Alice)
Maróti Klára (Koncz Attiláné)
Novák Mária
Ódry testvérek ??
Rolli Margit (Kerecsendi Istvánné– kis Csibi)
Szabó Eszter (Lázár Jánosné)
Seres Ibolya (Kozma Györgyné)

Hungler Mária
Kádár Éva
Kádár Mária
Kádár Zsuzsa

Simonyi Ilona (Urbán Sándorné)
Szabó Mária

Urbán Marianna

és a „Nagymama” –, akinek nevét nem sikerült megtudnom, – többször a kislány unokája is ott volt a kóruson

A mellékelt névsorból látszik, hogy több „kislány” édesanyja is kórustag volt, mint szintén az Angolkisasszonyoknál végzett diáklány...!

Havas-Horváth István

SIXTUS ATYÁRA EMLÉKEZVE

Én a szétszórátás és az üldöztetés idején kerültem közel a Rendhez, pontosabban annak egyes tagjaihoz. Közülük messze kiemelkedik Debreczeni Sixtus atya. Amikor Egerbe került plébánosnak minden megváltozott abban a templomban.

Rövid idő adatott neki, de ez olyan meghatározó volt, hogy az mélyen bevésődött az emlékezetembe.

Működése kezdetén kitakarította a templomot. Ott mindenki szívesen segített.

Kibérelt egy tűzoltó létrát, hogy a magasabban fekvő részeket is letudják porolni. Ez a létra segítette arra, hogy az oratóriumba behatoljanak a szentély felől. Sajat szememmel láttam, amint mászik fel a létrán. Az oratóriumot a folyosó felől elfalaztatta az általam, így minden benn maradt. Most ezeket a tárgyakat menekítették ki.

Fűthetővé tette a templomot. Akkoriban ez valóban forradalmi újításnak számított!

Lelkinapokat szervezett, amelyre meghívta fiatal rendtársait elmélkedések tartására. Ezekben az években olyan elmélkedéseket hallottunk, amihez nem voltunk szokva. Talán még Budapesten sem hallottak ilyeneket. Akkoriban tódultak az emberek ebbe a templomba.

Visszaemlékszem egyik karácsonyi vásárra, melynek gerincét a betlehemek kiállítása képezte. Volt itt akkoriban egy lelkes fiatal nő, dr. Ambrus Adrienn. Ő rajzolt, festett, ma azt mondanánk iparművész. Karácsonyi, húsvéti lapokat festett, melyet árusítottak.

Mindezekon túl ott volt az énekkar, igaz csupán női kar volt. Azonban minden vasárnap a 10 órás misén énekeltünk. A tagok összetétele is nagyon érdekes volt. Egy kórusban énekelték az anyák a lányaikkal. Sőt volt köztünk egy nagymama is. Akkoriban csak a kóruson próbálhattunk, nehogy valami szervezkedéssel gyanúsítsák meg a társaságot.

A templomban csak asszonyok szolgáltak. A férfiak mind eltűntek. Nő volt a kántor, a sekrestyés, a harangozó, sőt olykor a ministrálást is azok végezték. Akkoriban nők nem végezgettek oltár körüli szolgálatot.

A hívek nagyon aggódtak Sixtus atyáért, mindazért, amit tett a hívekért. Féltették a várható megtorlástól. Ő maga is számíthatott valamilyen, a személyét érhető megtorlásra. Erről azonban nem beszélt. Amikor bekövetkezett a tragédia, az egész város fölbolydult. Mi egy volt ciszterci diáktól értesültünk a tragédiáról, aki történetesen református fiú volt.

Most évtizedekkel később fölháborodva olvastam a gyászjelentést, „Csendesen elhunyt”. Micsoda hazugság. Akkoriban kis jóindulattal még balesetre is gondolhatott valaki.

Amint teltek a napok, egyre biztosabbak voltunk abban, hogy szándékosan ütötték el az autóval. Persze, ki mert akkoriban tanúskodni.

Ma azonban felmerül annak a szükségessége, hogy egy jogász betekinthesse a rendőrségi jelentésbe, esetleges bírósági ítéletbe. Így talán pontosabban megismerhetnénk a gázolás körülményeit. Az a tény, hogy a holttestet kilopták Egerből a temetés előtti éjjel, arra enged következtetni, hogy valóban gyilkosság történt, melyben az ávó benne volt.

Ezek az évek nagyon bevésődtek az emlékezetembe. Rövid ideig tartott a „Sixtus-éra”, de felejthetetlen időszak volt.

1953 karácsonyára Miklós öccséhez írt levelét olvasva nagyon elgondolkodtam. Ebből a levélből kitűnik, hogy vágyott a halálra. Az is kitűnik a levélből, hogy a halál csak áttérés az örök életre. Ő nem csak hirdette, élte is vallásunk tanítását.

Ilyen ember volt.

Konczné Klári

ELMULASZTOTT INTERJÚ

Megkésve kaptunk hírt Csathó Zoltán diáktársunk haláláról: életének 75. évében, 2014. október 21-én hunyt el Egerben.

Csathó Zoltán sok-sok szállal kötődött iskolánkhoz. Ciszterci diák volt, – a Rend egri Általános iskolájában végezte az első két osztályt.

Az államosítás után, amikor itt tanítóképző működött, négy évig volt az iskola diákja.

Azután földrajz-történelem szakos egyetemi éveit bevégezve a tanári pályáját a Gárdonyi Gimnáziumban kezdte és tanára volt 31 éven keresztül.

Mikor újra megjelenhettek itt a ciszterci atyák, Csathó Zoltán lett az egyik ciszterci osztály osztályfőnöke.

Mindezeket csak halála után ismerhettük meg, olvasva feleségének, Brigitta asszonynak levelét. Iskolánk történetének erről az időszakáról

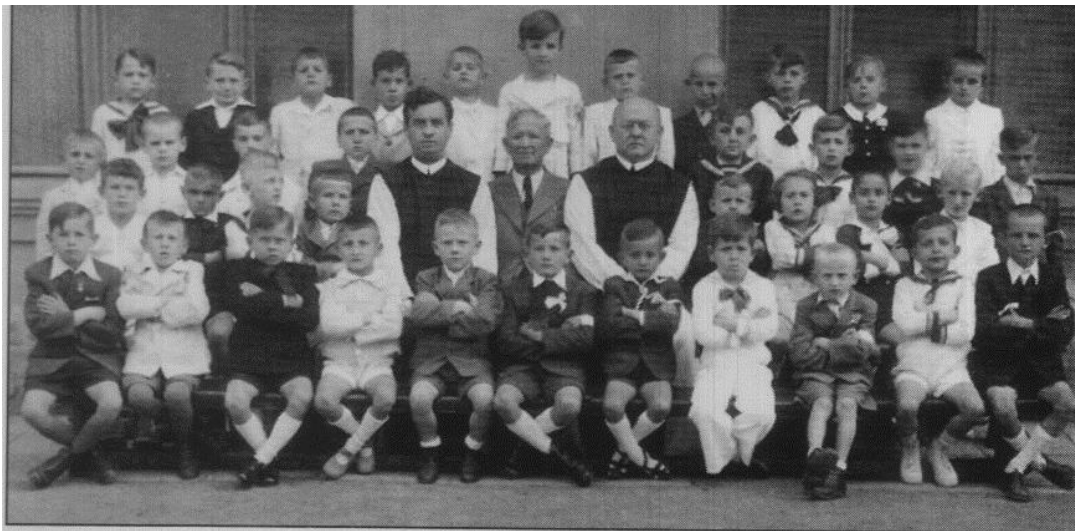
– mikor diáktársunk itt élt a falak között – keveset hallottunk. Jó lett volna erről őt megkérdezni.

Gondoltuk, feleségével elbeszélgethetnénk férje több mint 30 éves tanári munkájáról, bepillantathatnánk az állami Gárdonyi iskola életébe is. Kérésünkre szívesen fogadott az egri Foglár utcai lakásában és elmesélte emlékeit ezekről az évekről.

* * *

Csathó Zoltán 1947-ben, a ciszterciek általános iskolájában kezdte tanulmányait, hatéves korában.

1945/46-os tanévtől a nyolc osztályos gimnáziumot négy osztályos középiskolává kellett átalakítani. Ettől kezdve a 10 éves diákok, mint az általános iskola V. osztályos tanulói kezdhették meg tanulmányaikat. 1946/47 tanévtől kezdve kötelező volt nyolc osztályos általános iskolát működtetni, vagyis megnyitni az általános iskola alsó tagozatát is. Így a Szent Bernát gimnázium négy osztálya kiegészült nyolc osztályos általános iskolával. Ezentúl az intézet legkisebb tanulói a hatéves elsőosztályosok voltak.

Az Általános iskola 1. osztálya 1946/47. tanévben
Csathó Zoltán az első sorban balról a harmadik.

Csathó Zoltán is ebben a ciszterci iskolában kezdte tanulmányait, Ertsey Géza világi tanító úr oktatta az írás-olvasás tudományára, csak a hittantánruk volt ciszterci szerzetes: I. osztályban dr. Kalász Elek, II. osztályban dr. Kerekes Károly,

az iskola igazgatója pedig dr. Ágoston Julián.

1948-ban jött az államosítás, megszűnt a Rend általános iskolája is. Csathó Zoltánnak a város egy másik általános iskolájában kellett folytatni tanulmányait.

1949/50. tanévben a gimnázium helyére Líceumból kitelepített államosított Tanítóképző került. Ennek volt tanulója 1954–58 években Csathó Zoltán. Visszakerült a régi iskola falai közé. A tabló-képük ott van a mai

iskolánkban. Tanárai között találhatjuk a diákkorunkból ismert *dr. Lénárt Jánost* és a nevezetes karnagyot *Huszthy Zoltánt* is.

Ezután a debreceni egyetem következett, ahol földrajz-történelem szakos hallgató volt. Tanítási gyakorlatait a Gárdonyi gimnáziumban végezte, és mikor 1963-ban megkapta a középiskolai tanári oklevelét, meghívták Gárdonyi gimnáziumba, ahol 31 évig, nyugdíjba vonulásáig tanított.

Felsége, aki szintén pedagógus volt, így emlékezett férje tanári munkájáról:

„Az évek során hét osztálynak volt osztályfőnöke. Kezdetben a földrajz szakosok munkaközösség vezetője volt, később a történelmet is megkapta. Két munkaközösség vezetéssel a tantestületben senki sem volt megbízva. Mint vezetőtanár a földrajz-történelem szakos egyetemi hallgatók gyakorlati képzését is irányította az iskolában.

Tanítványai közül többen eredményesen vettek részt a különféle versenyeken, többek között az egri közép-fokú oktatás 300.évfordulójára meghirdetett pályázaton diákjai I. helyezést értek el 1989. májusában. A Pataki VidorJános Pályázaton I-II-III. díjat nyertek tanítványai. A diákok pályamunkáit a mai iskola őrzi.

Háromszor is vezetett külföldi kirándulást, kétszer a Csángóföldön – amelyet az ottani milícia is kísért.

Élvezte a diákok megbecsülését és szeretetét. Az általa vezetett szertárban keresték meg diákjai, ahol az iskolai problémák mellett, egyéni gondjaikat is megbeszélték vele. »Nemcsak oktatni-nevelni akart a tanórán, hanem nagy gondot fordít arra is, hogy örömet jelentsen számukra a tudás megszerzése« – ahogy a minősítésében olvashatjuk.

Mostanában volt egyik osztályának 30 éves érettségi találkozója – ahova engem is meghívtak, mondván helyettesítem férjemet –, és az öregdiákok nagy szeretettel beszéltek osztályfőnökükről, aki már nem lehetett közöttük.”

Brigitta asszony megmutatta a Csathó Zoltán tanári munkájáért kapott elismeréseket, melyek között a kiváló munkáért kitüntetések, miniszteri dicséret szerepelnek, valamint az iskola legmagasabb belső kitüntetése, a Vezető pedagógusi cím.

Mikor 1990/91-es tanévben lehetőség nyílt iskolai hitoktatásra, ismét megjelenhettek gimnáziumban a ciszterciek. A következő évben elindult az első ún. ciszterci osztály. 1992/93 tanévben induló ciszterci osztály osztályfőnöke Csathó Zoltán lett, akit a hittanárként tanító *Keszthelyi Ferenc Jeromos* ciszterci diáktársunk kért fel, hogy vállalja az osztály vezetését. Mint felesége emlékezett: *„Jeromos atya, a későbbi váci püspök, személyesen jött lakásunkra kérve férjemet, hogy vállalja az osztályfőnökséget. Ekkoriban már előrehaladott volt szembetegsége, de vállalta. Ez volt a nyolcadik osztálya. Én kísértem naponta a közelünkben fekvő iskolába. Sajnos két év után már nem taníthatott, szembetegsége annyira elhatalmasodott, hogy nem vállalhatta a tanítást, így nyugdíjba kellett mennie.”*

* * *

Köszönjük Brigitta asszonynak, hogy bepillantást nyerhettünk férjének, Csathó Zoltánnak tanári munkásságába. Úgy érezzük, hogy az állami Gárdonyi gimnáziumban – majd ötven esztendőben –, neki és bizonyára több tanártársának is köszönhetően, tovább élhetett – ha nem is „lángolva” – Szent Bernát gimnáziumunk szellemisége.

Kérjük a kedves diáktársainkat, olvasóinkat, hogy a mellékelt csekken a 2018. évi tagdíjat szíveskedjenek befizetni, hogy a jövőben is mindenkinek küldhessük újságunkat, melynek nyomda és posta költségei egy évben 1500 Ft.

HALOTTAINK

2017. szeptember 24-én elhunyt **Székely György** diáktársunk, Széchenyi-díjas neurobiológus, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja, az orvosi anatómia, a szövet- és fejlődéstan oktatásának kiemelkedő alakja.

1936–44 években végezte középiskoláját az egri Szent Bernát gimnáziumban.

Hogyan került az orvosi pályára, arról jó pár évvel ez előtt beszámolt újságunkban: „Érettségink olyan „hadiérettségi” volt 1944-ben. Szeptember már Sopronban talált, első éves erdőmérnök hallgatóként. Nagy lendülettel láttam régen dédelgetett szakmámnak, de a háború széttörte a terveket. Édesapámat behívták, a csapattal és a családdal nyugatra mentek, én itthon ragadtam. Kaposváron lakó nagybátyámék fogadtak be, mielőtt a soproni egyetemet evakuálták. A nagybácsi a cukorgyár erőtelepének volt a vezetője, beálltam oda villanyszerelő tanoncnak. Egy évre rá már meg volt a segédlevelem. Lassan javult a helyzet, s a rokonság is felajánlotta segítségét tanulmányaim folytatására, és 1946 nyarán elküldtem a kérvényemet a Budapesti József Nádor Műegyetem villamosmérnöki karára, minthogy az erdőmérnökségben már nem láttam tovább fantáziát. A budapesti elutasítás nagyon levert. Velem egykorú unokahúgom, aki akkor a második évet fejezte be a pécsi egyetem orvos-karán, avval vigasztalt: ne búsulj, gyere Pécsre, ott mindenkit felvesznek. Megvártam, mikor egy teherautó a cukorgyárból Pécsre ment, kis cókómókkal felkérteköztem, Pécssett a Questura előtt leugrottam, bementem és beiratkoztam. – Ennyit a hivatástudatról...

Szépen haladt minden, 1948-ban III. éves lettem, beállhattam az Anatómiai Intézet-be, Szentágothai professzor mellé dolgozni, majd jött a „fordulat éve” (ö.m.a.f.). Ösztöndíjamat, minden más kedvezményemet elvonták, és 1949-ben már csak úgy folytathattam, ha 400 Ft tandíjat befizetek.

Abban az időben én 400 Ft-ot sose láttam egyben, elmentem hát Szentágothaihoz bejelenteni, hogy visszatérek a régi mesterségemhez, ti. villanyszerelőként folytatom tovább. A maga módján rám rivallt, hogy ne hülyéskedjek, és másnap átadott 400 Ft-ot. Így aztán megkaptam 1952-ben egy summa cum laude diplomát.

Ezek után természetes, hogy ott maradtam Szentágothai mellett. Medikus koromban az ideggyógyászat vonzott, esetleg még az idegsebészet (ez a kettő együtt volt abban az időben). Ezért szívesen vállaltam az idegrendszer fejlődésének vizsgálatára kapott feladatot Szentágothaitól, ami embriókon végzendő finom kísérleti beavatkozással járt.”

Munkássága és eredményei igen komoly nemzetközi visszhangot váltottak ki. Sorra kapta a kongresszusi felkéréseket és a vendégprofesszori meghívásokat. Így töltött el hosszabb időt az Utrechti Egyetemen Hollandiában, illetve a Massachusetts Institute of Technology Biológiai Intézetében és a Kaliforniai Egyetemen az Amerikai Egyesült Államokban.

A pécsi évek alatt nyerte el az orvostudományok kandidátusa tudományos fokozatot 1964-ben és az MTA doktora címet 1971-ben. Majd 1975-ben megpályázta és elnyerte a Debreceni Orvostudományi Egyetem Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstan Intézetének megüresedett igazgatói állását, és egyidejűleg az egyetem intézetvezető egyetemi tanárrá nevezte ki. 1985-ben az MTA Biológiai Tudományok Osztálya levelező, majd 1993-ban rendes tagjává választotta. A neuroembriológia és a neurohisztológia kutatása terén elért kiemelkedő eredményeiért Széchenyi-díjban részesült 1996-ban.

Székely György Diákszövetségünknek újra alapítója óta tagja és támogatója volt.

Iskolánk mindig megkülönböztetett érdeklődéssel, szerető figyelemmel kísérte tanítványainak sorsát. Jóleső érzéssel vette tudomásul, ha a tudomány, művészet, a közélet világában kiemelkedő teljesítményt értek el. Nevüket olvashattuk az Értesítőkből, „Intézetünk tanulói voltak a közélet és az íróvilág elhunyt jelesei közül” fejezetben.

Közöttük van helye Székely György diáktársunknak is!

* * *

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

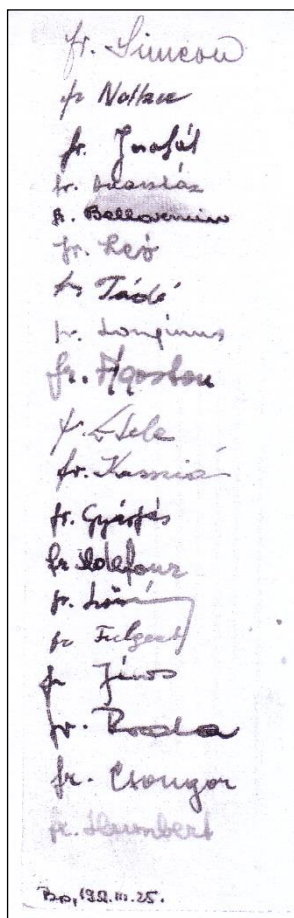
Dr. Székely György (érett. 1944) – Debrecen
Dombai László (érett. 1952) – Budapest
Dr. Besznyák István (érett. 1950) – Budapest

Csathó Zoltán (érett. 1958) – Eger
Dr. Visontai József a Ciszterci Diákszövetség
 Budai Osztályának üv. elnöke

Requiescant in pace!

hírek...hírek...hírek...

• AZ BOLDOGGÁ AVATJÁK BRENNER JÁNOST – Ferenc pápa november 8-án kihallgatáson fogadta Angelo Amato bíborost, a Szentek Ügyeinek Kongregációja prefektusát, akit meghatalmazott nyolc dekrétum közzétételére, melyekben két vértanúság, valamint hat Isten szolgája hősies erényeinek elismerése szerepel.

- 1 Vécsey Jenő Simeon
- 2 Térei Péter Notker
- 3 Kerényi István Josefát
- 4 Brenner János Anasztáz
- 5 Lévy László Bellarmin
- 6 Asztalossy István Leó
- 7 Matolczy István Tádé
- 8 Kacsányi Sándor Longinus
- 9 Rosdy Pál Ágoston
- 10 Kovács József Etele
- 11 Süveges Károly Kasszián
- 12 Ugri Mihály Gyárfás
- 13 Márton István Ildefonz
- 14 Kovács Béla Szörény
- 15 Geröly Ferenc Fulgent
- 16 Czike Imre János
- 17 Kilián István Torda
- 18 Békefi Géza Csongor
- 19 Farkasfalvy György Humbert

(Az eredeti dr. Kilián István tulajdonában)

1950-ben Zircen beöltözött novíciusok aláírásai

– 4. Brenner János Anasztáz

szemeszteren át, miközben titokban végezte novíciusi évét. 1951-ben tette le első fogadalmát.

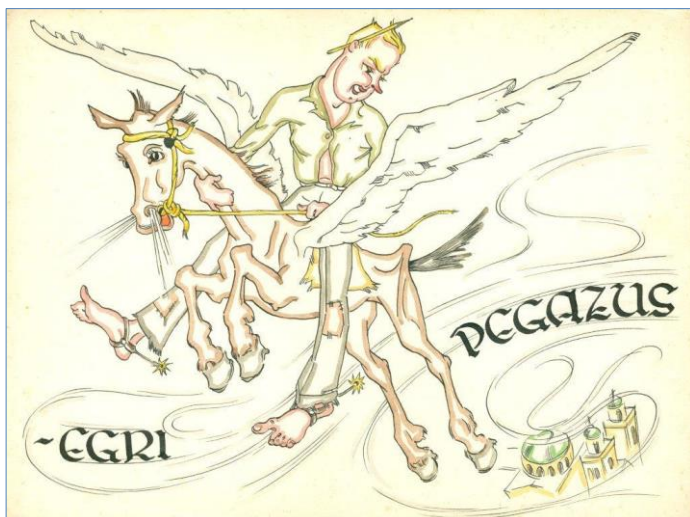
A főpásztor kiemelte azt is, mekkora öröm, hogy Brenner János testvére, Brenner József megéli a boldoggá avatást – hárman voltak testvérek, mindhárman papok lettek. (Magyar Kurir)

• AZ ÓCSVÁR GÉZA RAJZTANÁR ÉS FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA – A Budai Szent

Imre Gimnáziumban 2017. szeptember 19-én volt megnyitója a több héten át látható kis tárlatnak, melyet kedves rajztanárunk agilis unokaöccse, Víz László építész-festő szervezett.

Több mint harminc olajfestmény, akvarell, ceruzarajz, kréta volt látható szépen bekeretezett formában. Az iskola rajztanárja Szalay József volt a kiállítás házigazdája. A kiállítást egykori diákja, Oláh Gyula nyitotta meg. Közreműködött énekkel Csígyó Petra a Szent Imre gimnázium diákja.

Művészi kiállítású színes katalógus is készült, melyet Víz László állított össze, ebben Ócsvár Géza tanár úr közel 40 munkájának nívós reprodukciója látható és rövid összefoglaló tanár úr életéről, munkáságáról.

A megnyitón megjelent tanár úr egykori egri tanítványa *Tilles Béla* diáktársunk, neves szobrász, grafikus, festő, aki csodálkozva beszélt arról, hogy annak idején mennyire rejtve volt előtte is tanárunknak ez a művész-tevékenysége. A kiállított képeiről elismerően nyilatkozott.

Az megjelent öregdiákok és a szervező is szükségesnek látja, hogy ezt a szép összeállítást az egri ciszterci gimnáziumban is be kell mutatni.

Felvettük a kapcsolatot *Varga B. János* igazgató úrral, aki megígérte, hogy a Gárdonyi gimnáziumban is lehetőséget nyújt Ócsvár tanár úr műveinek bemutatására.

- **MEGSZÜNT AZ ANGOLKISASSZONYOK EGRI GIMNÁZIUMA** – *Ternyák Csaba* érsek úrral aláírt megállapodás értelmében, 2017. szeptember 1-től a *Congregatio Jesu* egri általános iskolája és zeneiskolája beolvadt a *Szent Imre Katolikus Általános Iskola és Jó Pásztor Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskolába*, a gimnáziuma és kollégiuma pedig az *Andrássy György Katolikus Közgazdasági Szakgimnázium és Gimnázium* nevet viselő szomszédos intézménybe. Mindkét iskola fenntartója az Egri Főegyházmegye – olvasható az interneten.

Emlékezünk erre a 195 évre...

Pyrker László érsek tervét, hogy Egerben leánynevelő intézet létesüljön, utódja Bartakovics Béla érsek váltotta valóra. Meghívására érkeztek meg a „Sancta Maria” intézet tagjai Bydeskuty Amália főnöksége alatt.

Az egri római katolikus érseki leánynevelő intézetet 1852. november 1-én nyilvános ünnepséggel a közhasználatnak átadták.

1853-ban 8 belső és 134 külső növendéke volt az intézetnek. Tanultak francia és német nyelv, zongora és ének, „illelmes modor” tantárgyat, majd magyar irodalom tantárgyat is. Az intézet fegyelme, tisztasága, rendje és a tanítónők bánásmódja példászerű volt. Gyakran előfordult, hogy a növendékek sikerrel fejezték be tanulmányaikat, de önként ismételték, csakhogy tovább maradhassanak a kedvelt intézetben.

Az intézet 1899-ig négy osztályú külső elemi iskolával, négy osztályú polgári leányiskolával, elemi négy osztályú előkészítő és II. fokú felsőbb leányiskolával (internátus) és évről-évre felmenő egy osztályú tanító-nőképzővel működött.

Ekkor már évente 600–700 leány nevelődött az intézet falai között. 1916-ban leánygimnáziumot, 1917-től pedig felső kereskedelmi leányiskolát létesítettek. A létszám emelkedése miatt az épületet is folyamatosan bővítették, majd 1920-ban az egri Főkáptalan átengedte az iskola céljaira az intézet melletti kanonoki házat és telket. Az intézet töretlen lendülettel működik 1948-ig. Amikor 1950-ben megszüntetik a magyarországi szerzetesrendeket, megszűnik az intézet is.

Egerben egyházi iskolák között elsőként 1990. szeptember 8-án indult újra az angolkisasszonyok (ma *Societas Jesu*) egri „Sancta Maria” Leánygimnáziuma. Az iskola *Juhász Mária* I.B.M.V. igazgató és *Szántó Erzsébet* I.B.M.V. házfőnöknő vezetésével kezdte az első tanévet. Az újra indításban nagyon nagy segítséget nyújtott *dr. Seregély István* egri érsek és *Valuch István* kanonok úr is.

Németországból a nővérek és a testvériskolák küldtek taneszközöket, így a tantermeket be lehetett rendezni. A nyolcosztályos gimnázium első osztálya 40 leánygyermekkel indult. Az évek során *Gärtner Julianna* I.B.M.V. irányítása alatt, kiépültek az iskola jelenlegi szervezeti egységei, a nyolcosztályos leánygimnázium, alsó tagozat, zeneiskola és a leánykollégium.

2002-ben az iskola alapításának 150 éves évfordulóján, már több mint 400 diáklány folytatta tanulmányait az intézményben.

(A megszünt intézet honlapja nyomán...)

- **BORGIA SZENT FERENC TISZTELTÉRE** szentelt templomunk búcsúi miséjére, 2017 október 15-ére hívott *Koós Ede* atya templomigazgató. A jezsuiták nagy szentje patrónusa templomunknak, mely immár 274 esztendeje várja főleg a tanuló ifjúságot Isten-dicséretre.

1944 vége felé az érsek úr ez egyházi intézmények minden eshetőségre való bebiztosítása végett plébániává tette templomunkat – később megszünt ez a jogköre –, de ettől kezdve sokan **Szent Bernát**-templomként ismerik. Így a templom búcsúján Borgia Szent Ferenc mellett Szent Bernátra is emlékezünk.

A szentélyben volt látható 100. születésnapjának tiszteletére az egykori mártír-plébános, *Debreczeni Sixtus* atya élet nagyságú fényképe. Itt megjelent sok egykori híve számára ez a búcsú az ő emlékét is idézte.

A szentmise keretében a megújuló ciszterci Szent Róbert obláció két új tagja –*Urbán Mariann* tanárnő és *Novák Lajos* ciszterci diák – tett fogadalmat. Az ünnepi mise főcelebránsa *Bérczi L. Bernát* ciszterci atya, zirci kormányzóperjel volt.

Mise után a Ede atya a kollégium (volt rendház) ebédlőjében tartott agapéra várta a híveket, kiknek nagy öröme szolgált, hogy a Bernát kormányzóperjel atyával közvetlenül kapcsolatba kerülhettek.

A zsúfolásig megtelt templom, növekvő hitélet – ez a szép ünnepi együttlét is – a templomigazgató *Koós Ede* atya fáradhatatlan, lelkes munkájának is az eredménye. Isten segítse őt további áldozatos munkájában!

• **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója. *dr. Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

• **MÉG EGY (ISMERETLEN) KOVÁCS MIHÁLY-MŰ EGERBEN** – Városunkban két templomban is található Szent Istvánt ábrázoló festmény. A Bazilikában Kracker munkája látható, a Szürkék (szürke – irlalmas – nénék) Szent Anna templomában pedig Kovács Mihályé. Ez utóbbi meglehetősen ismeretlen, a Heves megye műemlékei II. c. művészeti topográfia sem említi (miként a Szoldatics Ferenc által festett, 1862-ből származó főoltárképet sem).

A templom egyik ismertetője a tudós főegyházmegyei könyvtáros, Leskó József (1871–1971) volt. Írásában többek között ez olvasható: „...Elég jó alkotás a kis oltáron levő Szent István király képe is. Kovács Mihálynak az alkotása. Az idegen országból ide telepített szürke nénék példásan tisztelték szent királyunkat, akiknek ünnepén vonultak be [Egerbe] 1858-ban. ...” (L. J. : Az egri Szent Anna templom, Eger, 1931) Az eredeti berendezése neogót, Máriássy Gábor kanonok (1865-től paleopoliszi c. püspök) adománya 1862-ből. A mellékoltár predelláján van a Szent István kép. A szokásos ábrázolásoktól eltérően a festményen nem látható a Szűzanya, mert Ő szobor formájában áll első szent királyunk fölött a retabulum közepén (tőle balra Szent Márta, jobbra szent Mária Magdolna). Idők során a Szent István ábrázolásoknak két típusa alakult ki az országfelajánlási jelenet terén. Az egyik a szent királyt térdelve mutatja, amint díszes párnán nyugvó koronáját nyújtja a felhőkön ülő, a Kisjézust tartó

Szűz Mária felé (Patrona Hungariae). A Szent Korona az országot és a népet jelképezi és ezt ajánlja föl a Magyarok Nagyasszonya oltalmába. Ezzel a szerkesztési móddal találkozunk a minap előkerült zászlónkon, vagy az egri Bazilikában, ill. – kissé csonkán – az egri Szent Anna templomban.

A másik megoldáson a trónuson ülő, a Kisdedet ölelő Szűz Mária előtt államalapítónk térden állva hódol, a Szent Korona és a kard díszes párnán mellette látható (pl. a budapesti Szent István bazilika képe – Benczúr Gyulától).

Az iskolazászló 1861-ből való, a templom Szent István képe 1862-ben (esetleg 1863-ban) készült, tehát később.

Szinte egyidőben festett, azonos témájú, de merőben más kompozíciójú képet Kovács Mihály. Talán nem véletlen, hogy a Szent Anna templom berendezését adományozó *Máriássy Gábor* kanonok volt a zászlósen-telő, hisz őt tekinthetjük a kislótár-kép megrendelőjének. Valószínűleg a zászlókép láttán fogalmazódott meg benne az elhatározás, hogy ugyanazzal a művésszel festeti meg a templomi Szent István festményt is.

Havas-Horváth István

* * *

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)

Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.

Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.

Felelős szerkesztő: Oláh Gyula